

DICKENS CHARLES

DAVID

COPPERFIELD II

Charles Dickens

David Copperfield II

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=25092500

*David Copperfield II / David Copperfield nuoremman elämäkerta ja
kokemukset:*

Содержание

ENSIMÄINEN LUKU	4
TOINEN LUKU	36
KOLMAS LUKU	65
NELJÄS LUKU	80
VIIDES LUKU	115
KUUDES LUKU	144
SEITSEMÄS LUKU	158
Конец ознакомительного фрагмента.	177

Charles Dickens

David Copperfield II / David Copperfield nuoremman elämäkerta ja kokemukset

ENSIMÄINEN LUKU

Pitkän matkan alku

Mikä on luonnollista minussa, on luonnollista monessa muussa ihmisessä, arvaan minä, enkä niin muodoin pelkää kirjoittamasta, etten ollut koskaan rakastanut Steerforth'ia enemmän, kuin nyt, jolloin ne siteet, jotka yhdistivät minut häneen, katkaistiin. Haikeassa tuskassani, kun huomasin hänen kunnottomuutensa, ajattelin enemmän kaikkia, mitä hänessä oli loistavaa, miellyin enemmän kaikkiin, mitä hänessä oli hyvää, tein enemmän oikeutta niille ominaisuuksille, jotka olisivat voineet saattaa hänet jaloksi ja kuuluisaksi mieheksi, kuin mitä ikinä olin tehnyt silloin, kuin ihastukseni häneen oli ylimmillään. Vaikka syvästi tunsin, että olin tietämättäni ollut osallinen, kun hän häväisi kunniallisen perheen, luulen, että, jos olisin kohdannut hänet kasvoista kasvoihin, en olisi kyennyt lausumaan yhtäkään moitteen sanaa. Minä olisin rakastanut

häntä niin paljon vielä – vaikka hän ei enää lumonnut minua – minä olisin niin hellästi muistanut rakkauttani häneen, että olisin, luullakseni, ollut yhtä heikko, kuin sairasmaielinen lapsi, kaikissa, paitsi semmoisen ajatuksen pitämisessä, että me vielä keskenämme yhdistyisimme. Semmoista ajatusta minulla ei koskaan ollut. Minä tunsin, niinkuin hän oli tuntenut, että meidän välimme ijäksi oli rikkountunut. Mitkä hänen muistonsa minusta olivat, en ole koskaan saanut tietää – ne olivat ehkä keveät kyllä ja helposti haihdutetut – mutta minun muistoni hänestä olivat niinkuin muisto hartaasta ystävästä, joka oli kuollut.

Niin, Steerforth, sinä olet aikoja sitten kadonnut tämän surkean kertomuksen näkymöiltä! Suruni todistanee tahtomatta sinua vastaan suuren tuomarin valta-istuimen edessä; mutta vihaiset ajatukseni taikka moitteeni eivät koskaan todista, minä tiedän sen!

Sanoma siitä, mitä oli tapahtunut, levisi niin pian kaupungissa, että kun seuraavana aamuna kuljin pitkin katuja, kuulin ihmisten puhuvan siitä porteillansa. Useat olivat tylt Em'lylle, muutamat harvat Steerforth'ille, mutta Em'lyn toisen isän ja hänen sulhonsa suhteen pitivät kaikki yhtä mieltä. Kaikensäätyiset ihmiset osoittivat heille heidän surussaan semmoista kunnioitusta, joka oli täynnä hyvänsuontia ja hienotuntoisuutta. Merimiehet pysyivät syrjässä, kun näitten molempien nähtiin varhain kävelevän hitaisilla askelilla rannalla, ja seisoivat ryhmissä, puhuen sääliväisesti keskenänsä.

Rannalla aivan likellä merta minä tapasin heidät. Olisi voinut

helposti huomata, että he eivät olleet nukkuneet koko viime yönä, vaikk'ei Peggotty olisi kertonutkaan minulle, että he vielä, kun oli iso päivä, istuivat juuri niinkuin minä olin jättänyt heidät. He näyttivät väsyneiltä; ja minusta tuntui kuin Mr. Peggotyn pää olisi yhtenä yönä painunut enemmän alaspäin, kuin kaikkina niinä vuosina, joina olin tuntenut hänet. Mutta he olivat molemmat yhtä totiset ja vakavat, kuin meri itse, joka silloin makasi aallottona mustan taivaan alla – vaikka se verkalleen kuohui, niinkuin se olisi levätessään hengittänyt – ja ilmanrannalla välkkyen näkymättömän auringon hopeasäteistä.

"Me olemme puhuneet paljon, Sir", lausui Mr. Peggotty minulle, kun olimme kaikki kolme kävelleet vähän aikaa äänettöminä, "siitä, mitä meidän tulee ja mitä meidän ei tule tehdä. Mutta me näemme tiemme nyt".

Minä satuin luomaan silmäni Ham'iin, joka silloin katseli tuota kaukaista valoa ulkona merellä, ja se kauhea ajatus joutui mieleeni – ei sen vuoksi, että hänen kasvonsa olisivat olleet vihaiset, sillä sitä ne eivät olleet; muistaakseni ei niissä ilmestynyt, kuin luja päätös – että, jos hän kohtaisi Steerforth'in, hän tappaisi tämän.

"Velvollisuuteni täällä, Sir", lausui Mr. Peggotty, "on täytetty. Minä menen hakemaan" – hän pysähtyi ja jatkoi vahvemmallalla äänellä – "minä menen hakemaan häntä. Se on tästälähin minun velvollisuuteni".

Hän pudisti päätänsä, kun kysyin häneltä, mistä hän aikoi hakea sisarentytärtänsä, ja tiedusteli, aioinko seuraavana päivänä

matkustaa. Minä sanoin hänelle, etten ollut lähtenyt tänään, koska pelkäsin, että minulta menisi hukkaan joku tilaisuus olla hyödyksi hänelle; mutta että olin valmis lähtemään, milloin hän vaan tahtoi.

"Minä tulen huomenna teidän kanssanne, Sir", vastasi hän, "jos suvaitsette".

Me astuimme taas hetken mitään puhumatta.

"Ham", jatkoi hän vähän ajan perästä, "hän jää nykyiseen työhönsä ja muuttaa asumaan sisareni luoksi. Tuo vanha vene tuolla –".

"Hylkäätekö tuon vanhan veneen, Mr. Peggotty?" keskeytin hiljalleen.

"Minun paikkani, Mas'r Davy", vastasi hän, "ei ole enää siinä; ja jos koskaan mikään vene on siitä asti hukkunut, kuin pimeys asettui syvyyden kasvoille, on tämä pohjaan mennyt. Mutta ei, Sir, ei; minä en tarkoita, että se jätettäisiin autioksi. Kaukana siitä".

Me astuimme taas tuokion, niinkuin ennen, siksi kuin hän selitti tarkemmin:

"Minun tahtoni on, Sir, että se yöt päivät, suvet talvet näyttää samanlaiselta, kuin se aina näytti siitä asti, kuin Em'ly ensin tunsin sen. Jos hän joskus tulisi kuljeksien takaisin, en tahtoisi, että tuo vanha paikka näyttäisi sysäävän häntä pois, te ymmärrätte, vaan houkuttelisi häntä tulemaan likemmäksi ja ehkä haamun tavalla tuulesta ja sateesta vanhan akkunan lävitse katsahtamaan tuota vanhaa paikkaa pesän vieressä. Silloin hän

ehkä, Mas'r Davy, nähdessään, ettei siellä ole ketään muuta, kuin Mrs. Gummidge, uskaltaa väristen hiipiä sisään, ja laskeuu ehkä vanhaan vuoteesensa ja levähyttää väsynyttä päätänsä siinä paikassa, jossa ennen oli niin iloista".

Minun oli mahdoton vastata hänelle mitään, vaikka koetin.

"Joka ilta", sanoi Mr. Peggotty, "yhtä säännöllisesti, kuin ilta tulee, täytyy kynttilän seisoa vanhan akkunanruudun vieressä, että, jos hän joskus näkisi sen, se näyttäisi sanovan: 'tule takaisin, lapseni, tule takaisin!' Jos joskus pimeän tultua kuuluu koputus tätisi ovelta, Ham, (varsinkin hiljainen koputus); älä sinä lähesty. Sovita, että se on tätisi, – etkä sinä – joka näkee langenneen lapseni!"

Hän astui vähän eteenpäin meistä ja käveli sillä tapaa edellämme hetken aikaa. Tällä välin minä taas loin silmäni Ham'iin ja havaitseni, että hänellä oli sama katse kasvoissaan ja että hän yhä tähysteli tuota kaukaista valoa, koskin hänen kättänsä.

Kaksi kertaa kutsuin häntä nimeltä semmoisella äänellä, jolla olisin koettanut nukkuvaan herättää, ennenkuin hän huomasi. Kun vihdoinkin kysyin, mitä hän ajatteli, vastasi hän:

"Sitä, mikä on edessäni, Mas'r Davy; ja tuota tuolla puolen".

"Tarkoitatteko sitä elämää, joka on edessänne?" Hän oli hämmentyneenä viitannut merelle päin.

"Niin, Mas'r Davy. Minä en oikein tiedä, kuinka laita on, mutta tuolta toiselta puolen näytti minusta tulevan – niinkuin tämän loppu", katsellen minua, niinkuin hän olisi herännyt,

mutta kasvot osoittaen samaa lujaa päätöstä.

"Mikä loppu?" kysyin minä edellisen pelkoni hallussa.

"En tiedä", sanoi hän mieltäväisesti; "minä muistelin, että kaikki sai alkunsa täällä – ja sitten tulee loppu. Mutta se on mennyt! Mas'r Davy", lisäsi hän; vastaten, niinkuin minusta näytti, katseeseni; "teidän ei tarvitse pelätä minua; mutta minä olen niin huumeissani; minä en ole siinä tilassa, että tuntisin mitään" – joka tarkoitti, ettei hän tietänyt omaa mieltänsä, vaan että hänen ajatuksensa olivat aivan sekaisin.

Kun Mr. Peggotty pysähtyi odottamaan meitä, yhdyimme häneen emmekä puhuneet sen enempää. Muisto tästä ynnä edellinen ajatukseni vaivasivat minua kuitenkin silloin tällöin, siksi kuin leppymätön loppu tuli määrättyllä ajallansa.

Me lähestyimme huomaamatta vanhaa venettä ja astuimme sisään. Mrs. Gummidge, joka ei enää nuhaellut erityisessä nurkassaan, valmisteli ahkerasti aamiaista. Hän otti Mr. Peggoty'n hatun ja asetti tuolin hänelle ja puhui niin lohdullisesti ja ystävällisesti, että tuskin tunsin hänet.

"Rakas Dan'l", sanoi hän, "teidän täytyy syödä ja juoda ja ylläpitää voimianne, sillä muutoin ei teistä ole mihinkään. Koettakaatpa, hyvä toveri! Ja jos häiritsen teitä kalkutuksellani", hän tarkoitti lavertamistansa, "sanokaat minulle, Dan'l, ja minä heitän sen".

Kun hän oli tuonut meille kaikille ruokamme, vetäytyi hän akkunan luo, jossa hän uutterasti paikkasi muutamia Mr. Peggoty'n paitoja ja muita vaatteita, pani ne sievästi kokoon ja

sovitti ne vanhaan vaksitahti-laukkuun, jommoisia merimiehet käyttävät. Tällä välin puhui hän yhä samalla levollisella tavalla:

"Joka hetki ja aika, tiedättekö, Dan'l", lausui Mrs. Gummidge, "olen täällä ja pidän kaikki semmoisessa tilassa, kuin tahdotte. Minulla ei ole suuri oppi, mutta minä kirjoitan teille silloin tällöin, kun olette poissa, ja lähetän kirjeeni Mas'r Davy'lle. Ehkä tekin kirjoitatte minulle, Dan'l, jolloin kulloin ja kerrotte minulle, kuinka teidän käy yksinäisellä, kolkolla matkallanne".

"Minä varon, että olonne täällä käy kovin yksinäiseksi!" lausui Mr.

Peggotty.

"Ei, ei, Dan'l", vastasi hän, "ei se käy. Älkää minusta huoliko. Minulla on kyllin tekemistä, kun pidän tätä oltavaa (Mrs. Gummidge tarkoitti asuntoa) kunnossa teille, siksi kuin palajatte – kun pidän tätä oltavaa kunnossa jokaiselle, joka sattuu tulemaan takaisin, Dan'l. Kun on kaunis sää, menen istumaan ulkopuolelle ovea, niinkuin tapani on ollut. Jos muutamat tulisivat likipaikoille, saavat he pitkän matkan päästä nähdä, että vanha leski on heille uskollinen".

Mikä muutos Mrs. Gummidge'ssä lyhyellä ajalla! Hän oli ihan toinen ihminen. Hän oli niin harras ystävytydessään, hän käsitti niin nopeasti, mitä oli hyvä sanoa ja mitä oli hyvä jättää sanomatta, hän unhotti niin itsensä ja muisti niin sitä surua, joka oli hänen ympärillensä, että minä oikein kunnioitin häntä. Sitä työtä, jonka hän sinä päivänä teki! Oli paljon tavaraa, jota piti tuoda rannasta ja koota ulkokuoneeseen – niinkuin airoja,

verkkoja, purjeita, köysiä, raakoja, hummeri-astioita, ballastisäkkejä ja semmoista; ja vaikka apua yltäkyllin annettiin, kosk'ei koko sillä rannalla löytynyt yhtäkään paria työ-kättä, joka ei olisi pannut liikkeelle voimiansa Mr. Peggoty'n hyväksi ja katsonut sitä kylläiseksi palkinnoksi, että heitä avuksi pyydettiin, puuhasi Mrs. Gummidge kuitenkin koko päivän pitkän semmoisten taakkojen alla, joihin hänen voimansa eivät riittäneet, ja hääri edestakaisin kaikenlaisissa tarpeettomissa askareissa. Mitä siihen tuli, että hän olisi valittanut onnettomuuttansa, näytti hän kokonaan unhottaneen, että hänellä koskaan oli ollut mitään semmoista. Sääliväisyytensä ohessa osoitti hän tasaista iloa, ja tämäkin kummastutti minua suuresti siinä muutoksessa, joka hänessä oli tapahtunut. Päivitteleminen ei tullut kysymykseenkään. Minä en edes havainnut, että hänen äänensä olisi värissyt taikka mikään kyynel vierähtänyt hänen silmistänsä koko päivän kuluessa hämääjän asti; jolloin, kun hän ja minä ja Mr. Peggotty olimme kolmen kesken yhdessä, ja Mr. Peggotty oli perin uupuneena mennyt nukuksiin, hän purskahti puoleksi pidätettyyn itkuun ja nyyhkytykseen ja, taluttaen minua oven luo, sanoi: "Jumala siunatkoon teitä aina, Mas'r Davy, olkaat ystävä hänelle, mies paralle!" Sitten hän kohta juoksi ulos huoneesta pesemään kasvojansa, että hän istuisi levollisesti Mr. Peggoty'n vieressä ja nähtäisiin työskentelevän siinä, kun tämä heräisi. Lyhyeltä, illalla lähtiessäni jätin hänet tueksi ja turvaksi Mr. Peggotylle hänen surussaan; enkä saattanut kyllin miettiä sitä opetusta, jonka Mrs. Gummidge oli antanut minulle, ja sitä uutta

kokemusta, jonka hänen kauttansa olin saanut.

Kello oli yhdeksän ja kymmenen välillä, kun minä synkkämielisenä kaupunkia kävellessäni seisahduin Mr. Omer'in ovelle. Asia oli niin kovasti koskenut Mr. Omer'in sydäntä, kertoi hänen tyttärensä minulle, että hän oli ollut kovin alakuloinen ja huono ja pannut maata piippuansa polttamatta.

"Viekas, paha-sydäminen tyttö", sanoi Mrs. Joram. "Hänessä ei ollut koskaan mitään hyvää!"

"Älkäätkin sanoko niin", vastasin minä. "Se ei ole teidän ajatuksenne".

"Ajattelen minä!" huudahti Mrs. Joram vihaisesti.

"Ette suinkaan", sanoin minä.

Mrs. Joram heitähytti päätänsä, koettaen olla kovin ankara ja suuttunut; mutta hän ei voinut hillitä luonnollista leppeyttänsä, vaan alkoi itkeä. Minä tosin olin nuori, mutta minä pidin paljon enemmän hänestä tämän sääliväisyyden tähden ja arvelin, että se sopi hänelle, siveälle vaimolle ja äidille, erittäin hyvin.

"Mitä hän nyt tehnee!" nyyhkytti Minnie. "Mihin hän menee! Mihin hän joutuu! Voi, kuinka hän saatti olla niin julma itseänsä ja häntä vastaan!"

Minä muistin sitä aikaa, jolloin Minnie oli nuori ja sievä tyttö; ja minua ilahutti, että hänkin muisti sitä niin hellästi.

"Pikku Minnie'ni", lausui Mrs. Joram, "on vast'ikään mennyt nukuksiin. Uissaankin nihkuttaa hän Em'lyä. Koko päivän on pikku Minnie itkenyt häntä ja kysynyt minulta monta monituista kertaa: 'onko Em'ly ollut häijy?' Mitä saatan sanoa hänelle, kun

Em'ly viimeisenä iltana, jona hän oli täällä, pani nauhan omasta kaulastaan pikku Minnie'n kaulaan ja laski päänsä tyynylle lapsen pään viereen, siksi kuin tämä oli sitkeästi nukkunut! Nauha on vielä pikku Minnie'ni kaulassa. Sen ehkä ei pitäisi olla, mutta mikä neuvokseni tulee? Em'ly on kovin huono ihminen, mutta he pitävät niin toisistaan. Eikä lapsi ymmärrä mitään!"

Mrs. Joram oli niin onneton, että hänen puolisonsa tuli ulos pitämään huolta hänestä. Jättäen heidät yksikseen, lähdin kotiin Peggoty'n luo, enemmän synkkämielisenä, jos mahdollista, kuin olin tähän saakka ollut.

Tämä hyvä olento – minä tarkoitan Peggottya – oli nykyisistä vaivoistansa ja onnettomista öistään uupumatta mennyt veljensä luo, jonne hän aikoi jäädä aamuksi. Eräs vanha eukko, joka muutamia viikkoja oli toimittanut talon askareita, sillä aikaa kuin Peggotty itse ei ollut ehtinyt niihin, oli huoneen ainoa asukas, paitsi minua. Kosk'en tarvinnut hänen palvelustansa, lähetin hänet levolle (ei millään lailla vastoin hänen tahtoansa); ja istuin kyökin valkean eteen vähäksi aikaa ajattelemaan näitä kaikkia.

Minä ajattelin vaihetellen näitä ja Mr. Barkis vainajan kuolinvuodetta ja liuvuin vuoksen kanssa sitä kaukaisuutta kohden, jota Ham aamulla oli niin kummallisella tavalla katsellut, kun koputus ovelle herätti minut haaveksimisestani. Ovessa oli kolkutin, mutta se ei tätä ääntä aikaan saanut. Koputus oli ihmiskäden ja kuului alhaalta ovesta, niinkuin lapsi olisi naputtanut.

Tämä säpsäytti minua yhtä paljon, kuin jos se olisi ollut

jonkun ylhäisen miehen palvelian koputus. Minä avasin oven enkä ihmeekseni ensi aluksi nähnyt mitään muuta kuin ison paraplyyn, joka näytti kävelevän itsestänsä. Mutta melkein kohta huomasin Miss Mowcher'in sen alla.

Kenties en olisi ollut taipuvainen erittäin ystävällisesti vastaanottamaan tätä pikkuista olentoa, jos hän, paraplyytä sivulle päin asettaessaan, jota hänen kovimmat ponnistuksensa eivät olleet saaneet alas lasketuksi, olisi näyttänyt minulle tuota "liehun" muotoa, joka oli niin suuresti vaikuttanut minuun meidän ensimmäisessä ja viimeisessä yhtymyksessämme. Mutta kun hän käänsi kasvonsa minuun päin, olivat ne niin totiset, ja kun minä päästin hänet paraplyystä (joka olisi ollut Irlannin jättiläisenkin hankala pidellä), väenteli hän vähäisiä käsiänsä niin surullisella tavalla, että minä oikein miellyin häneen.

"Miss Mowcher!" sanoin minä, tyhjää katua ylös- ja alaspäin katsottuani, vaikk'en tarkoin tietänyt, mitä odotin saavani lisäksi nähdä; "kuinka te tänne tulette? Mikä nyt on?"

Lyhyellä oikealla käsivarrellansa viittasi hän minua laskemaan alas paraplyytä ja, astuen kiivaasti ohitseni, meni kyökkiin. Kun olin sulkenut oven ja, paraplyy kädessäni, seurasin häntä, tapasin hänet kaminin-ristikon kulmalta istumasta – se oli matala rautakehä, jossa oli kaksi litteätä poikki-pienaa, johon sopi asettaa talrikkejä – kattilan varjosta, jossa hän huojutti ruumistansa edestakaisin ja hieroi käsiänsä polviinsa, niinkuin tuskissaan oleva ihminen.

Aivan levotonni siitä, että olin ainoa, joka vastaanotin tämän

myöhäisen käviäimen, ja ainoa, joka näin tämän pahan-enteisen käytöksen, huudahdin taas: "tehkää hyvin ja sanokaat minulle, Miss Mowcher, mikä nyt on! Oletteko kipeä?"

"Kallis nuori sieluni", vastasi Miss Mowcher, laskien molempia käsiänsä toistensa päälle sydämensä kohdalle. "Minä olen kipeä täältä, olen kovin kipeä. Kun ajattelee, että näihin jouduttaisiin, vaikka minun olisi ollut mahdollista tietää ja ehkä estää se, jollen olisi ollut ajattelematon houkkio!"

Taas hänen iso hattunsa (jossa ei ollut mitään suhtaa hänen vartaloonsa katsoen) liikkui edestakaisin, kun hän huojutti vähäistä ruumistansa; samalla kuin oikea jättiläishattu myöskin edestakaisin heilui seinällä.

"Minua kummastuttaa", aloitin minä, "nähdä teitä niin surullisena ja totisena" – mutta hän keskeytti minut.

"Niin, sillä tapaa on aina laita!" sanoi hän. "Heitä kummastuttaa kaikkia noita huolettomia nuoria ihmisiä, hyvä- ja täysikasvuisia, nähdä luonnollisia tunteita niin vähäisessä olennossa, kuin minussa! He pitävät minua leikkikalunansa, käyttävät minua huviksensa, heittävät minut pois, kun ovat väsyneet, ja ihmettelevät, että minussa on enemmän tunteita, kuin lelu-hevosessa taikka puu-soturissa! Niin, niin, se on heidän tapansa. Heidän vanha tapansa!"

"Kenties muitten on niin laita", vastasin minä, "mutta ei minun, vakuutan teille. Kenties minun ei olisi tullut ollenkaan kummastella, että näin teidät semmoisena, kuin nyt olette: minä tunnen teitä niin vähän. Minä sanoin arvelematta, mitä ajattelin".

"Mikä minun on neuvona?" vastasi pikku nainen, nousten seisolle ja ojentaen käsivarsiaan näyttääksensä itseään. "Katsokaat! Mikä minä olen, oli isäni, on sisareni ja on veljeni. Minä olen monta vuotta työskennellyt sisartani ja veljeäni varten – kovasti, Mr. Copperfield – päiväkaudet. Minun täytyy elää. Minä en tee mitään pahaa. Jos löytyy niin ajattelemattomia taikka niin julmia ihmisiä, että he tekevät pilkkaa minusta, mitä jää minulle muuta, kuin tehdä pilkkaa itsestäni, heistä ja kaikista? Jos teen niin eri tiloissa, kenen vika lienee? Minunko?"

Ei. Ei Miss Mowcher'in, huomasin minä.

"Jos olisin ilmestynyt tunteikkaana kääpiönä petollisen ystäväenne edessä", jatkoi pikku nainen, pudistaen päätänsä minulle nuhtelevalla vakavuudella, "kuinka paljon apua taikka hyvän-suontia luulette, että *minä* olisin häneltä saanut? Jos pikku Mowcher (joka ei ole, nuori gentlemani, luonut itseänsä) olisi puhutellut häntä taikka hänen vertaisiansa vastustensa johdosta, milloin luulette, että hänen heikkoa ääntänsä olisi kuultu? Pikku Mowcher'in olisi yhtä suuri tarve elää, vaikka hän olisi ärein ja ikävin kääpiö; mutta hänen olisi ollut mahdoton tehdä sitä. Ei. Hän saisi vikistä leipäänsä ja voitansa, siksi kuin hän kuolisi ilmasta!"

Miss Mowcher istui taas kaminin-ristikolle, veti esiin nenäliinansa ja pyyhki silmiänsä.

"Kiittäkää Jumalaa minun puolestani, jos teillä on hyvä sydän, niinkuin teillä, luullakseni, on", sanoi hän, "siitä, että, vaikka hyvin tiedän, mikä olen, minä voin olla iloinen ja

kestää kaikkia. Kaikissa tapauksissa kiitän itse puolestani Jumalaa, että pääsen vähäistä tietäni eteenpäin mailman läpi kiitollisuuden velassa kenellekään olematta; ja että palkinnoksi kaikesta siitä, mitä hulluudesta tai turhamielisyydestä heitetään minulle, kun kuljen matkaani, voin laskea pilapuheita takaisin. Jos en sureksi kaikkia, mitä kaipaen, on se parempi minulle eikä pahempi kenellekään. Jos minä olen leikkikalua teidän, jättäiläisten, käsissänne, olkaat lempeät minua kohtaan".

Miss Mowcher pani nenäliinansa takaisin plakkariinsa, katsellen minua hyvin tarkasti koko ajan, ja pitkitti:

"Minä näin teidät vast'ikään kadulla. Teidän on helppo ymmärtää, etten lyhyillä jaloillani ja lyhyellä hengitykselläni pysty astumaan yhtä nopeasti, kuin te, jonka vuoksi en myöskään voinut saavuttaa teitä; mutta minä arvasin, mihin menitte ja seurasin teitä. Minä olen käynyt täällä ennen tänään, mutta tuo hyväntahtoinen nainen ei ollut kotona".

"Tunnetteko häntä?" kysyin minä.

"Minä tunnen hänet", vastasi hän, "Omer ja Joram'in kautta. Minä olin siellä kello seitsemän tänä aamuna. Muistatteko, mitä Steerforth sanoi minulle tuosta onnettomasta työstä sillä kertaa, kuin näin teidät molemmat hotellissa?"

Iso hattu Miss Mowcher'in päässä ja tuo vielä isompi hattu seinällä alkoivat uudestaan liikkua edestakaisin, kun hän teki tämän kysymyksen.

Minä muistin sangen hyvin, mitä hän tarkoitti, koska se oli ollut mielessäni monta kertaa tänä päivänä. Minä sanoin sitä

hänelle.

"Kadottakoon kaiken pahuuden isä hänet", lausui pikku nainen, pitäen ylöspäin etusormeansa minun ja säkenöivien silmiensä välissä, "ja kymmentä kertaa pahemmin kadottakoon tuon ilkeän palvelian; mutta minä luulin, että te se olitte, joka olitte lapsellisesti rakastuneet tyttöön!"

"Minäkö?" toistin minä.

"Lapsi, lapsi!" huudahti Miss Mowcher kärsimättömästi käsiänsä väänellen, tuossa kun hän taas kiikkui edestakaisin kaminin-ristikolla, "miksi sokean onnettomuuden nimessä kiititte häntä niin paljon ja punehduitte ja näytitte hämmentyneeltä?"

Minä en saattanut salata itseltäni, että olin tehnyt niin, vaikka aivan toisenlaisesta syystä, kuin hän luuli.

"Mitä minä tiesin?" lausui Miss Mowcher, taas vetäen esiin nenäliinaansa ja polkien lattiata joka kerta, kuin hän vähän väliä pani sen silmiensä eteen molemmilla käsillään yhtä haavaa. "Hän vastusteli teitä ja lepytti teitä, näin minä; ja te olitte pehmeä vaha hänen käsissään, näin minä. Minä tuskin ehdin huoneesta, kun tuo palvelia jo jutteli minulle, että 'nuori viaton' (siksi hän teitä nimitti ja teidän sopii nimittää häntä 'vanhaksi vialliseksi', niin kauan kuin elätte) oli iskenyt silmänsä tyttöön ja että tyttö oli huima ja rakasti teitä, mutta hänen isäntänsä oli päättänyt, ettei mitään vahinkoa saisi tapahtua – enemmän teidän tähtenne, kuin tytön – ja että se oli heidän toimensa täällä, Kuinka minä *muuta* voin, kuin uskoa häntä?"

Minä näin, että se tyydytti ja miellytti teitä, kun Steerforth kiitti tyttöä! Te olitte ensimmäinen, joka mainitsitte tytön nimeä. Te myönsitte olleenne hänen vanha ihasteliansa. Te olitte kuuma ja kylmä, punainen ja valkoinen, kaikki yhtä haavaa, kun puhuin teille hänestä. Mitä minä muuta voin ajatella – mitä ajattelin muuta – kuin, että te olitte nuori aiturikaikissa, paitsi kokemuksessa, ja olitte joutuneet semmoisiin käsiin, joilla oli tarpeeksi kokemusta ja voimaa hillitä teitä (koska se oli juolahtanut hänen mieleensä) omaksi hyväksenne? Voi! voi! voi! He pelkäsivät, että minä huomaisin asian oikean laidan", huudahti Miss Mowcher, laskeutuen alas kaminin-ristikolta ja astuen edestakaisin kyökissä, tuskissaan nostaen ylös molempia käsinsyönsä, "koska minä olen terävasilmäinen pikku olento – minun täytyy olla niin, maailmassa toimeen tullakseni! – ja he pettivät minut kokonaan, ja minä annoin onnettomalle tyttö-
raukalle yhden kirjeen, jota varmaan luulen ensimmäiseksi syyksi siihen, että hän joutui puheesen Littimer'in kanssa, joka varta vasten jätettiin jällelle!"

Minä seisoin hämmästyneenä, kun koko tämä petollisuus paljastettiin, ja katselin Miss Mowcher'ia, joka käveli edestakaisin kyökissä, siksi kuin hän oli kokonaan hengästyneenä, jolloin hän taas istui kaminin-ristikolle ja kasvojansa pyyhkien kauan aikaa pudisti päätänsä muulla tavalla liikkumatta tai äänettömyyttä keskeyttämättä.

"Matkoillani maakunnassa", lisäsi hän viimein, "jouduin tois-iltana Norwich'iin, Mr. Copperfield. Mitä siellä satuin

näkemään siitä salaisesta tavasta, jolla he tulivat ja menivät ilman teitä – joka minusta näytti kummalliselta – saatti minut siihen ajatukseen, että jotakin oli väärällä kannalla. Minä astuin London'in vaunuihin eilis-iltana, kun ne kulkivat Norwich'in läpi, ja olin täällä tänä aamuna. Voi, voi, voi! liian myöhään!"

Pikku Mowcher paran oli kaikesta tästä itkusta ja riehumisesta tullut niin vilu, että hän kääntyi kaminin-ristikolla, pisti vähäiset, märät jalka-raukkansa tuhkaan, lämmittääksensä niitä, ja istui katsellen valkeata, niinkuin iso vauva. Minä istuin tuolilla toisella puolella liettä surullisiin mietteisin vaipuneena ja katsellen myöskin valkeata ja toisinaan häntä.

"Minun täytyy mennä", sanoi hän viimein ja nousi puhuessaan. "On myöhäistä. Ette suinkaan epäile minua?"

Kun kohtasin hänen terävän katseensa, joka oli tavallista terävämpi, kun hän kysyi minulta, en saattanut tähän äkilliseen kysymykseen suorastaan vastata: en.

"No!" lausui hän, vastaan-ottaen kättäni, jota tarjosin, auttaakseni häntä ristikolta, ja katsellen totisesti kasvoihini, "te tiedätte, ettette epäilisi minua, jos olisin täysikokoinen nainen!"

Minä tunsin, että oli paljon perää näissä sanoissa; ja minä melkein häpesin itseäni.

"Te olette nuori mies", lausui hän päätänsä nyykäyttäen. "Ottakaat yksi varoituksen sana myöskin kolmen jalan tyhjiköltä. Älkää ajatelko ruumiillisia vikoja sielun vioista eroamattomiksi, hyvä ystäväni, jollei teillä ole täyttä syytä".

Hän oli nyt päässyt ristikolta ja minä epäilyksestäni. Minä

sanoin hänelle, että luulin hänen antaneen todenperäisen kertomuksen itsestänsä ja meidän molempien olleen onnettomia välikappaleita kavaltaajien käsissä. Hän kiitti minua ja sanoi, että minä olin hyvä toveri.

"Muistakaat nyt!" huudahti hän, matkallansa oven luo kääntyen takaisin ja viekkaasti katsellen minua, etusormi ylöspäin nostettuna. "Sen johdosta, mitä olen kuullut – minun korvani ovat aina auki; minun ei käy niitä voimia säästäminen, joita minulla on – on minulla syytä luulla, että he ovat lähteneet ulkomaille. Mutta, jos he koskaan palajavat, jos koskaan jompikumpi heistä palajaa minun eläessäni, on luultava, että minä, joka aina liikun siellä täällä, pikemmin, kuin kukaan muu, kuulen siitä. Mitä hyvänsä minä tiedän, saatte tekin tietää. Jos koskaan voin tehdä jotakin auttaakseni petettyä tyttö parkaa, teen sen, Jumala suo, rehellisesti! Ja Littimer'in olisi parempi, jos verikoira ajaisi häntä takaa, kuin pikku Mowcher!"

Minä uskoin ehdottomasti tätä viimeistä väitettä, kun näin sen katseen, joka yhtyi siihen.

"Älkää luottako minuun enemmän, mutta älkää luottako minuun vähemmänkään, kuin luottaisitte täysikokoiseen naiseen", lausui pikku olento, rukoilevaisesti koskien minua kalvoisimeeni. "Jos joskus näette minut taas toisenlaisena, kuin nyt olen, ja semmoisena, kuin olin, kun ensin näitte minut, huomатkaat, missä seurassa minä olen. Johdattakaat mieleenne, että minä olen kovin avuton ja turvaton pikku olento. Ajatelkaat minua kodissani minun kaltaisen veljeni ja minun kaltaisen

sisareni kanssa, kun päivällinen työni on tehty. Kenties te ette silloin ole niin ankara minulle ettekä kummastele, että minäkin voin olla surullinen ja totinen. Hyvää yötä!"

Minä annoin Miss Mowcher'in kättä aivan toisenlaisella ajatuksella hänestä, kuin mitä minulla oli tähän saakka ollut, ja avasin oven päästääkseen häntä ulos. Ei ollut mikään leikki-asia saada hänen isoa paraplyytensä viritetyksi ja asetetuksi tasapainoon hänen käteensä; mutta viimein tämä onnistui minulta, ja minä näin sen sateessa hytkyttävän katuja alaspäin, ilman että vähintäkään näkyi, että ketään oli sen alla, paitsi kuin joku tavallista raskaampi rästäskourun roikkaus pani sen kupertumaan toiselle puolelle ja asetti näkyviin Miss Mowcher'in, joka kaikin voimin koetti saada sitä pystyyn jälleen. Pari kertaa hyökättyäni ulos hänen avuksensa, joka kuitenkin oli turhaa työtä, koska paraply taas harpasti eteenpäin, niinkuin suunnattoman suuri lintu, ennenkuin ehdin sen luo, menin sisään, panin maata ja nukuin aamuun asti.

Aamulla tulivat Mr. Peggotty ja vanha hoitajattareni luokseni, ja me lähdimme hyvin varhain vaunukonttoriin, jossa Mrs. Gummidge ja Ham odottivat, saadaksensa jättää meitä hyvästi.

"Mas'r Davy", kuiskasi Ham, vetäen minua syrjäpuoleen, sillä välin kuin Mr. Peggotty sovitti laukkuansa muitten matkatavarain joukkoon, "hänen elämänsä on aivan pilaantunut. Hän ei tiedä, mihin hän menee; hän ei tiedä, mikä hänen edessään on; hän lähtee semmoiselle retkelle, joka kestää hänen elämänsä loppuun saakka, sen takaan sanallani, jollei hän

löydä, mitä hän hakee. Minä olen varma, että pysytte hänen ystävänsä, Mas'r Davy?"

"Luottakaat minuun, minä pysyn", sanoin minä, vakaasti Ham'in kättä pudistaen.

"Kiitoksia. Kiitoksia, te olette kovin hyvä, Sir. Yksi asia vielä. Minä olen edullisessa työssä, tiedättehän, Mas'r Davy, eikä minulla ole mitään, johon käyttäisin, mitä ansaitsen. Raha ei ole enää miksikään hyödyksi minulle, paitsi että elän sillä. Jos teidän sopisi maksaa hänen puolestansa, teen minä työtäni paremmalla mielellä. Vaikka, mitä tähän tulee, Sir", ja hän puhui hyvin vakavasti ja lempeästi, "te ette saa ajatella muuta, kuin että aina teen työtä, niinkuin mies, ja koetan parastani!"

Minä lausuin hänelle, että olin hyvin varma siitä; ja minä viittasin siihen, että toivoin senkin ajan tulevan, jolloin hän herkeisi elämästä sitä yksinäistä elämää, jota hän nyt luonnollisesti ajatteli.

"Ei, Sir", sanoi hän, päätänsä pudistaen, "kaikki nuot ovat menneet minulta, Sir. Ei kukaan voi milloinkaan täyttää sitä paikkaa, joka on tyhjä. Mutta älkääät unhottako tuota rahaa, sillä hänen varallansa tulee aina olla jotakin".

Minä muistutin häntä, että Mr. Peggotty sai varman, vaikka tosin vähäisen tulon, lanko vainajansa testamentteeraamasta omaisuudesta, mutta lupasin pitää asiaa mielessäni. Me sanoimme sitten hyvästi toisillemme. Minä en saata edes nyt jättää häntä, mielihaikealla muistamatta yhtä haavaa hänen ujoa urhoollisuuttansa ja hänen suurta suruansa. Mitä Mrs.

Gummidge'en tulee, jos koettaisin kuvailla, kuinka hän juoksi katuja alaspäin vaunujen vieressä, näkemättä ketään, paitsi Mr. Peggottya katolla, niitten kyynelten takaa, joita hän koetti pidättää, ja törmäten kaikkiin ihmisiin, jotka tulivat vastaan, ryhtyisin jokseenkin vaikeaan toimeen. Sentähden on parempi, että jätän hänet istumaan erään leipurin portaille hengästyneenä, hattu aivan lytistyneenä ja toinen kenkä jääneenä kadulle jokseenkin kauas hänestä.

Kun pääsimme matkamme päähän, oli ensimmäinen tehtävämme etsiä jotakin vähäistä asuntoa Peggotylle, jossa hänen veljensä saisi yö-sijaa. Meidän onnistuikin löytää sangen puhdas ja helppo asuinpaikka jonkun rihkamakauppiaan puodin päällä ainoastaan kaksi katuja minusta. Kun olimme hyyränneet tämän paikan, ostin vähän kylmää lihaa jostakin ravintolasta ja vein matkakumppanini kotiin teetä juomaan; jota menetystä, minä sanon sitä surulla, Mrs. Crupp ei hyväksynyt, vaan päinvastoin paheksi. Minun täytyy kuitenkin tämän ladyn mielialan selitykseksi muistuttaa, että hän loukkaantui kovasti siitä, että Peggotty tuskin oli ollut kymmentä minuutia siellä, kun hän jo sonnusti leskihameensa ja alkoi tomuttaa makuuhuonettani. Tätä katsoi Mrs. Crupp sopimattomaksi rohkeudeksi, ja sopimaton rohkeus, arveli hän, oli semmoinen asia, jota hän ei koskaan sallinut.

Mr. Peggotty oli London'in matkallamme ilmoittanut minulle jotakin, jota tiesin odottaa. Hän sanoi aikovansa ensiksi käydä Mrs. Steerforth'in luona. Koska katsoin itseni velvolliseksi

auttamaan häntä tässä, niinkuin myöskin rupeamaan heidän välittäjäkseen (siinä toivossa, että sen kautta säästäisin äidin tunteita niin paljon, kuin mahdollista), kirjoitin Mrs. Steerforth'ille samana iltana. Minä kerroin hänelle niin taitavasti, kuin voin, mitä vääryyttä Mr. Peggotty oli kärsinyt ja millä tapaa itse olin ollut siinä osallinen. Minä sanoin, että hän oli aivan alhainen mies, mutta että hänellä oli erittäin säyseä ja rehellinen luonto; sekä että minä uskalsin toivoa, ettei Mrs. Steerforth kieltäytyisi vastaan-ottamasta häntä hänen raskaassa surussansa. Minä mainitsin, että meidän oli aikomus tulla kello kaksi jälkeen puolen päivän, ja lähetin itse kirjeen ensimmäisillä vaunuilla aamulla.

Määrätyllä ajalla seisoimme ovella – sen asunnon ovella, jossa minä muutamia päiviä takaperin olin ollut niin onnellinen; jossa olin niin alttiisti antanut nuorekkaan luottamukseni ja sydämen hellyyteni; joka tästälähin oli ijäksi suljettu minulta; joka nyt oli autiona, rauniona.

Ei mitään Littimer'ia näkynyt. Ne hauskemmat kasvot, jotka olivat tulleet niitten sijaan, kun viimein kävin siellä, avasivat oven meille ja kävivät edellämme vierashuoneesen. Mrs. Steerforth istui siellä. Kun astuimme sisään, luikahti Rosa Dartle esiin toisesta huoneen osasta ja asettui hänen tuolinsa taa.

Minä näin kohta Mrs. Steerforth'in kasvoista, että hän oli pojaltansa kuullut, mitä tämä oli tehnyt. Ne olivat kovin vaaleat; ja niissä näkyi syvemmän liikutuksen jälkiä, kuin mitä minun kirjeeni yksistänsä, heikkountuneena niitten epäilysten kautta,

joita hänen rakkautensa olisi luonut sitä vastaan, olisi voinut synnyttää. Hän oli minusta enemmän Steerforth'in näköinen, kuin koskaan ennen olin huomannut; ja minä tunsin enemmän kuin näin, ettei tämä yhtäläisyys jäänyt kumppaniltankaan havaitsematta.

Hän istui suorana nojatuolissaan komealla, liikkumattomalla, tyvenellä muodolla, jota ei mikään näyttänyt voivan häiritä. Hän katseli hyvin vakaasti Mr. Peggottya, kun tämä seiso i hänen edessään; ja Mr. Peggotty katseli aivan yhtä vakaasti häntä. Rosa Dartle'n terävä katse käsitti meidät kaikki. Tuokioon aikaan ei puhuttu yhtään sanaa. Mrs. Steerforth viittasi Mr. Peggottya istumaan. Tämä vastasi matalalla äänellä: "minusta ei tuntuisi luonnolliselta, Ma'am, että tässä huoneessa kävisin istumaan. Minä seison mieluisammin". Ja tätä seurasi taas äänettämyys, jota Mrs. Steerforth keskeytti näin:

"Minä tiedän suurella surulla, mikä on tuottanut teidät tänne. Mitä minulta tahdotte? Mitä vaaditte minut tekemään?"

Mr. Peggotty pani hattunsa kainaloonsa ja, tavoitellen povestansa Em'lyn kirjettä, veti sen esiin, avasi sen ja antoi sen hänelle.

"Tehkää t hyvin ja lukekaat tämä, Ma'am. Se on sisarentyttäreni käsi-alaa!"

Mrs. Steerforth luki sen samalla komealla ja tyvenellä tavalla – sen sisältö ei minun nähdäkseni ensinkään vaikuttanut häneen – ja antoi sen takaisin Mr. Peggotylle.

"Jollei hän tuo minua takaisin vaimonaan", lausui Mr.

Peggotty, osoittaen sitä paikkaa sormellansa. "Minä tulen tiedustelemaan, Ma'am, pitääkö hän puhettansa, vai ei!"

"Ei", vastasi Mrs. Steerforth.

"Miks'ei?" lausui Mr. Peggotty.

"Se on mahdotonta. Poikani häväisisi itsensä. Te ette voi olla tietämättä, että tyttö on kovasti alhainen hänen rinnallansa".

"Koroittakaat hänet!" sanoi Mr. Peggotty.

"Hänellä ei ole mitään kasvatusta; hän on taitamaton".

"Kenties hän ei ole, kenties onkin", lausui Mr. Peggotty. "*Minä* en luule, että hän on, Ma'am; mutta minä en voi tällaisia asioita ratkaista. Antakaat hänelle parempi oppi!"

"Koska pakoitatte minua puhumaan selvemmin, jota sangen vastahakoisesti teen, saattaisivat hänen alhaiset sukulaisensa asian mahdottomaksi, jos ei mikään muu".

"Kuulkaat tämä, Ma'am", vastasi hän pitkäänsä ja tyvenesti. "Te tiedätte, mitä rakkaus omaan lapseen on. Minäkin tiedän sen. Vaikka tyttö olisi sata kertaa lapseni, en voisi rakastaa häntä enemmän. Te ette tiedä, mitä lapsensa kadottaminen on. Minä tiedän. Kaikki mailman aarteet olisivat vähäpätöiset minulle (jos ne olisivat minun), kun vaan saisin ostaa hänet takaisin! Mutta pelastakaat hänet tästä häpeästä, emmekä me koskaan häväise häntä. Ei kukaan meistä, joitten kesken hän on kasvanut, ei kukaan meistä, jotka olemme eläneet hänen kanssaan ja pitäneet häntä silmäteränämme näinä monena vuotena, tule koskaan katsomaan hänen sieviä kasvojaan jälleen. Mielellään jätämme hänet rauhaan; mielellään ajatteleamme

hantä kaukaiseksi, niinkuin hän olisi toisen auringon ja taivaan alla; mielellään uskomme hänet hänen puolisolonsa – hänen pienille lapsillensa ehkä – ja odotamme sitä aikaa, jolloin kaikki olemme yhtäläiset Jumalamme edessä!"

Se yksinkertainen kaunopuheliaisuus, jolla hän tämän lausui, ei ollut kokonaan vaikutusta vailla. Mrs. Steerforth tosin ei luopunut ylpeästä käytöksestensä, mutta hänen äänensä oli lempeän-puolinen, kun hän vastasi:

"Minä en puollusta mitään. Minä en tee mitään vastasytöksiä. Mutta mielipahakseni toistan, että se on mahdotonta. Semmoinen naiminen tekisi ikipäiviksi lopun poikani tulevaisuudesta ja hävittäisi hänen toiveensa sen suhteen. Ei mikään ole varmempi, kuin ettei se koskaan voi eikä koskaan saa tapahtua. Jos sopisi muulla lailla palkita –".

"Minä näen nyt", keskeytti Mr. Peggotty vakavalla, mutta syttyvällä silmällä, "niitten kasvojen kuvan, jotka ovat katselleet minua kodissani, valkeani ääressä, veneessäni – missä ei? – ystävällisinä ja hymyilevinä, vaikka ne olivat niin petolliset, että puoleksi vimmastun, kun ajattelen sitä. Jollei noitten kasvojen kuva muutu palavaksi tuleksi aikoessaan tarjota rahaa minulle lapseni turmiosta ja perikadosta, on tämä kuva yhtä paha, kuin nuot kasvot, kenties pahempikin, koska se on ladyn".

Mrs. Steerforth muuttui nyt silmänräpäyksellä. Vihan puna levisi hänen kasvoihinsa; ja hän sanoi, kärsimättömästi molemmin käsin tarttuen nojatuoliinsa:

"Mitä palkintoa te saatatte tarjota *minulle* siitä, että avaatte

semmoisen juovan minun ja poikani välille? Mitä teidän rakkautenne minun rakkauteni rinnalla on? Mitä teidän eronne meidän eromme rinnalla?"

Miss Dartle kosketi häntä hiljalleen ja notkisti alas päätänsä, kuiskataksensa jotakin, mutta Mrs. Steerforth ei tahtonut kuulla sanaakaan.

"Ei, Rosa, ei sanaakaan! Tuo mies kuulkoon, mitä minä sanon! Kun poikani, joka on ollut elämäni tarkoitus, jolle olen pyhittänyt kaikki ajatukseni, jonka jokaista mielihalua olen täyttänyt hänen lapsuudestaan asti, jota ei mikään ole eroittanut minusta hänen syntymisestään saakka – yht'äkkiä tyytyy kurjaan tyttöön ja karttaa minua! Kun hän palkitsee luottamukseni varsinaisella petoksella tuon tytön tähden ja tämän vuoksi jättää minut! Kun hän asettaa tämän viheliäisen oikun niitä vaatimuksia vastaan, jotka minulla on hänen velvollisuutensa, hänen rakkautensa, hänen kunnioituksensa, hänen kiitollisuutensa suhteen – vaatimuksia, joita jokaisen päivän ja hetken hänen elämässään olisi pitänyt vahvistaa semmoisiksi siteiksi, joita ei mikään olisi vastustanut! Eikö tässä ole mitään vääryyttä?"

Taas Rosa Dartle koetti rauhoittaa häntä; taas turhaan.

"Minä sanon, Rosa, ei sanaakaan! Jos hän voi panna kaikki alttiiksi halvimman esineen tähden, voin minäkin panna kaikki alttiiksi suuremman tarkoituksen tähden. Menköön hän, mihin hän tahtoo, niillä varoilla, joita rakkauteni on hankkinut hänelle! Luuleeko hän saattavansa kukistaa minua pitkän pois-olon

kautta? Hyvin vähän hän äitinsä tuntee, jos hän semmoisia luulee. Heittäköön hän oikkunsa, ja hän on tervetullut takaisin. Olkoon hän tyttöä hylkäämättä, eikä hän koskaan saa lähestyä minua, ei elävänä eikä kuolleena, niin kauan kuin jaksan nostaa kättäni, viitatakseni häntä pois, jollei hän, tytöstä erottuaan, palaja nöyränä luokseni ja pyydä anteeksi minulta. Se on minun oikeuteni. Se on se myönnitys, jota minä *tahdon itselleni*. Tämä on se ero, joka on meidän välillämme! Eikö tässä", lisäsi hän, katsellen vierastansa sillä ylpeällä, suvaitsemattomalla muodolla, jolla hän oli aloittanut, "ole mitään vääryyttä?"

Kun kuulin ja näin äidin tämän puheen kestäessä, oli minusta, kuin olisin kuullut pojan vastustavan sitä. Mitä ikinänsä olin taipumatonta, itsepintaista henkeä Steerforth'issa nähnyt, näin äidissä. Minkä verran ymmärsin pojan harhaantunutta jäntevyyttä, sen verran ymmärsin nyt äidin luonnetta ja havaitsin, että molemmat olivat pää-lähteistensä samat.

Mrs. Steerforth lausui nyt, palaten entiseen kylmäkiskoisuuteensa, minulle ääneen, että oli turha kuulla enemmän taikka puhua enemmän, ja että hän pyysi, että tämä kohtaous päättyisi. Hän nousi arvokkaalla muodolla, jättääksensä huonetta, kun Mr. Peggotty ilmoitti, että se oli tarpeetonta.

"Älkää peljätkö, että aion rasittaa teitä. Minulla ei ole enään mitään sanomista, Ma'am", muistutti hän, kun hän astui ovea kohden. "Minä en tullut tänne milläkään toivolla enkä vie muassani mitään toivoa. Minä olen tehnyt, mitä mielestäni oli tehtävä, mutta minä en koskaan odottanut, että mitään hyvää

tulisi siitä, että seison, missä seison. Tämä on ollut liian paha huone minulle ja omaisilleni, että täydellä järjellä odottaisin sitä".

Tällä puheella lähdimme pois, jättäen Mrs. Steerforth'in seisomaan nojatuolinsa viereen jalon ryhdin ja kauniitten kasvojen esikuvaksi.

Meidän tuli meno-matkallamme käydä kivitety, lasiseinillä ja – katolla varustetun eteisen poikki, jonka ylitse viiniköynnös oli kasvatettu. Tämän lehdet ja vesat olivat silloin viheriöinä ja, koska aurinko paisti sinä päivänä, oli pari lasi-ovea, joista pääsi puutarhaan, auki. Juuri kuin lähestyimme niitä, astui Rosa Dartle sisään kuulumattomilla askelilla ja puhutteli minua.

"Te teitte kai mielestänne hyvin", sanoi hän, "kun toitte tämän toverin tänne!"

Semmoista vihan ja ylenkatseen määrää, kuin se, joka pimitti hänen kasvonsa ja leimusi hänen pikimustista silmistään, en olisi luullut mahtuvan edes näihin kasvoihin. Vasaran tekemä arpi oli, niinkuin ainakin, kun hänen kasvonjuonteensa kiihtyivät, kovasti näkyvissä. Kun se värähdys, jonka ennen olin nähnyt, nyt ilmestyi siinä, minun katsellessani häntä, nosti hän nopeasti ylös kättänsä ja löi sitä. "Tämä on juuri sovelias toveri", sanoi hän, "suojella ja tuoda tänne, eikö ole? Te olette oikea mies!"

"Miss Dartle", vastasin minä, "te ette suinkaan tee niin väärin, että moittitte *minua*!"

"Miksi synnytätte eripuraisuutta näitten molempain mielettömäin olentojen välillä?" vastasi hän. "Ettekö tiedä,

että he ovat molemmat mielettömät itsepäisyydestään ja ylpeydestään?"

"Synnytänkö minä eripuraisuutta?" vastasin minä.

"Synnyttätte te eripuraisuutta!" vastasi hän. "Miksi tuotte tämän miehen tänne?"

"Hän on kärsinyt kovaa vääryyttä, tämä mies, Miss Dartle", vastasin minä. "Te ehkä ette tiedä sitä".

"Minä tiedän, että James Steerforth'illa", lausui hän, käsi povellansa, ikäänkuin estääksensä sitä myrskyä kuulumasta, joka riehui siinä, "on viekas, turmeltunut sydän, ja että hän on petturi. Mutta mitä minun tarvitsee tietää taikka huolia tästä toverista ja hänen yhteisestä sisarentyttärestään?"

"Miss Dartle", sanoin minä, "te suurennatte tuota vääryyttä. Se on jo kylläksi suuri. Minä tahdon vaan jäähyväisiksi sanoa, että pahasti solvaisette häntä".

"Minä en solvaise häntä ollenkaan", vastasi hän. "He ovat alhaista, huonoa joukkoa. Minä soisin, että tyttö saisi raippoja!"

Mr. Peggotty astui eteenpäin sanaakaan lausumatta ja meni ulos ovesta.

"Hävetkää, Miss Dartle! hävetkää!" sanoin minä suuttuneena. "Kuinka kehtaatte polkea jalkojenne alle tämmöistä ansaitsematonta surua!"

"Minä tahtoisin polkea heitä kaikkia jalkojeni alle", vastasi hän. "Minä tahtoisin tämän miehen huoneen hajotetuksi, tahtoisin merkin poltetuksi tytön otsaan, tahtoisin hänet ryysyihin puetuksi ja kaduille heitetyksi nälkään nääntymään.

Jos minulla olisi oikeus laskea hänen tuomionsa, pitäisin huolta siitä, että nämät tehtäisiin. Pitäisin huolta siitä, että nämät tehtäisiin? Minä tekisin itse! Minä inhoon häntä. Jos saisin joskus soimata häntä hänen kelvottomasta käytöksestään, menisin sitä varten mihin hyvänsä. Jos voisin vainota häntä hänen hautaansa asti, vainoisin. Jos löytyisi joku lohdutuksen sana, josta hän saisi lievitystä kuolinhetkellensä, ja se olisi ainoastaan minulla, en hellittäisi siitä, vaikka henkeni menisi".

Sanojen kiivaus yksistään ei synnytä, sen huomaa, muuta kuin heikon kuvan siitä intohimosta, joka vallitsi hänessä ja joka ilmestyi koko hänen ruumiissaan, vaikka hänen äänensä ei ollut kovempi, vaan päinvastoin matalampi, kuin tavallisesti. Ei mikään minun kertomukseni vastaisi muistoani hänestä eikä sitä vihaa, johon hän kokonaan heittäysi. Minä olen nähnyt intohimon moninaisissa muodoissa, mutta en ole koskaan nähnyt sitä semmoisessa muodossa, kuin tässä.

Kun yhdyin Mr. Peggottyyn, käveli hän hitaasti ja miettiväisesti mäkeä alaspäin. Kun pääsin hänen viereensä, kertoi hän minulle, että, koska hän nyt oli tehnyt, mitä hänen oli määrä Londonissa tehdä, hän aikoi lähteä matkalleen tänä iltana. Minä kysyin häneltä, mihin hän aikoi? Hän vastasi vaan: "minä menen, Sir, hakemaan sisarentytärtäni".

Me palasimme tuohon vähäisen asuntoon rihkamakauppiaan puodin päällä, ja siellä minun oli tilaisuus kertoa Peggotylle, mitä Mr. Peggotty oli minulle sanonut. Hän ilmoitti minulle vastaukseksi, että Mr. Peggotty aamulla oli sanonut hänelle

samaa. Hän ei tietänyt enemmän, kuin minä, mihin hän aikoi mennä, mutta luuli, että hänellä oli joku tuuma mielessään.

Minä en tahtonut tämmöisissä oloissa jättää Mr. Peggottya, vaan me söimme kaikki kolme yhdessä päivällisiksi biffipasteijaa – joka oli yksi niistä monesta herkusta, joista Peggotty oli kuuluisa – ja jota tässä tilaisuudessa kummallisella tavalla mausti, sen muistan hyvin, joku sekanainen, puodista herkeämättä nouseva haju teestä, kahvista, silavasta, juustosta, tuoreesta leivästä, polttopuista, kynttilöistä ja saksanpähkinäkastimesta. Päivällisten jälkeen istuimme tunnin verran akkunan vieressä, vaikk'emme puhuneet juuri mitään; ja sitten Mr. Peggotty nousi ylös, toi vaksitahtilaukkunsa ja tukevan sauvansa ja laski ne pöydälle.

Sisarensa rahavaroista otti hän vähäisen summan testamentin johdosta; töintuskin niin paljon, että niitä minun mielestäni riitti kuukaudeksi. Hän lupasi ilmoittaa minulle, jos jotakin tapahtui hänelle; sitten hän heitti laukunsa selkäänsä, tarttui hattuunsa ja sauvaansa ja sanoi meille molemmille: "Jumalan haltuun!"

"Kaikenlainen onni seuratkoon sinua, rakas, vanha sisar", sanoi hän, Peggottya syleillen, "ja teitä myöskin, Mas'r Davy!" pudistaen kättäni. "Minä menen hakemaan häntä laajalta ja lavealta. Jos hän tulisi kotiin, kun minä olen poissa – mutta voi, ei ole luultavaa, että niin käy! – taikka, jos minä toisin hänet takaisin, on minun aikomukseni, että hän ja minä elämme ja kuolemme, missä ei kukaan voi soimata häntä. Jos joku vahinko tapahtuisi minulle, muistakaat, että viimeiset sanani,

jotka jätin jälkeeni hänelle, olivat: 'muuttumaton rakkauteni on aina lemmityn lapseni kanssa, ja minä annan hänelle anteeksi!'"

Hän sanoi tämän juhlallisella tavalla ja paljastetulla päällä; sitten pani hän hattunsa päähän ja lähti portaita alas ja pois. Me seurasimme häntä portille. Oli lämmin, tomuinen ilta, juuri siihen aikaan, jolloin tuo ikuinen jalkojen astunta sillä suurella valtakadulla, josta tälle sivukadulle poikettiin, oli hetkeksi herjennyt. Aurinko paisti väkevänä ja punertavana. Hän kääntyi yksinään varjokkaan katumme kulmasta hohtavaan valoon, johon hän silmistämme katosi.

Harvoin tuli tämä illan tunti, harvoin heräsin yöllä, harvoin tähystelin kuuta taikka tähtiä taikka katselin lankeevaa sadetta taikka kuuntelin tuulta, ajattelematta, kuinka hän, pilgrimi raukka, yksinään pyrki eteenpäin matkallansa, ja muistamatta sanoja:

"Minä menen hakemaan häntä laajalta ja lavealta. Jos joku vahinko tapahtuisi minulle, muistakaat, että viimeiset sanani, jotka jätin jälkeeni hänelle, olivat: 'muuttumaton rakkauteni on aina lemmityn lapseni kanssa, ja minä annan hänelle anteeksi!'"

TOINEN LUKU

Autuaana

Koko tämän ajan olin yhä rakastanut Doraa enemmän, kuin ennen. Pettyneissä toiveissani ja suruissani oli minun turvani ajatella häntä, ja tämä palkitsi vähän ystävänikin kadon. Mitä enemmän säälin itseäni taikka säälin muita, sitä enemmän etsin lohdutusta Doran kuvasta. Mitä sakeammalta petoksia ja huolia mailmassa, sitä kirkkaammin ja puhtaammin loisti Doran tähti korkealla mailman ylitse. Minä en luule, että minulla oli mikään selvä käsitys, mistä Dora tuli taikka missä määrässä hän kuului johonkin korkeampaan olentojen luokkaan; mutta minä olen varma, että olisin suuttumuksella ja ylenkatseella hyljännyt sen ajatuksen, että hän oli vaan inhimillinen olento, niinkuin kaikki muut nuoret ladyt.

Minä olin uppoontunut Doraan, jos minun sopii niin sanoa. Minä en ollut ainoastaan korvia myöden rakastunut häneen, vaan kokonaan likoontunut hänestä. Olisi voitu, verrannollisesti puhuen, vääntää rakkautta minusta kylläksi kenen hukuttamiseen hyvänsä; vaan kuitenkin olisi sitä jäänyt niin tarpeeksi sisä- ja ulkopuolelle minua, että se olisi tunkenut läpi koko olentoni.

Ensi työksi minä kotiin tultuani otin hämärässä kävelläkseni Norwood'iin, jossa minä, niinkuin esine eräässä vanhassa

lapsuuteni arvoituksessa, 'kiersin ehtimiseen huoneen ympäri, sisään koskaan pääsemättä', Doraa ajatellen. Minä luulen, että tämän käsittämättömän arvoituksen selitys oli kuu. Vähät siitä, mikä se oli, minä, Doran kuu-houreinen orja, kiertelin huonetta ja puutarhaa kaksi tuntia, kurkistellen säle-aidakkeen raoista, ankaralla ponnistuksella nostaen leukaani sen ruosteisten päällis-naulojen yli, heittäen sormi-suukkosia kynttilöille akkuniin ja tuostakin romantillisesti vannottaen yötä suojelemaan Doraani – en tiedä tarkoin mistä, arvatakseni valkean-vaarasta. Kenties hiiristä, joita hän suuresti kammosi.

Rakkauteni oli niin paljon mielessäni ja minusta oli niin luonnollista uskoa kaikki Peggottyille, että minä, kun hän taas iltaisin istui vieressäni ja vanhoilla työkapineillansa ahkerasti paikkasi vaatteitani, ilmoitin hänelle monen mutkan perästä suuren salaisuuteni. Peggotty otti hartaasti osaa siihen, mutta minun oli mahdoton saada häntä katsomaan asiaa minun kannaltani. Hän oli edeltäpäin rohkeasti minun puolellani eikä voinut ensinkään ymmärtää, miksi minulla oli mitään pahoja aavistuksia taikka olin alakuloinen sen asian tähden. "Tuon nuoren lady'n sopi pitää itseänsä onnellisena", muistutti hän, "kun hänellä oli semmoinen kosija. Ja mitä hänen isäänsä tulee", lausui hän, "mitä Jumalan nimessä tämä gentlemani odotti!"

Minä huomasin kuitenkin, että Mr. Spenlow'in proktorin vaippa ja kankea kaulahuivi vähän masensivat Peggottya ja vuodattivat häneen suurempaa kunnioitusta sitä miestä kohtaan, joka vähitellen ja päivästä päivään minun silmissäni muuttui

yhä enemmän etherilliseksi ja jonka ympäri kirkas sädekiehkura näytti hohtavan, kun hän suorana istui oikeustossa paperien keskellä, niinkuin vähäinen tulitorni kirjoitustarpeitten meressä. Ja sen ohessa oli minun, muistan, tavattoman kummallista ajatella, oikeustossa itsekin istuessani, kuinka nuot vanhat, tylsät tuomarit ja tohtorit eivät olisi huolineet Dorasta, jos olisivat tunteneet hänet; kuinka he eivät olisi ihastuksesta menneet järjeltänsä, jos heille olisi tarjottu avioliittoa Doran kanssa; kuinka Dora olisi saanut laulaa ja soittaa tuolla taivaallisella gitarrilla, siksi kuin hän olisi saattanut *minut* hulluuden partaalle, eikä kuitenkaan olisi houkutellut yhtäkään näistä hitureista tuumaakaan pois heidän uraltaan!

Minä ylenkatsoin heitä jok'ikistä. Jäätyneet vanhat puutarhurit sydämen kukkatarhoissa, te loukkasitte minua itseä! Tuomio-istuin oli minusta täynnä tunnottomia houkkioita. Advokatin-aidakkeessa ei ollut enemmän hellyyttä eikä runoutta, kuin ravintolan tiskissä.

Jommoisellakin ylpeydellä otin Peggotyn asiain hoidon omiin käsiini, vein testamentin tutkittavaksi ja vahvistettavaksi, maksoin veron siitä asian-omaisessa byroossa, saatin Peggotyn pankkiin ja laitoin pian kaikki seikat selville. Virvoitukseksi näissä lain-opillisissa puuhissa menimme katsomaan muutamia hikoilevia vahakuvia Fleet-street'illä (kuvat ovat luullakseni sulanneet jo parikymmentä vuotta takaperin); kävimme Miss Linwood'in näyttelyssä, joka muistissani kangastaa jonkunlaisena neuloma-töitten mausoleumina, varsin sovelias

itsetutkimusta ja katumusta synnyttämään; tarkastimme London'in Tower'ia; ja nousimme St. Paul'in kirkon huippuun. Kaikki nämät ihmeet tarjosivat Peggotyille niin paljon huvia, kuin hänen oli mahdollista silloisissa oloissa nauttia; paitsi, luullakseni, St. Paulin kirkko, joka sen vuoksi, että hän niin kauvan oli rakastanut työ-rasiaansa, joutui kilpailemaan kannessa olevan kuvan kanssa eikä, arveli hän, muutamissa kohden vetänyt vertoja tälle taideteokselle.

Kun Peggotyyn asia, joka oli, mitä meidän Commons'issa oli tapa sanoa "tavanmukaiseksi" (sangen helpot ja tuottavat nuot tavanmukaiset asiat olivatkin), oli ratkaistu, vein hänet eräänä aamuna alas byroosen rätinkiänsä maksamaan. Mr. Spenlow oli pistäynyt ulos, sanoi vanha Tiffey, vannottaaksensa jotakuta gentlemania naimalupaa varten; mutta kun tiesin, että hän pian palaisi, koska meidän paikkamme oli likellä piispa-kanslerin edustajan ja generalivikariuksen virastoja, käskin Peggotyyn odottaa.

Testamentin tutkimisen ja vahvistamisen asioissa olimme Commons'issa vähän niinkuin hautajaishankkijat, tavallisesti sääntönä pitäen, että näytimme enemmän taikka vähemmän sortuneelta, kun meidän oli tekemistä murehtivien kanssa. Samanlaisesta hienotuntoisuuden syystä olimme aina iloiset ja hupaiset naimaluvan hakiain suhteen. Sentähden mainitsin Peggotyille sitä mahdollisuutta, että hän havaitsisi Mr. Spenlow'in suuresti tointuneeksi siitä surusta, jonka Mr. Barkis'in kuolema oli tuottanut, ja tämä astuikin todella sisään hilpeänä kuin

ylkämies.

Mutta ei Peggotyyn eikä minun tehnyt mieli katsoa häntä, kun hänen seurassaan näimme Mr. Murdstone'n. Tämä gentlemani oli hyvin vähän muuttunut. Hänen hiuksensa näyttivät yhtä tuuhealta ja olivat varmaan yhtä mustat, kuin koskaan; ja hänen katseensa oli yhtä vähän luotettava, kuin ennen.

"Ah, Copperfield!" lausui Mr. Spenlow. "Te tunnette tämän gentlemanin, luulen minä?"

Minä kumarsin kylmästi gentlemaniani ja Peggotty oli häntä tuskin tuntevinaan. Mr. Murdstone oli ensin hiukan hämmennyksissään, kun näki meidät molemmat yhdessä, mutta päätti nopeasti, mitä tehdä, ja tuli minun luokseni.

"Minä toivon", lausui hän, "että teidän on hyvin laita?"

"Siitä te tuskin pidätte lukua", sanoin minä. "Hyvin. jos tahdotte tietää".

Me katselimme toisiamme, ja hän puhutteli nyt Peggottya.

"Entä te", arveli hän. "Minä huomaan surulla, että teidän on miehenne kuollut".

"Tämä ei ole ensimmäinen, jonka kuolema on minulta eläessäni vienyt, Mr. Murdstone", vastasi Peggotty, kiireestä kantapäähän vapisten. "Minä toivon ilolla, ettei tarvitse soimata ketään tästä – ettei kenenkään tarvitse vastata siitä".

"Hoo!" lausui Mr. Murdstone; "se on lohduttava ajatus. Te olette siis tehneet velvollisuutenne?"

"Minä en ole, kiitos Jumalan, vaivannut ketään kuoliaaksi", sanoi Peggotty. "Ei, Mr. Murdstone, minä en ole pakoittanut ja

peloittanut mitään suloista olentoa ennenaikaiseen hautaan!"

Mr. Murdstone katseli hetken aikaa Peggottya synkästi – katuvaisesti, siltä minusta näytti – ja sanoi sitten kääntäen päätänsä minua kohden, mutta katsellen jalkojani eikä kasvojani:

"Ei ole luultavaa, että yhdymme pian jälleen; – epäilemättä yksi ilon lähde meille molemmille, sillä tällaiset kohtaukset eivät koskaan voi olla hupaiset. Minä en odota, että te, jotka aina kapinoitsitte minun oikeata valtaani vastaan, jota harjoitin teidän eduksenne ja parannukseksenne, nytään osoittaisitte mitään hyvänsuontia minulle. Meillä on molemmin-puolinen vastenmielisyys –".

"Vanha, luullakseni?" sanoin minä, keskeyttäen häntä. Hän hymyili ja loi minuun niin vihasen katseen, kuin ikinä saatti lähteä hänen mustista silmistään.

"Se äityi rinnassanne jo lapsena", sanoi hän. "Se katkeroiitti äiti-raukkanne elämän. Te olette oikeassa. Minä toivon, että vielä menettelette paremmin; minä toivon, että oikaisette käytöksenne".

Tähän hän päätti keskustelun, jota olimme matalalla äänellä pitäneet yhdessä ulkopuolisen byroon nurkassa, sillä, että hän meni Mr. Spenlow'in huoneesen ja ääneen sanoi lempeimmällä tavallansa:

"Mr. Spenlow'in ammatin gentlemanit ovat tottuneet perhe-riitoihin ja tietävät, kuinka mutkikkaat ja vaikeat ne aina ovat!" Näin puhuen hän maksoi rahat naimaluvasta, jonka Mr. Spenlow antoi hänelle sievästi kokoon taitettuna, samalla pusertaen hänen

kättänsä ja kohteliaasti toivottaen hänelle ja morsiamelle onnea, ja lähti ulos byroosta.

Minun ehkä olisi ollut vaikeampi pidättää itseäni ja hänen puhuessaan pysyä vaiti, jollei minun olisi ollut niin suuri vastus teroittaa Peggottyyn (joka vaan minun puolestani oli vihoissaan, tuo hyvänlaitainen olento!), ettemme olleet missään vastasytösten paikassa, jonka vuoksi pyysin häntä rauhoittumaan. Hän oli joutunut niin tavattomaan mielenliikutukseen, että olin iloissani, kun pääsin hellällä syleilyllä, johon tämä vanhojen vääryyksiemme muisto houkutteli häntä ja jota koetin parhaan voimani mukaan pitää hyvänäni Mr. Spenlow'in ja konttoristien läsnä ollessa.

Mr. Spenlow ei näyttänyt tietävän, minkälaisessa sukulaisuudessa Mr. Murdstone ja minä olimme; josta olin iloinen, sillä minun oli mahdoton tunnustaa häntä siksi, mikä hän oli, edes omassa rinnassani, niin kauan kuin muistin, mitä muistin äiti raukkani kohtalosta. Mr. Spenlow näytti ajattelevan, jos hän ollenkaan ajatteli asiaa, että tätini oli hallituspuolueen johdattaja heimossamme ja että löytyi joku vastustuspuolue, jota joku johdatti – niin minä ainakin päätin siitä, mitä hän sanoi, sillä aikaa kuin odotimme Mr. Tiffey'tä, joka kirjoitti ulos Peggotyyn rätinkiä.

"Miss Trotwood", muistutti hän, "on epäilemättä sangen luja, eikä ole todenmukaista, että hän taipuisi minkään vastustuksen alle. Minä ihmettelen hänen luonnettansa ja minun sopii toivottaa onnea teille, Copperfield, että olette oikealla puolella. Sukulais-

riidat ovat kovin surkuteltavia – mutta ne ovat hyvin tavallisia – ja pää-asia on, että on oikealla puolella", tarkoittaen, käsittän minä, rahallisella puolella.

"Jotenkin edullinen naimakauppa tämä, luulen?" sanoi Mr. Spenlow.

Minä ilmoitin, etten tuntenut mitään siitä.

"Todella!" lausui hän. "Niistä muutamista sanoista päättäen, joita Mr. Murdstone laski – jotenka miehet usein tällaisissa tiloissa tekevät – ja sen johdosta, mitä Miss Murdstone tuli lausuneeksi, sanoisin, että se on hyvänpuolinen naimakauppa".

"Tarkoitatteko, että hän saa rahaa, Sir?" kysyin minä.

"Tarkoitan", arveli Mr. Spenlow. "Minä ymmärsin, että hän saa rahaa.

Kauniin lady'n sen lisäksi, jutellaan minulle".

"Vai niin? Onko hänen morsiamensa nuori?"

"Äsken päässyt lailliseen ikään", lausui Mr. Spenlow. "Niin äsken päässyt, että ovat, luullakseni, vaan odottaneet sitä".

"Jumala armahtakoon häntä!" sanoi Peggotty, niin pontevasti ja äkki-arvaamatta, että kaikki kolme seisoimme hämmästyneenä; siksi kuin Tiffey tuli sisään rätingin kanssa. Vanha Tiffey ilmestyi kuitenkin pian ja ojensi sen Mr. Spenlowille katseltavaksi. Leukaansa kaulahuiviinsa sovittaen ja hivuttaen sitä hiljalleen, luki Mr. Spenlow eri kohdat anteeksi pyytävällä katsannolla – niinkuin ne kaikki olisivat olleet Jorkins'in tekoa – ja antoi sitten lempeällä huokauksella rätingin takaisin Tiffey'lle.

"Niin", hän sanoi. "Se on oikea. Aivan oikea. Minä olisin ollut erittäin onnellinen, Copperfield, jos olisin voinut rajoittaa näitä kulunkeja vaan niihin maksoihin, joita meillä on ollut hänen puolestaan; mutta se on minun ammatillisessa elämässäni ikävä seikka, etten ole oikeutettu noudattamaan omaa tahtoani. Minulla on asiakumppani – Mr. Jorkins".

Koska hän sanoi tätä semmoisella suopealla raskasmielisyydellä, joka oli lähin askel ilmaiseksi antamiseen, lausuin kiitollisuuttani Peggoty'n puolesta ja maksoin Tiffey'n pankkiseteleissä. Peggotty lähti nyt asuntoonsa, mutta Mr. Spenlow ja minä menimme oikeustoon, jossa meillä oli käsiteltävänä joku avio-eron pyyntö, erään näppärän asetuksen nojalle rakennettu (tämä asetus on, luullakseni, nyt lakkautettu, mutta sen voimasta olen nähnyt monta avioliittoa purettavan). Pyynnön perustukset olivat nämät. Mies, jonka nimi oli Thomas Benjamin, oli ottanut ulos naimalupansa ainoastaan Thomaan nimellään; jättäen pois Benjaminin nimensä sitä tapausta varten, ettei hänen olonsa tulisi niin mukavaksi, kuin hän odotti. Koska hänen olonsa *ei* tullut niin mukavaksi, kuin hän oli odottanut, taikka hän oli vähän kyllästynyt vaimoonsa, mies raukka, astui hän nyt vuoden parin naimisissa oltuaan esiin erään ystävän kautta ja ilmoitti, että hänen nimensä oli Thomas Benjamin ja ettei hän sentähden ollut naimisissa ollenkaan. Jonka oikeusto hänen suureksi iloksensa vahvisti.

Minun täytyy sanoa, että minua epäilytti, oliko tämä aivan oikein, eikä edes tuo vehnän busheli, joka suoritti kaikki

säännöttömyydet, voinut haihduttaa näitä epäilyksiäni. Mutta Mr. Spenlow puhui minun kanssani tästä asiasta. Hän sanoi: "katsokaat mailmaa, siinä on hyvää ja pahaa; katsokaat kirkollislakia, *siinäkin* on hyvää ja pahaa; kaikki oli saman järjestelmän osaa; hyvä; mitä muuta tarvitaan!"

Minulla ei ollut rohkeutta esitellä Doran isälle, että ehkä voisimme parantaa mailmaakin vähän, jos nousisimme varhain aamuisin ja heittäisimme takkimme yltämme työhön ryhtyessämme; mutta minä tunnustin ajattelevani, että Commons'ia ehkä voisimme parantaa. Mr. Spenlow vastasi, että hän tahtoi erittäin neuvoa minua karkoittamaan tuota ajatusta aivoistani, kosk'ei se soveltunut minun gentlemanin luontooni; mutta että hän tahtoisilolla kuulla minulta, mitä parannusta minä arvelin Commons'issa mahdolliseksi.

Minä ryhdyin siihen Commons'in osaan, joka sattui olemaan lähinnä meitä – sillä puheen-alainen mies oli nyt vaimostansa eroitettu, ja me olimme jättäneet tuomio-salin ja astuimme testamentin-oikeuston ohitse – ja arvelin, että testamentin-oikeusto oli jotenkin kummallisesti hoidettu laitos. Mr. Spenlow kysyi, missä kohden? Minä vastasin kaikella soveliaalla kunnioituksella hänen kokemuksensa suhteen (mutta suuremmalla kunnioituksella, pelkään minä, sen asian vuoksi, että hän oli Doran isä), että ehkä oli vähän järjetöntä, että tämän oikeuston arkistoa, joka sisälsi kaikkien niitten ihmisten alkuperäiset testamentit, jotka laveassa Canterbury'n maakunnassa kolmen kokonaisen

vuosisadan kuluessa olivat jättäneet jälkeensä omaisuutta, pidettiin väliaikaisessa rakennuksessa, jota ei oltu koskaan aiottu tähän tarkoitukseen, jota registratorit hyyräsivät ulos omaa, yksityistä voittoansa varten, joka ei ollut turvallinen, joka ei ollut suojassa valkean-vaaralta, joka oli läikähtymällensä niistä tärkeistä dokumenteista, joita siinä talletettiin, ja joka katosta lattiaan suorastaan oli registratorien rahanhankkeen keinona, jotka registratorit kiskoivat isoja palkkoja yleisöltä ja pistivät yleisön testamentit pois millä tavalla hyvänsä ja mihin paikkaan hyvänsä ilman mitään muuta tarkoitusta, kuin että he helposti pääsivät niistä; että kenties oli vähän järjetöntä, etteivät nämä registratorit, joitten tulot nousivat kahdeksaan taikka yhdeksään tuhanteen puntaan vuoteensa (vararegistratorien ja ääntövaltaisten sihteerien tuloista puhumatta), olleet velvolliset käyttämään edes osaa tästä rahasta ja etsimään kohtuullisen turvallista paikkaa niitä kalliita dokumentteja varten, joita kaikkien kansaluokkien täytyi uskoa heille, joko tahtoivat taikka ei; että oli ehkä vähän väärin, että kaikki isot virat tässä suuressa oikeustossa olivat uhkeita sinekyrejä, kun päinvastoin nuo onnettomat työkonttoristit tuossa kylmässä, pimeässä huoneessa toisessa kerroksessa olivat mitä huonoimmin palkittuja ja vähimmässä arvossa pidettyjä ihmisiä kaikista niistä London'in virkamiehistä, joilla oli tärkeä toimi; että ehkä oli vähän sopimatonta, että korkein registratori, jonka velvollisuus oli katsoa, ettei se yleisö, joka alinomaa kävi tässä paikassa, kaivannut mitään tarpeellista mukavuutta, tämän virkansa kautta

oli suunnattoman suuri sinekyristi (ja sai olla, paitsi sitä, pappi, useitten kirkkoherranpaikkojen pitäjä, tuomiokirkon penkkien vouraja ja jos jotakin), – sillä välin kuin yleisö kärsi semmoista epämukavuutta, josta meillä oli esimerkki joka ilta, kun byroo oli auki, ja jonka tiesimme kauhean isoksi; että, lyhyeltä puhuen, tämä Canterbury'n hippakunnan testamentin-oikeusto ehkä oli kokonaan semmoinen myrkyllinen laitos ja semmoinen turmiollinen hulluus, että, jollei sitä olisi rutistettu kokoon St. Paul'in kirkkotarhan nurkkaan, josta harvat ihmiset tiesivät, se varmaan kauan aikaa sitten olisi täydellisesti käännetty nurin narin ja ylös alaisin.

Mr. Spenlow hymyili, kun ujosti innostuin tässä aineessa, ja keskusteli sitten tästä kysymyksestä minun kanssani niinkuin hän oli keskustellut toisestakin. Hän sanoi, mitä se viimeistä lukua oli? Se oli tunteen kysymys. Jos yleisöstä tuntui siltä, kuin heidän testamenttinsa olisivat turvallisessa paikassa, ja yleisö lisäksi piti varmana, ettei oikeustoa voinut paremmaksi saattaa, kenellä siis siitä vahinkoa oli? Ei kenelläkään? Kenellä hyötyä siitä? Kaikilla sinekyristeillä. No. Niinmuodoin hyvä oli voittopuolella, Tässä kenties ei ollut mikään täydellinen järjestelmä; *ei mikään* maan päällä *ollut* täydellistä; mutta mitä hän kammoi, oli vaajan sisään-lyöminen. Niin kauan kuin testamentin-oikeusto oli ollut olemassa, oli maa ollut kunniakas. Lyötäköön vaaja testamentin-oikeustoon, ja maa lakkaa kunniakkaana olemasta. Hän arveli gentlemanin perus-aatteen olevan sen, että hän otti asiat semmoisina, kuin hän tapasi

ne; eikä hän epäillyt, että testamentin-oikeusto kestäisi meidän aikamme. Minä taivuin hänen ajatukseensa, vaikka suuresti itse epäilin sitä. Minä huomaan kuitenkin, että hän oli oikeassa; sillä se ei ole ainoastaan kestänyt tähän aikaan saakka, vaan se on kestänyt erään suuren parlamentinmietteen kiusallakin, joka miete laitettiin (ei erittäin mielukkaasti) kahdeksantoista vuotta takaperin, jolloin kaikki nämät minun muistutukseni esiteltiin perinpohjin ja jolloin senaikainen testamenttien säilytys huone ilmoitettiin riittävän vaan puoleksi kolmatta vuotta siitä lähtien. Mitä he sen jälkeen ovat näitten testamenttien tehneet, ovatko he hukanneet montakin vai myyvätkö he niitä silloin tällöin voipuoteihin, sitä en tiedä. Minua ilahuttaa, ettei minun testamenttini ole siellä, ja minä toivon myöskin, ettei se vielä pitkään aikaan joudu sinne.

Minä olen kirjoittanut nämät kaikki tähän autuaalliseen lukuuni, koska ne tässä joutuvat luonnolliseen paikkaansa. Kun Mr. Spenlow ja minä rupesimme tähän keskusteluun, pitkitimme sitä ja kävelyämme edestakaisin, siksi kuin haaraannuimme yleisiin puhe-aineisiin. Ja niin tapahtui lopulta, että Mr. Spenlow kertoi minulle, että tästä päivästä viikko oli Doran syntymäpäivä ja että häntä ilahuttaisi, jos tulisin ja ottaisin osaa vähäiseen piknikkiin sinä päivänä. Minun meni kohta järkeni; minä kävin aivan houkkaapäiseksi seuraavana päivänä, kun vastaanotin vähäisen koru-reunaisen kirjepaperi-arkin, jossa seiso: "Isä suosii. Älkää unhattako"; ja vietin loma-ajan jonkunlaisessa mielettömyyden tilassa.

Minä luulen, että rupesin kaikkiin mailmattomiin hullutuksiin, valmistaessani itseäni tätä siunattua tilaisuutta varten. Minua kuumottaa vielä, kun muistan sen kaulahuivin, jonka ostin. Saappaani sopisi asettaa mihin kidutuskoneitten kokoelmaan hyvänsä. Iltaa ennen hankin ja lähetin Norwood'in vaunuilla menemään sievän pikkuisen korin, joka jo itsessänsä oli, arvelin, melkein koko rakkauden ilmoitus. Siinä oli paukkukaramelleja mitä hellimmillä mielilauseilla vaan rahalla sai. Kello kuusi aamulla olin Covent Garden'in torilla Doralle kukkakimppua ostamassa. Kello kymmenen ratsastin (minä olin tätä tilaisuutta varten hyyrännyt uljaan kimon) kukkakimppu hatussa, että se pysyisi tuoreena, täyttä ravia Norwood'ia kohden.

Minä luulen, että, kun näin Doran puutarhassa, mutta en ollut häntä näkevinäni, ja ratsastin rakennuksen ohitse, mutta en ollut millään muotoa sitä tuntevinani, vaan tuskallisesti etsin sitä, minä tein kaksi vähäistä narrin työtä, joita muut nuoret gentlemanit minun tilassani ehkä myöskin olisivat tehneet – koska ne minusta tuntuivat niin luonnollisilta. Mutta voi! kun todella löysin rakennuksen ja astuin maahan puutarhan portilla ja vaivalla vedin nuot kivisydämiset saappaani nurmikon poikki Doran luo, joka istui puutarhan tuolilla syrenipuun alla, mimmoiselta hän näytti tänä ihanana aamuna perhosten keskellä valkoisella olkihatullaan ja taivaan-sinisellä hameellaan!

Hänen seurassaan oli eräs nuori lady – häneen verraten vanhanpuolinen – melkein kahdenkymmenen vuotinen, sanoisin. Hänen nimensä oli Miss Mills, ja Dora sanoi häntä Juliaksi. Hän

oli Doran paras ystävä. Onnellinen Miss Mills! Jip oli siellä, ja Jip yritti taas haukkumaan minua. Kun tarjosin kukkakimppuani Doralle, kiristi se hampaitansa mustasukkaisuudesta. Hyvällä syyllä. Hyvällä syyllä todellakin, jos se olisi hiukankin aavistanut, kuinka minä jumaloitsin hänen emäntäänsä!

"Oh, kiitoksia, Mr. Copperfield! Mitkä kauniit kukat!" sanoi Dora.

Minun oli aikomus sanoa (ja minä olin kolme penikulmaa opiskellut parasta lausetta sitä varten), että katsoin niitä kauniiksi, ennenkuin näin ne niin likellä *häntä*. Mutta minä en saanut sitä tehdyksi. Hän oli liian lumoava. Kun näin hänen panevan kukat vähäistä, kuoppaista leukaansa vastaan, meni mieli ja kieli ja minä raukesin ihastukseen. Minä kummastelen, etten sanonut: "tappakaat minut, jos teillä on mitään sydäntä, Miss Mills. Sallikaat minun kuolla tähän!"

Sitten piti Dora kukkiani Jip'in edessä haistettavaksi. Mutta Jip murisi eikä tahtonut haistaa niitä. Nyt Dora nauroi ja asetti ne hiukan likemmäksi Jip'iä, pakoittaaksensa sitä. Mutta Jip tarttui johonkin geraniumin varteeseen ja pureskeli sitä, niinkuin se olisi ollut kissa. Silloin Dora löi sitä ja näytti nyreältä ja sanoi: "ihanat kukka parkani!" yhtä sääliväisesti, ajattelin minä, kuin jos Jip olisi iskenyt minuun. Minä toivoin, että se olisi!

"Te tulette hyvin iloiseksi, Mr. Copperfield, kun kuulette", lausui Dora, "ettei tuo äreä Miss Murdstone ole täällä. Hän on lähtenyt veljensä häihin ja jää pois ainakin kolmeksi viikoksi. Eikö se ole hauskaa?"

Minä vastasin, että olin vakuutettu siitä, että se oli hauskaa hänelle, ja että kaikki, mikä oli hauskaa hänelle, oli hauskaa minulle. Miss Mills hymyili meille jonkunlaisella korkeamman viisauden ja hyvänsuonnin katsannolla.

"Hän on mitä ikävin olento minä milloinkaan olen nähnyt", sanoi Dora.

"Sinä et saata uskoa, kuinka pahaluontoinen ja häijy hän on, Julia".

"Kyllä minä saatan, rakas ystäväni!" lausui Julia.

"*Sinä* ehkä saatat, kultani", vastasi Dora, pitäen kättänsä Julian käden päällä. "Anna minulle anteeksi, etten kohta eroittanut sinua muista".

Minä opin tästä, että Miss Mills'illä oli ollut koetuksensa vaiherikkaan elämän kuluessa; ja minun sopii ehkä lukea tätä syyksi siihen viisaaseen ja hyvänsuopaan käytökseen, jota jo olen maininnut. Minä huomasin päivän kuluessa, että näin oli asian laita: Miss Mills oli ollut onneton rakkaudessaan ja luultiin paenneen mailmasta katkerasti kootulla kokemuksellansa, vaikka yhä ottavan tyvenesti osaa nuoruuden eheään toivoon ja lempeen.

Mutta nyt tuli Mr. Spenlow ulos asunnosta, ja Dora meni hänen luoksensa, sanoen: "katso, isä, niin ihania kukkia!" Ja Miss Mills hymyili mieltäpäisesti, niinkuin hän olisi sanonut: "te päivänperhoset, nauttikaat lyhyttä olemustanne elämän kirkkaana aamuna!" Ja nyt astuimme kaikki nurmikolta vaunuja kohden, jotka seisoivat valmiina. Minä en saa koskaan

semmoista matkaa enää. Minulla ei ole koskaan ollut toista semmoista. Vaunuissa ei ollut kuin nämät kolme, heidän korinsa, minun korini ja gitarrikotelo; ja tietysti vaunut olivat avonaiset; ja minä ratsastin niitten takana, ja Dora istui, selkä hevosia päin, katsoen minua kohden. Hän piti kukkakimppua likellä itseänsä tyynyllä eikä tahtonut sallia, että Jip ollenkaan istui sillä puolella häntä, peläten, että se rusementti kukkia. Hän otti ne usein käteensä ja virvoitti itseänsä usein niitten hajulla. Semmoisiin aikoihin meidän silmämme usein kohtasivat toisensa, ja suuresti minua kummastuttaa, etten lentänyt uljaan kimoni pään ylitse vaunuihin.

Tomutti, luullakseni. Tomutti kovin, luullakseni. Minulla on joku heikko muisto, että Mr. Spenlow nuhteli minua siitä, että ratsastin tomussa; mutta minä en tietänyt mistään tomusta. Minä näin jonkun rakkauden ja ihanuuden pilven Doran ympäri, mutta ei mitään muuta pilveä. Mr. Spenlow nousi välisti seisolle ja kysyi minulta, mitä minä näköalasta pidin. Minä sanoin, että se oli kaunis, ja niin se todella olikin; mutta se oli kaikki Doraa minulle. Aurinko paisti Doraa, linnut lauloivat Doraa. Etelätuuli puhalsi Doraa, ja metsäkukat pensastoissa olivat kaikki Doria, joka umpu. Se on lohdutukseni, että Miss Mills ymmärsi minut. Miss Mills yksin käsitti tunteeni kokonaan.

Minä en tiedä, kuinka kauas ajoimme; enkä tähän hetkeen saakka sen paremmin tiedä, mihin ajoimme. Kenties olimme likellä Guildford'ia. Kenties joku Tuhat-yhdenyön loihtija oli avannut paikan päiväksi ja sulki sen ijäksi, kun olimme jättäneet

sen. Se oli viheriäinen paikka pehmeillä turpeilla peitetyllä kunnaalla. Siellä oli varjokkaita puita ja kanervaa ja niin pitkältä, kuin silmä kannatti, viljavaa maisemaa.

Oli harmillista nähdä, että siellä oli ihmisiä, jotka odottivat meitä; ja mustasukkaisuuteni ladyjenkin suhteen oli rajaton. Mutta kaikki oman sukupuoleni jäsenet – erittäin eräs ryökäle, kolme, neljä vuotta minua vanhempi, punaisella poskiparralla, johon hän perusti niin paljon röyhkeyttä, että oli mahdoton sitä kärsiä – olivat veri-vihollisiani.

Kaikki purkasimme korimme ja puuhasimme päivällistemme valmistamisessa. Punaparta kehui osaavansa laittaa erästä sallattia (jota minä en usko) ja tungetteli yleisön huomioon. Muutamat nuoret ladyt pesivät kaalikset hänelle ja leikkasivat ne palasiksi hänen johdollaan. Dora oli niitten joukossa. Minä tunsin, että sallimus oli asettanut minut tätä miestä vastaan ja että toisen meistä täytyi kuolla. Punaparta teki sallattinsa (minä kummastelin, kuinka he saivat sitä syödyksi; vaikka mikä olisi ollut, *minä* en olisi siihen koskenut!) ja äänesti itsensä viinikellarin päälliköksi. Viinikellarin oli hän, kekseliäs peto, rakentanut ontelon puun tyveen. Vähän ajan perästä näin hänen, hummerin enemmistö talrikillansa, syövän päivällistänsä Doran jalkojen juurella!

Minulla on vaan himmeä muisto siitä, mitä tapahtui jonkun ajan kuluessa siitä, kuin tämä surkea esine ilmestyi silmieni eteen. Minä olin hyvin iloinen, tiedän minä; mutta se oli onteva ilo. Minä lähestyin erästä nuorta, pieni-silmäistä, vaalean-

punaisiin puettua olentoa ja mielittelin häntä hurjasti. Hän vastaan-otti kohteliaisuuteni suosiolla; mutta oliko se ainoastaan minun tähteni, vai sentähden, että hänellä oli jonkunlaisia tuumia Punaparran suhteen, en voi sanoa. Juotiin Doran maljaa. Kun join sitä, olin siksi tarpeeksi keskeyttävinäni puhettamme ja heti jälleen siihen ryhtyvinäni. Minä kohtasin Doran silmää, kun kumarsin häntä, ja minusta tuntui, kuin se olisi näyttänyt rukoilevalta. Mutta se katseli minua Punaparran pään yli, ja minä olin kuin timantti.

Tuolla nuorella, vaalean-punaisiin puetulla olennolla oli viheriäisiin puettu äiti; ja minä melkein luulen, että jälkimäinen valtiollisista syistä eroitti meidät. Oli miten oli, koko seura hajosi, sillä välin kuin päivällisten tähteet korjattiin pois; ja minä kävelin itsekseni puitten välissä jonkunlaisessa riehuvasa ja katuvaisessa tilassa. Minä mietin, pitikö minun sanoa syyksi, etten voinut hyvin, ja paeta – en tiedä mihin – uljaalla kimollani, kun Dora ja Miss Mills kohtasivat minut.

"Mr. Copperfield", sanoi Miss Mills, "te olette raskasmielinen".

Minä pyysin anteeksi. En ollenkaan.

"Ja Dora", sanoi Miss Mills, "*sinä* olet raskasmielinen".

"En! En suinkaan!"

"Mr. Copperfield ja Dora", lausui Miss Mills melkein kunnian-arvoisalla katsannolla. "Tässä on jo kylläksi. Älkää salliko, että joutava epä-ymmärrys kuihduttaa kevään kukat, joita, kun ne kerta ovat puhjenneet ja lakastuneet, ei koskaan

voi elvyttää. Minä puhun", sanoi Miss Mills, "entisyysden – kaukaisen, peräyttämättömän entisyyden kokemuksesta. Niitä kuohuvia lähteitä, jotka kimaltelevat päivänpaisteessa, ei saa pelkkä oikku seisauttaa; Saharan erämaan kosteikkoa ei saa suotta autioksi muuttaa".

Minä tuskin tiesin, mitä tein; siinä määrässä kiehautti vereni kuumaksi; mutta minä tartuin Doran pieneen käteen ja suutelin sitä – ja hän salli minun! Minä suutelin Miss Mills'in kättä; ja mielestäni tuntui, kuin kaikki kolme olisimme suoraan menneet seitsemänteen taivaaseen.

Me emme laskeneet alas takaisin. Me pysyimme siellä ylhäällä koko illan. Ensiksi astuimme edestakaisin puitten välissä: minä, Doran ujo käsivarsi kainalossani; ja sen Jumala tietää, että, vaikka tämä kaikki oli hulluutta, se olisi ollut onnellinen kohtalo, jos kesken näitä hullumaisia tunteita olisi muuttunut kuolemattomaksi ja ijäti saanut astua puitten välissä!

Mutta liian pian kuulumme muitten nauravan ja haastelevan ja huutavan: "missä Dora on?" Jonka vuoksi palasimme, ja he pyysivät Doraa laulamaan. Punaparta olisi noutanut gitarrikotelon vaunuista, mutta Dora sanoi hänelle, ettei kukaan tietänyt, missä se oli, paitsi minä. Niin Punaparta silmänräpäyksellä sysättiin pois; ja minä sen toin, minä sen avasin, minä gitarrin esiin otin, minä Doran viereen istuin, minä hänen nenäliinaansa ja hansikkaitansa pidin, minä jokaisen sävelen hänen suloisesta äänestään join, minulle hän lauloi, joka rakastin häntä; ja taputtivat kaikki muut käsiänsä mitä taputtivat,

heillä ei ollut mitään tekemistä sen kanssa!

Minä olin päihtynyt ilosta. Minä pelkäsin, että tämä onni oli liian suuri todellisena ollaksensa, ja että minä ennen pitkää heräisin Buckingham Street'illä ja kuulisin Mrs. Crupp'in kilistelevän tee-kuppeja, aamiaista valmistaessaan. Mutta Dora lauloi, ja muut lauloivat, ja Miss Mills lauloi – kuinka muistin onkaloissa kai'ut nukkuvat; niinkuin hän olisi ollut sadan vuoden vanha – ja ilta tuli; ja me joimme teetä ja pidimme kattilaa kiehumassa mustalaisten tavalla; ja minä olin yhä yhtä onnellinen, kuin ennen.

Minä olin onnellisempi, kuin koskaan, kun seura hajosi, ja toiset, voitettu Punaparta ja kaikki, lähtivät kukin tahollensa, ja me lähdimme meidän tahollemme. Ilta oli hiljainen, päivä alkoi himmetä ja suloiset lemut nousivat maasta ympäriltämme. Koska Mr. Spenlow oli unissansa champagnesta – kunnia maalle, joka synnytti rypäleen, rypäleelle, joka tuotti viinin, auringolle, joka kypsensi sen, ja kauppiaille, joka väärensi sen! – ja nukkui sitkeästi yhdessä vaunun-nurkassa, ratsastin minä vaunujen vieressä ja puhuttelin Doraa. Hän ihmetteli hevostani ja taputti sitä – voi kuinka kalliilta, pieneltä hänen kätensä näytti hevosen kaulalla! eikä hänen shaalinsa tahtonut pysyä oikein paikallansa, vaan minä sovitin sitä tuon tuostakin hänen ympärillensä käsivarrellani; ja minusta tuntui vielä, kuin Jip olisi ruvennut huomaamaan, kuinka asian laita oli, ja ymmärtämään, että sen täytyi taipua ystävyYTEEN minun kanssani.

Tuo viisas Miss Mills myöskin; tuo rakastettava,

vaikka mailmaan kyllästynyt nunna; tuo pikkuinen, tuskin kahdenkymmenen täyttänyt patriarkka, joka oli suorittanut välinsä mailman kanssa ja joka ei millään lailla sallinut herättää nukkuvia kaikuja muistin onkaloissa; minkä hyvän asian *hän* teki!

"Mr. Copperfield", lausui Miss Mills, "tulkaat tälle puolelle vaunuja hetkeksi – jos teiltä liikenee yksi silmänräpäys. Minä tahtoisin puhua teidän kanssanne".

Katsokaat minua uljaalla kimollani, kun nojaun Miss Mills'in puoleen, käsi vaunujen ovella!

"Doran on määrä oleskella joku aika minun luonani. Hän lähtee ylihuomenna kotiin minun kanssani. Jos teidän tekisi mieli käydä meitä tervehtimässä, olen varma, että isä ilolla näkisi teidät".

Mitä minä muuta voin tehdä, kuin rukoilla hiljaista siunausta Miss Mills'in pään päälle ja kätkeä Miss Mills'in adressin muistini varmimpaan soppeen! Mitä minä muuta voin tehdä, kuin ilmoittaa Miss Mills'ille kiitollisilla katseilla ja hehkuvilla sanoilla, kuinka suuressa arvossa pidin hänen hyvänsuontiansa, ja kuinka sanomattoman kallis hänen ystävyytensä oli minulle!

Silloin Miss Mills lempeästi laski minut pois sanoen: "menkää takaisin Doran luo!" ja minä menin; ja Dora kallistui ulos vaunuista, puhutellaksensa minua, ja me haastelimme koko loppupuolen matkaa; ja minä ratsastin uljaalla kimollani niin likellä pyörää, että hivutin sen vasenta etujalkaa siihen ja "vein kuorta pois", niinkuin sen omistaja sanoi minulle, "kolmen

punnan ja seitsemän shillingin edestä" – jotka minä suoritin ja pidin erinomaisen halpaa maksona niin suuresta ilosta. Jonka ajan kuluessa Miss Mills istui ja katseli kuuta, lausuen värssyjä ja ajatellen, arvaan minä, niitä muinaisia päiviä, jolloin hänellä vielä oli jotakin tekemistä mailman kanssa.

Norwood oli monta penikulmaa liian lähellä, ja me saavuimme siihen monta tuntia liian pian; mutta Mr. Spenlow tointui vähän sitä ennen ja sanoi: "teidän täytyy tulla sisään, Copperfield, ja levätä!" ja kun minä suostuin, saimme voileipää, viiniä ja vettä. Valoisassa huoneessa Dora punehtuessaan näytti niin armaalta, etten voinut riistää itseäni pois, vaan istuin siinä tuijottaen unelmassani, siksi kuin Mr. Spenlow'in kuorsaaminen sen verran herätti minua, että jätin hyvästi. Niin erosimme toisistamme, minä ratsastaen London'iin, koko matkan kädessäni tuntien Doran käden hienoa jäähyväis-koskemista, kymmenentuhatta kertaa mieleeni johdattaen jokaista tapausta ja sanaa, ja viimein laskeutuen omaan vuoteeseeni yhtä ihastuneena, kuin mikä nuori narri hyvänsä, jolta rakkaus ikinä vei kaikki viisi aistia.

Kun seuraavana aamuna heräsin, olin päättänyt ilmoittaa rakkauteni Doralle ja saada tietoa kohtalostani. Onnesta tai onnettomuudesta oli kysymys. Muuta kysymystä ei minun tietääkseni löytynyt mitään mailmassa, ja ainoastaan Dora voi antaa vastausta siihen. Minä vietin kolme päivää jonkunlaisessa uhkeassa kurjuudessa, kiduttaen itseäni sillä, että selitin kaikenlaisella lannistuttavalla tavalla kaikki, mitä oli tapahtunut

Doran ja minun välilläni. Viimein suurilla kustannuksilla yritykseeni hankittuani lähdin Miss Mills'in luo, rakkauden ilmoituksen taakka hartioillani.

Kuinka monta kertaa kävelin katua edestakaisin ja neliskulmaisen edustan ympäri – tuskalla huomaten, että itse olin paljon parempi selitys vanhaan arvoitukseen, kuin tuo alkuperäinen – ennenkuin sain astutuksi portaita ylös ja kolkutetuksi, on yhdentekevä asia nyt. Silloinkin, kuin vihdoinkin olin kolkuttanut ja ovella odotin, aioin, hädässäni vähän Barkis raukkaa ajatellen, kysyä Mr. Blackboy'ta, pyytää anteeksi ja peräytyä. Mutta pysyin sentään paikallani.

Mr. Mills ei ollut kotona. Minä en odottanutkaan, että hän olisi. Häntä ei kukaan kaivannut. Miss Mills oli kotona. Miss Mills'issä oli kylläksi.

Minä saatettiin johonkin huoneeseen toisessa kerroksessa, jossa Miss Mills ja Dora olivat. Jip oli myöskin siellä. Miss Mills kopioitsi nuotteja (minä muistan, että se oli uusi laulu nimeltä Rakkauden ruumiinvirsi) ja Dora maalasi kukkia. Kuinka onnelliseksi kävin, kun tunsin omat kukkani; juuri samat, jotka olin ostanut Covent Garden'in torilta! Minun ei sovi sanoa, että ne olivat suuresti niitten näköiset taikka ylimalkain muistuttivat mistäkään muista kukista, joita olin nähnyt; mutta siitä paperista, joka ympäröitsi niitä ja joka oli tarkasti kopioittu, tunsin, mitä tarkoitettiin.

Miss Mills'ia ilahutti suuresti nähdä minua ja hän oli kovin pahoillansa, ettei hänen isänsä ollut kotona; vaikka minusta

tuntui, kuin kaikki olisimme mielilujuudella sitä kantaneet. Miss Mills haasteli meidän kanssamme hetken aikaa, mutta laski sitten kynänsä alas Rakkauden ruumiinvirren päälle, nousi ja jätti huoneen.

Minä rupesin ajattelemaan, että lykkäisin ilmoitukseni huomiseksi.

"Minä toivon, ettei teidän ratsu parkanne ollut väsynyt, kun se tois-iltana tuli kotiin", lausui Dora, nostaen ylös ihania silmiänsä. "Se oli pitkä matka sille".

Minä rupesin ajattelemaan, että suorittaisin sen tänään.

"Se oli pitkä matka *sille*", sanoin minä, "kosk'ei sillä ollut mitään, joka voimistutti sitä matkalla".

"Eikö sitä ruokittu, luontokappale raukkaa?" kysyi Dora.

Minä rupesin ajattelemaan, että lykkäisin sen huomiseksi.

"Kyllä – kyllä", vastasin minä, "siitä pidettiin hyvästi huolta. Minä tarkoitan, ettei sillä ollut se sanomaton onni, joka minulla oli, kun sain olla niin likellä teitä".

Dora painoi päätänsä maalauksensa puoleen ja sanoi tuokion perästä – minä olin tällä välin istunut tulisessa kuumeessa, jalat kovasti kankeassa asemassa —

"Te ette näyttäneet itsekään huomaavan tätä onnea yhteen aikaan päivästä".

Minä näin nyt, että olin pahassa pulassa ja että minun täytyi suorittaa se paikalla.

"Te ette huolineet vähintäkään siitä onnesta", lausui Dora, kohottaen hiukan kulmakarvojansa ja pudistaen päätänsä, "kun

istuitte Miss Kitt'in vieressä".

Kitt, tulee minun muistuttaa, oli tuon pieni-silmäisen vaalean-punaisiin puetun olennon nimi.

"Vaikk'en tosiaan tiedä, miksi te huolisitte siitä", sanoi Dora, "taikka miksi te ensinkään sanoisitte sitä onneksi. Mutta tietysti te ette tarkoita, mitä sanotte. Ja minä olen varma, ettei kukaan epäile, että teillä on vapaus tehdä, mitä hyvänsä tahdotte. Jip, sinä häijy poika, tule tänne!"

Minä en tiedä, kuinka suoritin sen. Minä suoritin sen; yhdellä silmänräpäyksellä. Minä katkaisin Jip'in tien. Minä suljin Doran syliini. Minä olin täynnä kaunopuheliaisuutta. Minä en hetkeksikään pysähtynyt sanoja tavoittaakseni. Minä kerroin hänelle, kuinka rakastin häntä. Kerroin hänelle, että kuolisin ilman häntä. Kerroin, että jumaloitsin ja palvelin häntä. Jip haukkui, kuin hullu, koko ajan.

Kun Dora painoi alas päänsä, itki ja vapisi, karttui vaan kaunopuheliaisuuteni. Jos hän tahtoi, että minä kuolisin hänen jalkojensa eteen, ei hänen tarvinnut kuin sanoa sana, ja minä olin valmis siihen. Elämä ilman Doran rakkautta oli jotakin, jota en millään tavalla voinut elää. Minä en voinut kestää sitä enkä tahtonutkaan. Minä olin rakastanut häntä joka hetki yöt päivät siitä saakka, kuin ensin näin hänet. Minä rakastin häntä tänä hetkenä hulluuteen asti. Rakastajat olivat ennen rakastaneet ja vasta rakastaisivat, mutta ei yksikään rakastaja ollut koskaan rakastanut eikä vasta rakastaisi, ei saattanut, taitanut, voinut ikinä rakastaa niin, kuin minä rakastin Doraa. Mitä enemmän minä

raivosin, sitä enemmän Jip haukkui. Me kävimme kumpikin omalla tavallamme hetkestä hetkeen hullummaksi. Hyvä, hyvä! Dora ja minä istuimme vähän ajan perästä sohvalla jotenkin tyventyneinä, ja Jip makasi hänen sylissänsä, sovinnollisesti vilkuttaen silmiänsä minulle. Taakka oli nyt poissa. Minä olin jonkunlaisessa täydellisen hurmauksen tilassa. Dora ja minä olimme kihloissa.

Minä arvaan, että meillä oli joku käsitys, että tämän tuli päättyä naimisiin. Meillä oli epäilemättä joku semmoinen, koska Dora asetti sen ehdon, ettemme koskaan menisi naimisiin ilman hänen isänsä suostumusta. Mutta minä en luule, että me nuorekkaassa ihastuksessamme todella katsoimme eteenpäin taikka taaksepäin taikka pyrimme mihinkään tuolle puolen tiedotonta nykyisyyttä. Meidän oli määrä pitää asiamme salassa Mr. Spenlow'ilta; mutta minä olen varma siitä, ettei se ajatus silloin ensinkään tullut mieleeni, että tässä olisi jotakin kunniatonta.

Miss Mills oli tavallista mieltäväisempi, kun Dora, joka oli lähtenyt noutamaan häntä, toi hänet takaisin – arvattavasti sen vuoksi, että nykyinen tapahtuma oli omainen herättämään muistin onkaloissa nukkuvia kaikuja. Mutta hän antoi meille siunauksensa ja vakuutti meitä ijaisestä ystävyystensä ja puhutteli meitä yleensä, niinkuin sopi luostarista lähtevälle äänelle.

Mikä joutava aika se oli! Mikä haaveellinen, onnellinen, narrimainen aika se oli!

Kun otin mittaa Doran sormesta sormukseen, joka oli lemmikeistä tehtävä, ja juvelikauppias, jolle vein mitan, huomasi asian ja nauroi tilauskirjansa takana ja vaati minulta mielin määrin maksoa tuosta sievästä, sinikivisestä, pienestä leikkikalusta – joka muistissani on niin likeisesti yhdistynyt Doran käteen, että eilen, kun sattumalta näin toisen samanlaisen sormuksen oman tyttäreni sormessa, pikainen liikutus tuntui sydämessäni, niinkuin tuskasta!

Kun kävelin ympäri, ylpeänä salaisuudestani ja omaa ettäni ajatellen, ja tunsin, mikä arvokas asia se oli, että minä rakastin Doraa ja hän minua, siinä määrässä, että, jos olisin kävellyt ylhäällä ilmassa, minä en olisi saattanut olla enemmän koroitettu niitten ihmisten yli, jotka, toisessa tilassa ollen, matelivat maan päällä!

Kun meidän oli tapa yhtyä neliskulmaisen talon-edustan puutarhassa ja istuimme sen mustan-ruskeassa huvimajassa niin onnellisina, että minä vaan tästä syystä vielä tänä hetkenä rakastan Londonin varpusia, ja niitten savuttuneet höyhenet silmissäni muuttuvat tropikein kirjaviksi suliksi!

Kun meillä oli ensimmäinen suuri riitamme (ensi viikolla kihlauksen jälkeen) ja Dora lähetti minulle takaisin sormuksen suljettuna toivottomaan kolmikulmaiseen pilettiin, jossa hän käytti sitä kauheata lausetta, että "rakkautemme oli alkanut narrimaisuudessa ja päättyi hulluuteen!" jotka julmat sanat saivat minut repimään hiuksiani ja itkien huutamaan, että kaikki oli ohitse!

Kun illan pimeässä pakenin Miss Mills'in luo, jonka varkain näin takakyökissä, jossa mankeli oli, ja rukoilin Miss Mills'ia rupeamaan välittäjäksemme ja estämään mieleni vikaantumista. Kun Miss Mills ryhtyi tähän toimeen ja palasi Doran kanssa, oman katkeran nuoruutensa saarnastuolista kehoittaen meitä keskinäisiin myönnetyksiin ja Saharan erämaan karttamiseen!

Kun itkimme ja sovimme ja taas olimme niin autuaat, että takakyökki, mankeli ja kaikki muuttuivat rakkauden omaksi temppeliksi, jossa tuumimme Miss Mills'in kautta tapahtuvaa kirjeenvaihtoa, joka aina käsittäisi vähintäänkin yhden kirjeen kummaltakin puolelta päiväänsä!

Mikä joutava aika! Mikä haaveellinen, onnellinen, narrimainen aika! Kaikista niistä elämäni jaksoista, joita Aika pitää kourassansa, ei löydy yhtäkään, jota, taaksepäin katsoessani, voin hymyillä puoleksikaan niin paljon taikka ajatella puoleksikaan niin hellästi.

KOLMAS LUKU

Tätini kummastuttaa minua

Minä kirjoitin Agnes'ille heti kuin Dora ja minä olimme menneet kihloihin. Minä kirjoitin hänelle pitkän kirjeen, jossa koetin saada häntä ymmärtämään, kuinka onnellinen minä olin ja mikä suloinen tyttö Dora oli. Minä pyysin, ettei hän pitäisi tätä minäkään ajattelemattomana taipumuksena, joka kerta voisi peräytyä jonkun muun edestä, taikka joka vähintäkään muistutti niistä poikamaisista mielihohteista, joista meidän oli tapa laskea leikkiä. Minä vakuutin hänelle, että sen syvyys oli aivan pohjaton, ja sanoin uskovani, ettei mitään senkaltaista oltu ikinä mailmassa tiedetty.

Kun eräänä ihanana iltana avoimessa akkunassani kirjoitin Agnes'ille ja hänen kirkkaitten, levollisten silmiensä ja lempeitten kasvojensa muisto vähitellen virisi minussa, vuodatti se jollakin tapaa semmoista rauhaa siihen hämmennykseen ja kiihtymykseen, jossa olin viime aikoina elänyt ja joka jossakin määrässä vaikutti itse onnellisuuteenikin, että sydämeni heltyi kyyneliin asti. Minä muistan, että, kun kirje oli puoli-valmiina, istuin käsi poskellani ja että minusta tuntui, niinkuin Agnes olisi välttämätön osa luonnollisesta kodistani. Niinkuin jos Dora ja minä sen asunnon suojassa, jonka hänen läsnä-olonsa oli tehnyt melkein pyhäksi minulle, olisimme onnellisemmat kuin

missään muualla. Niinkuin jos rakkaudessa, ilossa, surussa, toivon täyttyessä taikka pettyessä, kaikissa mielenliikunnoissa sydämeni vaistomaisesti kääntyisi häneen ja hänestä saisi turvansa ja parhaan ystävänsä.

Steerforth'ista minä en puhunut mitään. Minä kerroin hänelle vaan, että oli ollut suuri suru Yarmouth'issa Emily'n pa'on tähden; ja että se kaksinkertaisesti koski minuun siihen kuuluvien asianhaarojen vuoksi. Minä tiesin, kuinka nopeasti hän aina arvasi totuuden ja ettei hän suinkaan olisi ensimmäinen, joka lausuisi Steerforth'in nimeä.

Tähän kirjeeseen sain vastauksen ensi postilla. Kun luin sitä, tuntui mielestäni, kuin Agnes olisi puhutellut minua. Oli niinkuin hänen sydämellinen äänensä olisi soinnut korvissani. Mitä minä muuta voin sanoa!

Viime aikoina kun olin ollut poissa kotoa, oli Traddles pari kolme kertaa käynyt minua hakemassa. Hän oli tavannut Peggoty'n minun asunnossani ja tältä saanut sen tiedon, että hän oli minun vanha hoitajattareni (tämän tiedon oli Peggotty aina valmis antamaan kenelle hyvänsä, joka vaan vastaan-otti sen), sekä ruvennut hyvänsävyiseen tuttavuuteen hänen kanssansa ja jäänyt hetkeksi jaarittelemaan hänen kanssaan minusta. Niin Peggotty sanoi, mutta minä varon, että jaaritus oli kokonaan hänen omansa ja kohtuuttoman pitkä, koska häntä oli kovin mahdoton hillitä, Jumala siunatkoon häntä! kun minä jouduin hänen puheen-aineeksensa.

Tämä muistuttaa minua osittain siitä, että minä odotin

Traddles'ia eräänä iltana, jonka hän itse oli määrännyt ja joka nyt oli tullut, osittain siitä, että Mrs. Crupp oli luopunut kaikista, mitä hänen virkaansa kuului (paitsi palkasta), siksi kuin Peggotty lakkaisi luonani käymästä. Mrs. Crupp oli kimeällä äänellä pitänyt useita puheita portaissa – ilmeisesti jonkun näkymättömän talon-tontun kanssa, sillä, ruumiillisesti puhuen, oli hän aivan yksinään niissä tiloissa – ja lähetti sitten minulle kirjeen, jossa hän toi esiin mielipiteitensä. Aloittaen sitä sillä yhteiskäytöllisellä väitöksellä, joka sopi jokaiseen kohtaukseen hänen elämässään, nimittäin, että hän itse oli äiti, jatkoi hän ilmoittaen minulle, että hän oli kerta nähnyt aivan toisenlaisia päiviä, mutta että hänellä oli koko elin-aikansa ollut syntyperäinen viha urkkijoita, päälletunkioita ja ilmi-antajia vastaan. Hän ei nimittänyt mitään nimeä, sanoi hän; se lakin pitäköön, jolle se sopii; mutta urkkijoita, päälletunkioita ja ilmi-antajia, erittäinkin leski-puvussa (näitten sanojen alle oli viiva vedetty), oli hän aina tottunut ylenkatsomaan. Jos urkkijat, päälletunkiat ja ilmi-antajat (mutta yhä nimiä nimittämättä) olivat saaneet jonkun gentlemanin haltuunsa, olkoon se hänen oma huvinsa. Gentlemanin oli oikeus huvittaa itseänsä; tehköön hän siis niin. Kaikki, mitä hän, Mrs. Crupp, tahtoi, oli, ettei häntä "saatettaisi kontrahtiin" semmoisten henkilöin kanssa. Sentähden pyysi hän, että hänelle annettaisiin anteeksi, jollei hän enää tullut ylikerrokseen passaamaan, ennenkuin kaikki oli niinkuin ennen ja niinkuin suotava oli; ja mainitsi lisäksi, että hänen pikkuinen kirjansa löydetäisiin aamiaispöydältä

joka lauantai-aamu, jolloin hän heti vaati maksonsa siinä hyvänsuovassa tarkoituksessa, että asianomaisilta säästettäisiin vaivaa ja rettelöitä.

Tämän jälkeen rajoitti Mrs. Crupp toimensa siihen, että hän asetti loukkaita portaisiin, etupäässä vesi-ämpäreitä, ja koetti houkutella Peggottya taittamaan poikki jalkansa. Minusta tuntui jotenkin ikävältä elää tämmöisessä piiritystilassa, mutta minä pelkäsin liian paljon Mrs. Crupp'ia, keksiäkseni mitään keinoa, millä siitä päästä.

"Rakas Copperfield'ini", huudahti Traddles, joka kaikista näistä haitoista huolimatta säntilleen ilmestyi ovellani, "kuinka voit?"

"Rakas Traddles'ini", sanoin minä, "minua ilahuttaa saada viimeinkin nähdä sinua ja minä olen kovin pahoillani, kun en ole ennen ollut kotona. Mutta minulla on ollut niin paljon puuhaa –".

"Kyllä ymmärrän, kyllä ymmärrän", lausui Traddles, "tietysti. Sinun asuu kaiketi London'issa".

"Mitä tarkoitat?"

"Hän – suo minulle anteeksi – Miss D., tiedäthän", sanoi Traddles, punehtuen suuressa hienotuntoisuudessaan, "asuu kaiketi London'issa?"

"Kyllä. Likellä London'ia".

"Minun, ehkä muistat", lausui Traddles totisella katsannolla, "asuu alhaalla Devonshire'ssä – yksi kymmenestä, minulla ei ole siis niin paljon puuhaa, kuin sinulla – tässä kohden".

"Minä ihmettelen, kuinka saat olluksi", vastasin minä, "häntä

sen useammin näkemättä".

"Oh!" sanoi Traddles mieltäväisesti. "Se näyttää ihmeelliseltä. Minä arvaan, että se tulee siitä, Copperfield, ettei voi auttaa sitä".

"Minä arvaan sen", vastasin minä hymyillen ja hiukan punehtuen. "Ja myöskin siitä, että sinä olet niin kestäväinen ja kärsivällinen, Traddles".

"Voi minua!" arveli Traddles, sitä ajatellen, "kummastuttaako sinua tässä suhteessa, Copperfield? Minä en todella tietänyt, että olin semmoinen. Mutta hän on itse niin erittäin suloinen tyttö, että hän kenties on vähän istuttanut minuunkin näitä hyviä avuja. Kun nyt mainitset sitä, Copperfield, en ihmettelisi sitä ollenkaan. Minä vakuutan sinulle, että hän aina unhottaa itsensä ja pitää huolta noista toisista yhdeksästä".

"Onko hän vanhin?" kysyin minä.

"Ei", sanoi Traddles. "Vanhin on oikea kaunotar".

Hän näki, luullakseni, etten minä voinut olla tämän vastauksen suoruutta hymyilemättä; ja lisäsi, vähäinen hymy omilla avosydämisillä kasvoillaan:

"Ei tietysti niin, ettei minun Sofiani – sievä nimi, Copperfield, vai kuinka?"

"Sangen sievä!" sanoin minä.

"Ei tietysti niin, ettei Sofia myöskin olisi kaunis minun silmissäni ja jokaisen täytyisi, luullakseni, lukea häntä suloisinten tyttöjen joukkoon, mitkä milloinkaan ovat eläneet. Mutta kun sanon, että vanhin on oikea kaunotar, tarkoitan, että hän todella on – " hän näytti kuvaavan pilviä ilmassa molemmilla

käsillänsä – "komea, näetkö", lausui Traddles voimakkaasti.

"Todella!" sanoin minä.

"Niin, minä vakuutan sinulle", lausui Traddles, "todesti jotakin varsin tavatonta! Koska hän, näetkö, on luotu seura-elämässä ihasteltavaksi, mutta heidän vähien varojensa vuoksi ei paljon saa nauttia tätä iloa, käy hän tietysti toisinaan hiukan närkkääksi ja vaativaiseksi. Sofia saattaa hänet hyvälle tuulelle taas!"

"Onko Sofia nuorin?" kysyin minä koetteeksi.

"Ei!" sanoi Traddles, leukaansa sivellen. "Molemmat nuorimmat ovat vaan yhdeksän ja kymmenen vuoden vanhat. Sofia kasvattaa heitä".

"Ehkä toinen järjestyksessä?" kysyin uudestaan.

"Ei", vastasi Traddles. "Sarah on toinen. Sarah on jollakin tapaa kipeä selästänsä, tyttö parka. Tauti katoa vähitellen, sanovat lääkärit, mutta sillä välin täytyy hänen maata vuoteen omana noin vuosi aikaa. Sofia hoitaa häntä. Sofia on neljäs".

"Elääkö äiti?" kysyin minä.

"Kyllä", vastasi Traddles, "hän elää. Hän on hyvin etevä nainen, mutta kostea paikkakunta ei ole sovelias hänen ruumiillensa ja – totta puhuen, hän ei voi enää käyttää jäseniänsä".

"Sepä onnetonta!" sanoin minä.

"Kovin surkeata, eikö ole?" vastasi Traddles. "Mutta, pelkältä kodilliselta kannalta katsoen, se ei ole niin paha, kuin se voisi olla, koska Sofia on astunut hänen sijaansa; Sofia on yhtä paljon

äiti äidillensä, kuin yhdeksälle sisarukselleen".

Minä ihmettelin suuresti tämän nuoren lady'n hyviä avuja; ja rehellisesti tahtoen tehdä parastani estääkseni, että Traddles'in hyvää luontoa käytettäisiin väärin ja heidän yhteisen tulevaisuutensa vahingoksi, kysyin, kuinka Mr. Micawber jaksoi.

"Hän jaksaa varsin hyvin, Copperfield, kiitoksia paljon", lausui Traddles. "Minä en asu hänen luonansa tätä nykyä".

"Etkö?"

"En. Asia on se", sanoi Traddles kuiskaten, "että hän satunnaisten vastustensa vuoksi on muuttanut nimensä Mortimer'iksi eikä liiku ulkona ennenkuin pimeän tultua – ja silloin silmälasilla. Kävivät ryöstämässä meillä hyyrin tähden. Mrs. Micawber oli niin kauheassa tilassa, etten todella juljennut olla nimeäni antamatta tuohon toiseen vekseliin, josta täällä puhuimme. Sinun on helppo arvata, Copperfield, kuinka hauskalta minusta tuntui, kun näin, että asia sen kautta suoritettiin ja Mrs. Micawber jälleen tointui".

"Hm!" sanoin minä.

"Ei niin, että hänen onneansa kesti kauan", jatkoi Traddles, "sillä, paha kyllä, kävivät viikon perästä uudestaan ryöstämässä. Se kukisti koko laitoksen. Minun on siitä saakka asuntonani ollut kaluineen hyyrätty huone, ja Mortimer'in on oltu hyvin piilossa. Minä toivon, ettet katso sitä itsekkäisyydeksi, Copperfield, jos mainitsen, että mäkläri vei pikkuisen, pyöreän, marmori-laikkaisen pöytäni ja Sofian kukka-ruukun sekä alustan?"

"Mikä ikävä seikka!" huudahdin minä suuttuneena.

"Se oli kova kiusta", sanoi Traddles, ruumistansa rytkyttäen, niinkuin ainakin, tätä lausetta käyttäessään. "Minä en kuitenkaan mainitse sitä soimatakseni heitä, vaan eräässä tarkoituksessa. Asia on, Copperfield, se, etten kyennyt ostamaan niitä takaisin siihen aikaan, kuin ne vietiin; ensiksi, koska mäkläri, jota aavisti, että minä halasin saada niitä, suunnattomasti koroitti niitten hintaa; ja toiseksi, koska minulla – ei ollut mitään rahaa. Nyt olen siitä asti pitänyt mäklärin puotia silmällä", lausui Traddles, suuresti iloiten salaisuudestaan. – "Se on Tottenham Court Road'in päässä, ja vihdoin olen tänään nähnyt, että ne ovat asetetut esiin myytäväksi. Minä olen vaan katsellut niitä kadun toiselta puolelta, sillä, jos hän näkisi *minut*, vaatisi hän äärettömiä niistä! Minun on nyt johtunut mieleeni, että, koska minulla tällä haavaa on rahaa, sinä ehkä suostuisit pyytämään, että sinun hyvä hoitajattaresi lähtisi minun kanssani puotiin – minun sopii näyttää se hänelle toisen kadun kulman takaa – ja ostaisi ne niin huokealla, kuin mahdollista, ikäänkuin itseänsä varten!"

Se ilo, jolla Traddles esitteli tätä tuumaa minulle, ja se vakuutus, joka hänellä oli sen tavattomasta sukkeluudesta, ovat mitä tuoreimpia seikkoja muistissani.

Minä vastasin hänelle, että vanha hoitajattareni mielihyvällä auttaisi häntä, ja että me kaikki kolme yhdessä astuisimme sotatanterelle, mutta yhdellä ehdolla. Tämä ehto oli juhlallinen päätös hänen puoleltaan, ettei hän enää lainaisi nimeänsä eikä mitään muuta Mr. Micawber'ille.

"Rakas Copperfield'ini", lausui Traddles, "minä olen jo tehnyt

niin, koska rupesin ymmärtämään, etten ole ainoastaan ollut varomaton, vaan suorastaan tehnyt väärin Sofian suhteen. Jos kerta olen luvannut sen itselleni, ei ole enää mitään pelkoa; mutta minä olen aivan taipuvainen lupaamaan sitä sinullekin. Tuon ensimmäisen onnettoman vekselin olen maksanut. Minä en epäile, että Mr. Micawber olisi maksanut sen, jos hän olisi voinut, mutta hän ei voinut. Yksi asia täytyy minun, Copperfield, mainita, josta pidän hyvin paljon Mr. Micawber'issa. Se koskee tuota toista vekseliä, joka ei vielä ole maksettavaksi langennut. Hän ei sano minulle, että siitä *on* pidetty huolta, vaan että hän *aikoo* pitää huolta siitä. Tuossa on mielestäni jotakin sangen rehellistä ja kunnollista!"

Minä en tahtonut vähentää hyvän ystäväni luottamusta ja yhdyin sentähden hänen ajatukseensa. Hiukan vielä keskusteltuamme lähdimme rihkamakauppiaan puotia päin Peggottya pestaamaan, koska Traddles ei suostunut viettämään iltaa minun kanssani osittain sentähden, että hän suuresti pelkäsi, että joku muu ostaisi hänen omaisuutensa, ennenkuin hän ehti ostaa sitä takaisin, ja osittain sentähden, että se oli se ilta, jona hän aina kirjoitti suloisimmalle tytölle mailmassa.

Minä en koskaan unhota, kuinka hän kurkisteli kadun kulmasta Tottenham Court Road'illa, sillä aikaa kuin Peggotty hieroi kauppaa noista kalliista kaluista, eikä hänen levottomuuttansa, kun Peggotty jotakin hintaa turhaan tarjottuaan verkalleen lähestyi meitä, mutta helpoittava myymämies huusi häntä takaisin ja hän palasi. Kaupanteko

päätyi niin, että Peggotty osti tavarain jotenkin hyvillä ehdoilla, ja Traddles oli sanomattomasti ihastunut.

"Minä olen todella hyvin kiitollinen teille", sanoi Traddles, kun hän kuuli, että ne samana iltana lähetettäisiin hänen asuntoonsa. "Jos lisäksi pyytäisin yhtä hyvää työtä sinulta, Copperfield, toivon, ettet katsoisi sitä aivan narrimaiseksi?"

Minä sanoin edeltäpäin, etten suinkaan katsoisi.

"Jos siis tahtoisitte tehdä niin hyvin", lausui Traddles Peggotylle, "ja hankkia minulle kukkaruukun, luulen, että minun tekisi mieli itse (koska se oli Sofian, Copperfield) kantaa se kotiin!"

Peggotty hankki sen hänelle ilolla, ja hän lausui Peggotylle sulimmat kiitoksensa sekä astui Tottenham Court Road'ia ylöspäin, hellästi sylissään kantaen kukkaruukkua mitä iloisimmalla katsannolla minä milloinkaan olen nähnyt.

Tuosta palasimme asuntooni. Koska puodit siinä määrässä viehättivät Peggottya, etten koskaan ole moista nähnyt, kävelin verkalleen eteenpäin, huvitettuna siitä, että hän tirkisteli sisään akkunoista, ja odottaen häntä niin usein, kuin hän tahtoi. Meiltä meni niin muodoin kappale aikaa, ennenkuin pääsimme Adelphi'in.

Portaita ylöspäin astuessamme, huomautin hänelle, että Mrs. Crupp'in loukkaat äkkiä olivat kadonneet, niinkuin myöskin että näkyi jälkiä äskeisistä askelista. Me olimme molemmat kovasti kummastuksissa, kun korkeammalle tullessamme näimme, että ulko-ovi, jonka olin sulkenut, oli auki ja kuulumme ääniä

sisältäpäin.

Me katselimme toisiamme tietämättä, mitä tehdä, ja astuimme arkihuoneeseen. Kuinka suuresti hämmästyin, kun aivan odottamatta siellä näin tätini ja Mr. Dick'in! Tätini istui niinkuin mikä naispuolinen Robinson Crusoe tahansa ja joi teetä läjään kootulla matkatavarallaan, molemmat lintunsa edessään ja kissa polvillansa. Mr. Dick nojautui mieltäväisesti isoon paperileijaan, jommoisia olimme usein yhdessä laskeneet, ja hänen ympärillensä oli vielä enemmän kaluja kasattuna!

"Kallis täti!" huudahdin minä. "Mikä odottamaton ilo!"

Me syleilimme sydämellisesti toisiamme; Mr. Dick ja minä pudistimme sydämellisesti kättä; ja Mrs. Crupp, joka ahkerasti jakeli teetä ja oli ylenmäärin kohtelias, sanoi sydämellisesti, että hän hyvin tiesi, että Mr. Copperfield'illä olisi sydän suussa, kun hän näkisi rakkaat sukulaisensa.

"Halloo!" sanoi tätini Peggotty, joka seisoi epäileväenä hänen kammottavan olentonsa edessä. "Kuinka *te* jaksatte?"

"Sinä muistat tätini, Peggotty?" sanoin minä.

"Älä Jumalan tähden, lapsi", huudahti tätini, "nimitä tätä naista tuolla Etelämeren Saarien nimellä! Jos hän on mennyt naimisiin ja päässyt siitä, joka oli mitä parasta hän voi tehdä, miks'et suo hänelle voittoa tästä muutoksesta? Mikä nimenne nyt on, P.?" kysyi tätini, lievittääksensä tuota vastenmielistä nimitystä.

"Barkis, Ma'am", lausui Peggotty niiaten.

"Hyvä! se on inhimillistä", sanoi tätini. "Se kuuluu vähemmän

siltä, kuin tarvitsisitte lähetys-saarnaajaa. Kuinka voitte, Barkis? Minä toivon, että voitte hyvin?"

Näistä armollisista sanoista rohkaistuna sekä siitä, että tätini ojensi kättänsä, tuli Barkis esiin, tarttui hänen käteensä ja niiasi kiitokseksi.

"Me olemme, näen minä, vanhemmat, kuin olimme", sanoi tätini. "Me olemme vaan kerran ennen kohdanneet toisemme, tiedättehän. Sievä toimi meillä silloin oli! Rakas Trot, kupillinen lisäksi".

Minä ojensin sen nöyrästi tädilleni, jonka ryhti oli jäykkä, kuin ainakin, ja uskalsin muistuttaa, että hän istui arkulla.

"Sallikaat minun vetää tänne sohva taikka nojatuoli, täti", sanoin minä. "Miksi istutte niin epämurkavasti?"

"Kiitoksia, Trot", vastasi tätini, "minä istun mieluisammin omaisuuteni päällä". Tässä tätini terävästi katseli Mrs. Crupp'ia ja muistutti: "meidän ei tarvitse enää vaivata teitä, Ma'am".

"Pankenko hiukan enemmän teetä kannuun, ennenkuin menen, Ma'am", arveli Mrs. Crupp.

"Ei, kiitoksia, Ma'am", vastasi tätini.

"Tahtoisitteko, että tuon kappaleen voita lisäksi, Ma'am?" kysyi Mrs. Crupp. "Taikka suvaisitteko maistaa tuoreita muniä? taikka paistanko palasen silavaa? Eikö ole mitään, jota voisoin tehdä rakkaan tätinne hyväksi, Mr. Copperfull?"

"Ei mitään, Ma'am", vastasi tätini. "Minä tulen varsin hyvästi toimeen, kiitoksia".

Mrs. Crupp, joka oli lakkaamatta hymyillyt, ilmoittaaksensa

lempeätä luontoansa, ja lakkaamatta pitänyt päätänsä kallella, ilmoittaaksensa yleistä heikkoutta ruumiinrakennuksessaan, sekä lakkaamatta hieronut käsiänsä, ilmoittaaksensa haluansa palvella kaikkia ansiollisia olentoja, hymyili vähitellen itsensä, kallisti itsensä sekä hieroi itsensä ulos huoneesta.

"Dick!" lausui tätini. "Te tiedätte, mitä sanoin teille silmänpalvelioista ja kullankumartajista?"

Mr. Dick – näyttäen jotenkin pelästyneeltä, niinkuin hän olisi unhottanut sen – vastasi nopeasti myöntämällä.

"Mrs. Crupp on yksi niistä", lausui tätini. "Barkis, tahdotteko nähdä sitä vaivaa, että katsotte teetä ja annatte minulle kupillisen lisäksi, sillä minun ei ole mieleeni, että tuo nainen kaataa sitä minulle!"

Minä tunsin tätini kylläksi hyvin, havaitakseni, että hänellä oli jotakin tärkeätä sydämellänsä ja että hänen tulonsa tiesi paljon enemmän, kuin mitä outo ehkä olisi ajatellut. Minä huomasin, kuinka hänen silmänsä siirtyivät minun puoleeni, kun hän luuli minun kääntäneen huomioni muuanne, ja kuinka joku omituinen epäneuvoisuus näytti taistelevan hänessä, vaikka hän ulkonaisesti pysyi jäykkänä ja tyvenenä. Minä rupesin miettimään, olinko tehnyt mitään, joka oli loukannut häntä; ja omatuntoni kuiskasi minulle, etten ollut vielä kertonut hänelle Dorasta. Lieneekö se tämä, ajattelin minä.

Koska tiesin, ettei hän ilmoittaisi mitään, ennenkuin hänen mielestään aika oli tullut, istuin likelle häntä, puhuttelin lintuja, leikittelin kissan kanssa ja olin niin levollinen, kuin suinkin

mahdollista. Mutta todella minä en likimainkaan ollut levollinen; enkä olisi ollut levollinen, vaikka Mr. Dick, joka seisoj nojautuen isoon paperileijaansa tätini takana, ei olisikaan käyttänyt jokaista salaista tilaisuutta ja synkkämuotoisesti pudistanut päätänsä minulle, samalla kuin hän osoitti tätiäni.

"Trot", lausui tätini viimein, kun hän oli juonut teensä, huolellisesti siliteltyt pukuansa ja pyhkinyt huuliansa – "teidän ei tarvitse mennä, Barkis! – Trot, oletko sinä oppinut lujaksi ja itseesi luottavaksi?"

"Minä toivon sitä, täti".

"Mitä sinä pidät varmana?" kysyi miss Betsey.

"Sitä, mitä sanoin, täti".

"Miksi siis, lemmittyäni", sanoi tätini, totisesti minua katsellen, "miksi sinä luulet, että minä mieluisammin istun tänä iltana tämän omaisuuteni päällä, kuin missään muualla?"

Minä pudistin päätäni kykenemätönnä arvaamaan.

"Koska", lausui tätini, "se on kaikki, mitä minulla on. Koska olen kokonaan häviöön joutunut, rakas poikani!"

Jos rakennus ja me kaikki olisimme pyörähtäneet alas virtaan yhdessä, olisin tuskin kovemmin säpsähtänyt.

"Dick tietää sen", sanoi tätini, laskien kättänsä levollisesti olkapäälleni. "Minä olen kokonaan häviöön joutunut, rakas Trotini! Kaikki, mitä minulla mailmassa on, löytyy tässä huoneessa, paitsi tuo vähäinen taloni; ja sen olen käskenyt Janet'in hyyrätä muille. Barkis, minä tarvitsisin vuodetta yöksi tälle gentlemanille. Kustannusten karttamiseksi ehkä saatatte

hankkia täällä vuoteen minulle itselle. Kaikki kelpaa. Se on vaan täksi yöksi. Puhutaan tästä enemmän huomenna".

Hämmästyksestäni ja huolestani hänen tähtensä – todella hänen tähtensä – heräsin, kun hän hetkeksi lankesi kaulaani ja itkien sanoi, että häntä suretti vaan minun puolestani. Seuraavana silmänräpäyksenä tukahutti hän mielenliikutuksensa ja lausui pikemmin voittosalla, kuin alakuloisella katsannolla:

"Meidän tulee kohdata vastuksia eikä sallia niitten peloittaa itseämme, rakas poikani. Meidän tulee oppia näyttämään näytelmä loppuun asti. Meidän tulee osoittaa, ettei onnettomuus voi kukistaa meitä, Trot!"

NELJÄS LUKU

Alakuloisuutta

Heti kuin jälleen saavutin mielenmalttini, joka kokonaan oli kadonnut minusta, kun ensin kuulin tätini masentavan ilmoituksen, esittelin Mr. Dick'ille, että hän tulisi rihkamakauppiaan puotiin ja ottaisi haltuunsa sen vuoteen, jonka Mr. Peggotty tuonain oli jättänyt tyhjäksi. Koska rihkamakauppiaan puoti oli Hungerford-torin vieressä ja Hungerford-tori niihin aikoihin oli aivan toisenlainen paikka, kuin nyt, oli oven edessä matala, puinen pylvästö (muistuttaen vähän siitä, joka oli sen huoneen edessä, jossa pikku ukko ja akka elivät vanhassa ilmapuntarissa), joka suuresti huvitti Mr. Dick'ia. Varmaan olisi se kunnia, että hänen oli tilaisuus asua ylipuolella tämmöistä rakennusta, saanut hänet unhottamaan monta ikävää asiaa; mutta koska niitä todella oli vaan hyvin harva, paitsi tuo seka-haju, josta jo olen puhunut, ja ehkä tilan puute, oli hän aivan mieltynyt asuntoonsa. Mrs. Crupp oli suuttuneena vakuuttanut hänelle, ettei siellä ollut kylläksi tilaa kissan hirttämiseenkään; mutta niinkuin Mr. Dick oikein huomautti minulle, sänkynsä päähän istuen ja jalkaansa pidellen, "te tiedätte, Trotwood, minä en tahdo hirttää mitään kissoja. Minä en koskaan hirtä kissoja. Sentähden, mitä tämä *minun* tekee!"

Minä koetin tutkia, tiesikö Mr. Dick ollenkaan syitä tähän äkkinäiseen ja suureen muutokseen tätini asioissa. Niinkuin minun sopi odottaa, hän ei tietänyt. Ainoa selitys, jonka hän voi antaa siihen, oli se, että tätini toisena päivänä oli sanonut hänelle: "no, Dick, oletteko todella ja totisesti se filosofi, jona pidän teitä?" että hän silloin oli vastannut: "kyllä, minä toivon sitä"; että tätini silloin oli sanonut: "Dick, minä olen häviöön joutunut"; että hän silloin oli sanonut: "vai niin!" että tätini silloin oli kovasti kiittänyt häntä, josta hän oli hyvin iloisissaan; että he silloin olivat lähteneet minun luokseni ja matkalla syöneet voileipää ja juoneet pullo-porteria.

Mr. Dick oli niin hyvillään, tuossa kun hän istui sängyn päässä, pidellen jalkaansa ja kertoen minulle näitä, silmät pystyssä ja kummastuksen hymy huulilla, että, minä sanon sitä mielipahalla, minä suutuin ja selitin hänelle, että häviö oli sama kuin hätä, puute ja nälkä; mutta minä rangaistiin pian tästä tylyydestä, kun näin, että hänen kasvonsa kävivät vaaleiksi ja kyynelät juoksivat hänen pidentyneille poskillensa, samalla kuin hän niin tuskastuneena katseli minua, että paljon kovempi sydän, kuin minun, olisi heltynyt. Minulla oli paljon enemmän vaivaa hänen reipastuttamisestaan, kuin hänen surettamisestaan, ja minä huomasin pian (mitä minun kohta olisi pitänyt huomata), että hän oli ollut niin levollinen vaan sen vuoksi, että hän uskalsi kaikkein viisaimpaan ja ihmeellisimpään naiseen ja rajattomasti luotti minun hengenvoimiini, joitten jälkimäisten hän, luullakseni, arveli voittavan kaikenlaiset vaarat, jotka eivät

suorastaan kuolemaa tuottaneet.

"Mitä voimme tehdä, Trotwood?" kysyi Mr. Dick. "Ensiksi meillä on memoriali –".

"On kyllä", sanoin minä. "Mutta kaikki, mitä tätä nykyä voimme tehdä, Mr. Dick, on se, että näytämme iloisilta emmekä anna tätini huomata, että ajattelemme asiaa".

Hän suostui tähän mitä vakavimmalla tavalla ja käski minun, jos näkisin hänen poikkeevan vaan tuuman verran oikealta suunnalta, muistuttaa häntä jollakin semmoisella oivallisella keinolla, joka aina oli minun tarjonani. Mutta mielipahalla kerron, että se pelko, jonka olin hänessä herättänyt, oli niin suuri, ettei hän pystynyt millään lailla sitä salaamaan. Koko illan kääntyivät hänen silmänsä tätini kasvoja kohden semmoisella kammolla, kuin hän olisi nähnyt tätini paikalla laihaksi muuttuvan. Mr. Dick tiesi kyllä tämän ja koetti pidättää päätänsä, mutta asia ei ensinkään parantunut siitä, että hän istui pää liikkumaton ja pyöritti silmiänsä niinkuin hengetön kone. Illallisella näin hänen katsovan leipäänsä (joka sattui olemaan vähäinen), niinkuin tämä olisi ollut ainoa, joka varjeli meitä nälänhädästä; ja kun tätini kehoitti häntä syömään niinkuin tavallisesti, tapasivat silmäni hänet, kun hän juuri pisti palasia leivästänsä ja juustostansa plakkariinsa, epäilemättä siinä tarkoituksessa, että hän näillä säästöillä virvoittaisi meitä, kun olimme jommoisessakin määrässä hoikenneet.

Tätini päinvastoin oli aivan levollisella mielellä, joka oli opetuksesi meille kaikille – varsinkin minulle. Hän oli erittäin

armollinen Peggottya kohtaan, paitsi kun minä huomaamatta nimitin häntä tällä nimellä; ja vaikka tiesin että hän tunsii olonsa Londonissa oudoksi, näytti hän olevan aivan kuin kotona. Hänen oli määrä saada minun vuoteeni, ja minun tuli maata arkihuoneessa, vartioitakseni häntä. Hän pani paljon arvoa siihen, että hän oli niin likellä virtaa, jos tulipalo sattuisi; ja minä todella luulen, että hän suuresti rauhottui tämän seikan kautta.

"Ei, Trot, rakas poikani", lausui tätini, kun hän näki, että minä hankin sekoittamaan hänelle hänen tavallista iltajuomaansa.

"Eikö mitään, täti?"

"Ei viiniä, poikani. Olutta".

"Mutta täällä on viiniä, täti. Ja se tehtiin teille aina viinistä".

"Säästä viini tautia varten", lausui tätini. "Me emme saa varottomasti kuluttaa sitä, Trot. Olutta minulle. Puoli mittaa".

Minä pelkäsin, että Mr. Dick pyörtyisi. Kun täti ei ottanut taipuaksensa, menin itse olutta ostamaan. Koska ilta oli joutunut, käyttivät Peggotty ja Mr. Dick tätä tilaisuutta ja lähtivät yhdessä asuntoonsa. Minä erosin hänestä, mies raukasta, kadun kulmassa, jossa hän seisoii, paperi-leija selässä, täydellisenä inhimillisen onnettomuuden kuvapatsaana.

Tätini käveli edestakaisin huoneessa, kun palasin, sormillansa laskostellen yölakkinsa reunuksia. Minä lämmitin oluen ja leikkasin paahdettua leipää tavallisten, tarkasti pidettävien sääntöjen mukaan. Kun se oli valmiina hänelle, oli hän valmiina sille, yölakki päässä ja hameen liepeet polven kohdalta sonnustettuina.

"Rakas poikani", sanoi tätini, lusikallisen siitä juotuaan, "se on monin verroin parempaa, kuin viini. Se ei vaivaa päätä puoleksikaan niin paljon".

Minä arvaan, että näytin epäilevältä, sillä hän lisäsi:

"Hyi, hyi, lapseni. Jollei mikään pahempi, kuin täytymys juoda olutta, tapahtuisi meille, olisi meidän hyvin laita"

"Niin itsekin ajattelisin, täti", sanoin minä.

"No, miks'et siis ajattele niin?" lausui tätini.

"Koska teillä ja minulla on suuri eroitus", vastasin minä.

"Joutavia, Trot!" sanoi tätini.

Levollisella tyytyväisyydellä, jossa ilmestyi varsin vähän, jos mitäkään, teeskentelemistä, särpi tätini sitten lämmintä oluttansa tee-lusikalla ja kasti siihen leivän liuskojansa.

"Trot", arveli hän. "Yleensä oudot kasvot eivät miellytä minua, mutta Barkis'ia, tiedätkö, melkein rakastan!"

"Teidän sananne maksavat enemmän, kuin sata puntaa!" lausuin minä.

"Mailma on aivan kummallinen", muistutti tätini, nenäänsä hivuttaen; "kuinka tuo vaimo joutui siihen tuommoisella nimellä, on minun mahdoton ymmärtää. Luulisi, että olisi paljon helpompi syntyä Jackson'iksi taikka joksikin semmoiseksi".

"Kenties hänkin ajattelee niin; eihän nimi ole hänen vikansa", sanoin minä.

"Arvattavasti ei", vastasi tätini, melkein paheksien myöntymistänsä; "mutta ikävä seikka se on. Kuitenkin hän nyt on Barkis. Siinä on jotakin lohdutusta. Barkis pitää tavattoman

paljon sinusta, Trot".

"Ei löydy mitään, jota hän ei tekisi osoittaaksensa sitä", sanoin minä.

"Niin minäkin luulen", vastasi tätini. "Tässä huppelo raukka on pyytänyt ja rukoillut, että hän saisi antaa minulle vähän rahoistansa – koska hän on saanut liian paljon niitä! Se houkkio!"

Tätini silmistä tiukkuivat ilon kyynelet suorastansa lämpimään olueen.

"Hän on mitä naurettavimpia olentoja milloinkaan on löytynyt", lausui tätini. "Ensi hetkestä, jolloin näin hänet rakkaan äiti vainajasi luona, tiesin, että hän oli kaikkein naurettavin kuolevaisten joukosta. Mutta Barkis'issa on paljon hyvää!"

Hän oli nauravinansa ja sai sillä tapaa tilaisuutta nostaa kättänsä silmilleen. Tämän tehtyä alkoi hän taas syödä paahdettua leipäänsä ja samalla puhua.

"Niin! Jumala armahtakoon meitä!" huokaili tätini. "Minä tiedän kaikki, Trot! Barkis ja minä haastelimme vähän sillä aikaa, kuin sinä olit poissa Dick'in kanssa. Minä tiedän kaikki. Minä en puolestani ymmärrä, mihin nuot viheliäiset tytöt toivovat pääsevänsä. Minua kummastuttaa, että he eivät särje aivojansa – kaminin-reunuksiin", lausui tätini; joka ajatus arvattavasti joutui hänen mieleensä, kun hän katseli minun kaminin-reunustani.

"Em'ly parka!" sanoin minä.

"Voi, älä puhu minulle paroista", vastasi tätini. "Hänen olisi sopinut ajatella sitä, ennenkuin hän aikaan-saatti niin

paljon onnettomuutta! Suutele minua, Trot. Sinun varhainen kokemuksesi surettaa minua".

Kun kallistuin eteenpäin, pani hän lasinsa polvelleni, pysyttääkseni minua lähellään ja sanoi:

"Oi, Trot, Trot! Vai luulet sinäkin itsesi rakastuneeksi. Luuletko?"

"Luulen, täti!" huudahdin minä niin punaisena, kuin minun oli mahdollinen olla. "Minä jumaloitsen häntä kaikesta sydämestäni!"

"Doraa, se on tietty!" vastasi tätini. "Ja sinä aiot kai sanoa, että tuo pikku olento on aivan lumoava?"

"Rakas tätini!" vastasin minä, "ei kukaan voi arvatakaan, mimmainen hän on!"

"Vai ei! Eikö hän ole typerä?" sanoi tätini.

"Typerä, täti!"

Minä luulen täyttä totta, etten ollut koskaan hetkeksikään joutunut ajattelemaan, oliko hän semmoinen, vai ei. Minä paheksin tietysti koko tuota ajatusta; mutta se iski mieltäni jollakin tapaa, niinkuin ihan uusi miete.

"Eikä huikentelevainen?" lausui tätini.

"Huikentelevainen, täti!" Minä en voinut muuta kuin toistaa tätä rohkeata arvelua samanlaisella tunteella, kuin millä olin toistanut edellisen kysymyksen.

"No, no!" sanoi tätini. "Minä kysyn vaan. Minä en halvenna häntä. Pikku pariskunta raukka! Ja te luulette kai, että olette luodut toisianne varten ja saatte viettää jonkunlaista pitopöydän

elämää, niinkuin kaksi sievää konfektia, vai kuinka, Trot?"

Hän kysyi minulta tätä niin ystävällisesti ja niin lempeällä katsannolla, puoleksi leikkillisellä ja puoleksi surullisella, että se oikein koski sydäntäni.

"Me olemme nuoret ja kokemattomat, sen tiedän kyllä, täti", vastasin minä; "ja totta puhuen sanomme ja ajattelemme paljon, joka on jotenkin lapsellista. Mutta me rakastamme toisiamme vilpittömästi, siitä olen varma. Jos ajattelisin, että Dora voisi rakastua johonkuhun muuhun taikka lakata minua rakastamasta, taikka että minä voisin rakastua johonkuhun muuhun taikka lakata häntä rakastamasta, en tiedä, mitä tekisin – tulisin hulluksi, luulen minä!"

"Voi, Trot!" lausui tätini, päätänsä pudistaen ja totisesti hymyillen; "sokea, sokea, sokea!"

"Joku, jonka minä tunnen, Trot", jatkoi tätini, hetken vaiti oltuansa, "on, vaikka sangen taipuvainen luonnoltansa, kuitenkin tunteiltansa niin vakava, että tuo lapsi parka muistuu mieleeni. Vakavuutta, sitä juuri tämän jonkun tulee tavottaa tueksensa ja paranteeksensa, Trot. Syvää, suoraa, puhdasta vakavuutta".

"Jospa vaan tietäisitte Doran vakavuuden, täti!" huudahdin minä.

"Voi, Trot!" sanoi hän taas; "sokea, sokea!" ja, vaikk'en tietänyt mistä syystä, tunsin jonkun epämääräisen, onnettoman kadon taikka kaipausten pimittävän itseäni, niinkuin pilvi.

"Minä en kuitenkaan tahdo", lausui tätini, "kylästyttää kahta nuorta olentoa toisiinsa taikka saattaa heitä onnettomiksi; ja

vaikka se on pikku tytön ja pikku pojan rakkaus, ja semmoiset lasten rakkauden-liitot sangen usein – huomaa! minä en sano aina! – raukeavat tyhjään, katsokaamme kuitenkin asiaa totiselta kannalta ja toivokaamme onnellista päätöstä jonakin päivänä. Asialla on kyllä aikaa kypsyä!"

Tämä ei ylimalkain ollut erittäin lohdullista innostuneelle rakastajalle; mutta minua ilahutti, että tätini tiesi asiani, ja minä muistin, että hän oli väsynyt. Minä kiitin häntä sen vuoksi hartaasti tästä hänen rakkautensa osoituksesta ja kaikesta muusta hyvyydestä minua kohtaan; ja hellästi hyvää yötä toivotettuaan hän meni yö-lakkineen makuuhuoneeseni.

Kuinka onneton olin maata pannessani! Kuinka ajattelemistani ajattelin, että olin köyhä Mr. Spenslow'in silmissä; etten ollut, mitä luulin olevani, kun kosin Doraa; että minun tuli ritarillisesti ilmoittaa Doralle, mimmoinen maallinen tilani oli, ja päästää hänet hänen lupauksestansa, jos hän katsoi sitä tarpeelliseksi; että minun täytyi keksiä, kuinka elää pitkän oppi-aikani kuluessa, jolloin en ansainnut mitään; että minun tuli tehdä jotakin, auttaakseni tätiäni, vaikk'en ensinkään ymmärtänyt, millä keinoin; että minun täytyisi nöyryä olemaan ilman rahaa plakkarissani, pitämään kulunutta takkia, käymään Doran luona ilman vähäisiä lahjoja, olemaan uljailla kimoilla ratsastamatta ja miellyttävässä valossa itseäni näyttämättä! Vaikka tiesin, että oli häpeällistä ja itsekästä ajatella omaa suruani niin paljon, ja vaikka vaivasin itseäni sillä tiedolla, että näin oli laita, rakastin kuitenkin Doraa niin, etten voinut sitä

auttaa. Minä tiesin, että tein huonosti, kun en enemmän ajatellut tättäni ja vähemmin itseäni; mutta itsekkäisyyteni oli siinä määrässä Dorasta eroamaton, enkä minä voinut ajatuksissani syrjäyttää Doraa kenenkään kuolevaisen tähden. Kuinka peräti onneton sinä yönä olin!

Mitä nukkumiseeni tulee, näin unta kaikenmuotoisesta köyhydestä, mutta tuntui siltä, kuin olisin nähnyt unta ennen nukuksiin mentyäni. Minä milloin olin ryysyissä, tahtoen myydä tulitikkuja Doralle, kuusi kimppua puolesta pennystä; milloin olin byroossani puettuna vaan yö-nuttuun ja saappaisiin, ja sain nuhteita Mr. Spenlow'ilta sen vuoksi, että ilmestyin sielläkäviäin edessä tässä ilmaisessa puvussa; milloin ahneesti noukin niitä muruja, jotka putosivat vanhan Tiffey'n jokapäiväisestä korpusta, jonka hän säännöllisesti söi, kun St. Paul'in kirkonkello löi yksi; milloin turhaan koetin hankkia Doralle ja minulle naimalupaa eikä minulla ollut maksoksi tarjota mitään muuta, kuin toinen Uriah Heep'in hansikkaista, jonka koko Commons hylkäsi; ja enemmän taikka vähemmän omaa huonettani tuntien, heiluin lakkaamatta sinne tänne, niinkuin hätäntynyt laiva sänkyvaatteitten merellä.

Tätini oli myöskin levoton, sillä minä kuulin hänen usein kävelevän edestakaisin. Pari kolme kertaa hän yön kuluessa ilmestyi, niinkuin häiritty haamu, huoneessani, puettuna pitkään flanelli-vaippaan, jossa hän näytti seitsemän jalan pitkältä, ja tuli sen sohvan viereen, jossa minä makasin. Ensi kerralla kavahdin ylös ja sain tietää, että hän jostakin omituisesta valosta taivaalla

päätti Westminster Abbey'n olevan tullessa; jonka ohessa hän keskusteli minun kanssani, oliko luultavaa, että se sytyttäisi Buckingham Street'in siinä tapauksessa, että tuuli kääntyisi. Kun sitten makasin alallani, huomasin, että tätini oli käynyt istumaan likelle minua ja itseksensä kuiskasi: "poika parka!" Ja silloin minä kohta kymmenen kertaa kovemmin tunsin onnettomuuteni, kun tiesin, kuinka hän unhotti itsensä minua muistaakseen, mutta kuinka minä itsekkäästi ajattelin vaan omaa oloani.

Vaikea oli uskoa, että semmoinen yö, joka oli niin pitkä minulle, voi kenellekään muulle olla lyhyt. Tämä miete pani minut itsekseni kuvailemaan pitoja, joissa ihmiset tanssivat pois tuntinsa, siksi kuin sekin muuttui unelmaksi ja minä kuulin samaa nuottia lakkaamatta soitettavan ja näin Doran lakkaamatta tanssivan samaa tanssia, minua vähintäkään huomaamatta. Se mies, joka koko yön oli soittanut harppua, koetti turhaan peittää tätä konettaan jollakin yölakilla, joka ei ollut tavallista suurempi, kun vihdoin heräsin taikka, pikemmin sanoen, herkesin unta tavottamasta, ja viimein näin päivän paistavan sisään akkunasta.

Jonkun Strand'in poikkikadun päässä löytyi siihen aikaan eräs vanha romalainen kylpyhuone – se ehkä on siellä vielä – jossa monta kertaa olin sukeltanut kylmään veteen. Minä puin itseni niin hiljalleen, kuin voin, jätin Peggoty'n katsomaan tätiäni, syöksin päätähavin kylpyyn ja lähdin sitten kävelemään Hampstead'ia päin. Minä toivoin, että tämä vilpas temppu vähän virvoittaisi aivojani; ja minä luulen, että se teki niitten hyvää, sillä minä tulin pian siihen päätökseen, että minun

tarvitsi ensi työkseni koettaa, saisinko kontrahtini puretuksi ja sisäänkirjoitus-rahani takaisin. Minä söin aamiaista Heath'in ravintolassa ja astuin, matkallani ajatellen tätä ensimmäistä koetta, jolla aioin parantaa kohtaloamme, takaisin Doctors Commons'iin pitkin kastettuja katuja, jossa tuntui suloinen haju kesäkukista, jotka kasvoivat puutarhoissa taikka joita myyjättäret päänsä päällä kantoivat kaupunkiin.

Minä ehdin kuitenkin niin varhain byroosen, että kuljeksin puolen tunnin aikaa Commons'in ympäri ennenkuin vanha Tiffey, joka aina oli ensimmäinen, ilmestyi avaiminensa. Sitten kävin istumaan varjokkaasen nurkkaan, katselin päivänpaistetta vastapäisillä takantorvilla ja ajattelin Doraa, siksi kuin Mr. Spenlow tuli sisään kireävaatteisena ja kiharaisena.

"Kuinka jaksatte, Copperfield?" sanoi hän. "Kaunis aamu!"

"Ihana aamu, Sir", vastasin minä. "Saisinko puhua teille sanan, ennenkuin menette oikeustoon?"

"Hyvin mielelläni", lausui hän. "Tulkaat huoneeseni".

Minä seurasin häntä hänen huoneesensa, ja hän alkoi pukea päällensä vaippaansa ja hankkia itseänsä vähäisen peilin edessä, joka riippui jonkun kaapin oven sisäpuolella.

"Minua surettaa ilmoittaa", sanoin minä, "että olen saanut pahoja sanomia tädiltäni".

"Voi minua!" lausui hän. "Ei suinkaan halvattu, toivon minä".

"Asia ei koske hänen terveyttänsä, Sir", vastasin minä. "Hänelle on tullut kova rahallinen häviö. Hänelle on jäänyt sangen vähän".

"Te kummastutatte minua, Copperfield!" huudahti Mr. Spenlow.

Minä pudistin päätäni. "Hänen tilansa, Sir", sanoin minä, "on todella niin muuttunut, että minä tahtoisin kysyä teiltä, olisiko mahdollista – me puolestamme uhraisimme tietysti jonkun osan sisäänkirjoitus-rahoistani", tämän pistin väliin hetken kehoituksesta ja varoitettuna hänen kasvojensa hämmästyneestä muodosta – "peräyttää kontrahtini?"

Mitä tämän ehdoituksen tekeminen maksoi minulle, sitä ei kukaan tiedä. Tuntui siltä, kuin suosion osoitukseksi olisin pyytänyt päästä maanpakolaisuuteen pois Doran tyköä.

"Peräyttää kontrahtinne, Copperfield? Peräyttää?"

Minä selitin jotenkin levollisesti, etten todella tietänyt, mistä saada elatukseni, jollen itse voinut sitä ansaita. Minulla ei ollut mitään pelkoa tulevaisuuden suhteen, arvelin minä – ja minä lausuin sitä erittäin pontevasti niinkuin viittaukseksi vaan, että minut sopisi varsin hyvin vielä jonakin päivänä valita vävyksi – mutta tätä nykyä täytyi minun tulla omin voimin toimeen.

"Minua surettaa kovasti kuulla tätä, Copperfield", lausui Mr. Spenlow. "Surettaa kovasti. Ei ole tavallista peräyttää kontrahteja mistään semmoisesta syystä. Se ei ole mikään ammatinmukainen menetys. Se ei ole mikään sovelias esimerkki. Kaukana siitä. Mutta" —

"Te olette sangen hyvä, Sir", sopersin minä, odottaen jotakin myöntymistä.

"En ollenkaan. Älkää puhuko siitä", lausui Mr. Spenlow.

"Mutta minä aioin sanoa, jos minun olisi sallittu vapaasti liikkua – jos minulla ei olisi asiakumppania – Mr. Jorkins" —

Toivoni raukesi silmänräpäyksellä, mutta minä yritin uudestansa.

"Luuletteko, Sir", sanoin minä, "että jos mainitsisin asiaa Mr. Jorkins'ille – "

Mr. Spenlow pudisti päätänsä peloittavaisesti. "Jumala varjeltoon, Copperfield", vastasi hän, "että arvostelisin väärin ketään ihmistä, saatikka Mr. Jorkins'ia. Mutta minä tunnen asiakumppanini, Copperfield. Mr. Jorkins *ei* ole se mies, joka suostuu tämmöiseen omituiseen ehdoitukseen. Mr. Jorkins on varsin vastahakoinen poikkeamaan totutulta tieltä. Te tiedätte, mimmoinen hän on!"

Minä en totta puhuen tietänyt hänestä mitään, paitsi että hän alusta oli yksinään hoitanut tätä tointa ja nyt eli itseksensä likellä Montagu Square'ä semmoisessa asunnossa, joka kovasti kaipasi maalausta; että hän tuli sangen myöhään päivällä ja meni pois sangen varhain; että näytti siltä, kuin ei hänen kanssaan koskaan neuvoteltaisi mistään; ja että hänellä toisessa kerroksessa oli pimeä, vähäinen koppi, jossa ei mitään asioita koskaan ajettu ja jossa hänen pulpetillansa alustana oli keltaista, vanhaa kartuusi-paperia, joka ei ollut tahraantunut läkistä ja sanottiin olevan kahdenkymmenen vuoden vanha.

"Olisiko teillä mitään sitä vastaan, että mainitsen asiaa hänelle, Sir?" kysyin minä.

"Ei mitään", vastasi Mr. Spenlow. "Mutta minä tunnen hiukan

Mr. Jorkins'in, Copperfield. Minä soisin, että olisi toisin laita, sillä minä olisin onnellinen, jos voisin täyttää teidän tahtonne jossakin suhteessa. Minulla ei ole mitään sitä vastaan, että puhuttelette Mr. Jorkins'ia, Copperfield, jos luulette, että se maksaa vaivan".

Käyttäen tätä lupaa, joka annettiin hartaalla käden puserruksella, istuin ajatellen Doraa ja katsellen auringonpaistetta, joka hiipi takantorvilta vastapäisen rakennuksen seiniä alaspäin, siksi kuin Mr. Jorkins tuli. Minä menin nyt ylös Mr. Jorkins'in huoneesen ja kummastutin häntä silminnähtävästi sangen paljon ilmestymiselläni.

"Astukaat sisään, Mr. Copperfield", lausui Mr. Jorkins. "Astukaat sisään!"

Minä menin sisään, kävin istumaan ja esittelin asiaani Mr. Jorkins'ille melkein samalla tavalla, kuin olin esitellyt sitä Mr. Spenlow'ille. Mr. Jorkins ei ollut millään lailla se kammottava olento, jota olisi sopinut odottaa, vaan iso, lempeä, ystävällinen mies seitsemännellä kymmenellä, joka pani niin vahvasti nuuskaa, että Commons'issa hoettiin hänen etupäässä elävän tästä kiihdykkeestä, koska hänellä oli varsin vähän tilaa ruumiissansa muille elatus-aineille.

"Te olette puhuneet tästä Mr. Spenlow'ille, arvaan minä?" lausui Mr.

Jorkins, kun hän kovin levottomana oli kuunnellut minua loppuun saakka.

Minä vastasin: olen, ja ilmoitin hänelle, että Mr. Spenlow oli

maininnut hänen nimeänsä.

"Hän sanoi kaiketi, että minä vastustaisin?" kysyi Mr. Jorkins.

Minun täytyi myöntää, että Mr. Spenlow oli arvellut sitä todennäköiseksi.

"Minä tunnustan mielipahalla, Mr. Copperfield, etten voi auttaa teitä tässä asiassa", lausui Mr. Jorkins maltittomasti. "Asia on se – mutta minun on määrä tavata joku pankissa, jos tahdotte tehdä hyvin ja antaa minulle anteeksi".

Tällä puheella nousi hän kiireesti ja oli huoneesta lähtemäisillänsä, kun minä rohkenin sanoa, että pelkäsin, ettei siis saatu tätä seikkaa millään lailla suoritetuksi.

"Ei!" vastasi Mr. Jorkins, pysähtyen oven eteen päätänsä pudistaaksensa. "Ei! Minä panen sitä vastaan, tiedättehän sen", jota hän sanoi hyvin nopeasti ja meni ulos. "Teidän tulee huomata, Mr. Copperfield", lisäsi hän, levottomasti katsoen sisään ovesta, "että jos Mr. Spenlow vastustaa –".

"Itse kohdaltansa hän ei vastusta, Sir", sanoin minä.

"Itse kohdaltansa!" toisti Mr. Jorkins maltittomalla tavalla. "Minä vakuutan teille, että tässä on esteitä, Mr. Copperfield. Turhaan yritätte. Mitä tahdotte tehdyksi, sitä ei voi tehdä. Minun – minun on todella määrä tavata joku pankissa". Näin puhuen hän suorastaan juoksi pois; ja minun muistaakseni meni kolme päivää, ennenkuin hän ilmestyi Commons'issa jälleen.

Kosk'en tahtonut jättää mitään keinoa käyttämättä, odotin siksi, kuin Mr. Spenlow tuli sisään, ja kerroin silloin, mitä oli tapahtunut, viitaten siihen toivoon, että hän voisi lepyttää tuota

kovasydämistä Jorkins'ia, jos hän tahtoisi käydä asiaan käsin.

"Copperfield", vastasi Mr. Spenlow viekkaalla hymyllä, "te ette ole tunteneet asiakumppaniani, Mr. Jorkins'ia, niin kauan kuin minä. Ei mikään ole kauempana minusta kuin syyttää Mr. Jorkins'ia mutkallisuudesta. Mutta Mr. Jorkins'illa on semmoinen tapa laatia vastalauseitansa, joka usein pettää ihmisiä. Ei, Copperfield!" pudistaen päätänsä, "Mr. Jorkins'ia ei voi järkähtyttää, uskokaat minua!"

Minä olin kokonaan epätiedossa, kumpiko, Mr. Spenlow vai Mr. Jorkins, todella oli tuo vastustava asiakumppani; mutta minä näin kyllin selvästi, että oli jäykkyyttä firmassa jossakin ja ettei tätini tuhannen punnan takaisin saaminen tullut kysymykseenkään. Alakuloisessa mielentilassa, jota en suinkaan tyytyväisyydellä muista, koska tiedän, että se yhä liian paljon koski minua itseä (vaikka aina yhteydessä Doran kanssa), jätin byroon ja lähdin kotiinpäin. Minä koetin totuttaa ajatuksiani kaikkein pahimpiin ja mitä synkeimmässä muodossa itselleni esittää niitä muutoksia, joita meidän tulevaisuudessa täytyi tehdä, kun puolikatteiset hyyryvaunut, jotka ajoivat minun perässäni ja pysähtyivät aivan jalkaini viereen, saivat minut katsahtamaan ylös. Kaunis käsi ojennettiin minulle akkunasta, ja minua kohden hymyili ne kasvot, joita en koskaan ollut nähnyt levollisuutta ja onnea tuntematta siitä hetkestä saakka, kuin ne ensiksi vanhoilla, isolla, leveällä rintanojalla varustetuilla tammi-portailla kääntyivät takaisin ja minä sovitin niitten lempeätä kauneutta yhteen maalatun kirkon-akkunan kanssa. "Agnes!"

huudahdin minä iloisesti. "Rakas Agnes, kuinka hauska nähdä sinua!"

"Todesti?" lausui hän sydämellisellä äänellensä.

"Minulla on niin paljon puhumista sinun kanssasi!" sanoin minä. "Sydämeni huojentuu jo siitä, että vaan näen sinut! Jos minulla olisi ollut joku taikalakki, en olisi halannut nähdä ketään muuta, kuin sinua!"

"Kuinka?" vastasi Agnes.

"No! ehkä Doraa ensiksi", myönsin punehtuen.

"Niin, Doraa ennen kaikkia, tietysti", lausui Agnes nauraen.

"Mutta sinua hänen jälkeensä!" sanoin minä. "Mihin sinä aiot?"

Hän aikoi minun asuntooni, tättäni tavataksensa. Koska ilma oli sangen kaunis, tuli hän mielellään ulos vaunuista, jotka haisivat (minä pidin päätäni niitten sisäpuolella koko ajan) niinkuin talli kurkkulavan alla. Minä lähetin pois vaunut; Agnes pisti kätensä kainalooni, ja me astuimme eteenpäin yhdessä. Hän oli minusta niinkuin toivo itse. Kuinka toisenlaiseksi mieleni muuttui lyhyellä aikaa, kun Agnes oli vieressäni!

Tätini oli kirjoittanut hänelle yhden noista kummallisista, lyhyistä kirjeistä – ne olivat tuskin pankinseteliä pidemmät – joihin hänen kirjeelliset ponnistuksensa tavallisesti rajoittuivat. Hän oli siinä ilmoittanut, että häntä oli kohdannut vastoinikäyminen ja että hän aikoi jättää Dover'in ijäksi, mutta että hän oli kokonaan mieltynyt tähän päätökseen ja voi niin hyvin, ettei kenenkään tarvinnut olla levoton hänen

tähtensä. Agnes oli tullut London'iin tätiäni tervehtimään, sillä heidän välillään oli näinä monena vuonna syntynyt keskinäinen ystävyys, niin, se alkoi siihen aikaan, jolloin minä muutin Mr. Wickfield'ille. Hän ei ollut tullut yksinään, sanoi hän. Hänen isänsä oli hänen kanssaan – ja Uriah Heep.

"Ja nyt he ovat asiakumppanit", sanoin minä. "Hiiteen koko mies!"

"Niin", vastasi Agnes. "Heillä on joku asia täällä; ja minä käytin heidän lähtöänsä tullakseni minäkin. Sinun ei tarvitse ajatella, että minä käyn täällä vaan ystävyydestä ja ilman tarkoituksetta, Trotwood, sillä – minä pelkään kuitenkin, että tuomitsen kovasti väärin – minä en tahdo päästää isää matkustamaan yksinään hänen kanssaan".

"Onko hänellä yhä sama vaikutus Mr. Wickfield'in suhteen, Agnes?"

Agnes pudisti päätänsä. "Kotona on tapahtunut niin suuret muutokset", lausui hän, "että sinä tuskin tuntisit rakasta, vanhaa kotiamme. He asuvat nyt meillä".

"Kutka?" kysyin minä.

"Mr. Heep ja hänen äitinsä. Mr. Heep makaa sinun vanhassa huoneessasi", sanoi Agnes, katsoen ylös kasvoihini.

"Minä soisin, että saisin määrätä hänen unelmansa", arvelin minä. "Hän ei makaisi siellä kauan".

"Minä asun omassa vähäisessä huoneessani", lausui Agnes, "jossa minun oli tapa lukea läksyjäni. Kuinka aika menee! Muistatko sitä? Tuo vähäinen paneli-seinäinen kammio, johon

päästään vierashuoneesta?"

"Muistanko minä sitä, Agnes? Sitä, jonka ovesta näin sinun ensi kerran tulevan ulos, tuo omituinen pikku avainkori riippuen vyötäisiltäsi?"

"Juuri se", sanoi Agnes hymyillen. "Minua ilahuttaa, että muistat sitä niin hupaisesti. Me olimme sangen onnelliset".

"Olimme tosiaan", vastasin minä.

"Minä pidän yhä tätä huonetta itseäni varten; mutta minä en voi aina jättää Mrs. Heep'iä yksin, tiedätkö. Ja niin", sanoi Agnes levollisesti, "olen mielestäni velvoitettu olemaan hänen kanssansa, milloin ehkä mieluisammin olisin itsekseni. Mutta minulla ei ole mitään muuta syytä valittaa häntä vastaan. Jos hän välisti väsyttää minua poikaansa kiittämällä, on se vaan luonnollista äidissä. Uriah on sangen hyvä poika häntä kohtaan".

Minä katselin Agnes'ia, kun hän lausui nämät sanat, mutta en mielestäni havainnut, että hän olisi tietänyt Uriah'n tarkoituksesta. Hänen lempeät, mutta vakavat silmänsä kohtasivat minua ihanalla suoruudellaan eikä hänen leppeissä kasvoissaan ollut mitään muutosta.

"Suurin haitta siitä, että he asuvat meillä", jatkoi Agnes, "on se, etten voi olla niin likellä isääni, kuin soisin – koska Uriah aina on välissämme – enkä voi vartioita häntä, jollei tämä ole liian rohkeasti sanottu, niin tarkasti, kuin tahtoisin. Mutta jos jotakin vilppiä eli petosta harjoitetaan häntä vastaan, toivon, että yksinkertainen rakkaus ja rehellisyys lopulta voittavat. Minä toivon, että todellinen rakkaus ja rehellisyys lopulta vievät voiton

mistä pahuudesta taikka onnettomuudesta tahansa mailmassa".

Jonkunlainen kirkas hymy, jota en ole koskaan nähnyt missään muissa kasvoissa, kuoli pois jo sillä aikaa, kuin minä ajattelin, kuinka suloinen se oli ja kuinka hyvin minä sen ennen olin tuntenut; ja hän kysyi minulta, äkkiä muodoltansa muuttuen (me lähestyimme nyt minun katuani), tiesinkö minä, mistä tämä kommelus tätini asioissa oli tullut. Kun vastasin: "en, hän ei ole kertonut sitä minulle", kävi Agnes miettiväiseksi ja minusta tuntui, kuin hänen käsivarttansa olisi värisyttänyt kainalossani.

Me tapasimme tätini yksinään ja jotenkin kiivastuneena. Hän ja Mrs. Crupp olivat riitaantuneet yhden yleisen kysymyksen johdosta (oliko soveliasta, että hempeämpi sukupuoli asui hyyryhuoneissa); ja tätini, joka huoli viisi Mrs Crupp'in värveistä, oli katkaissut keskustelun sillä, että hän ilmoitti tälle ladylle, että hän haisi minun konjakiltani, ja käski hänen tehdä hyvin ja mennä tiehensä. Molemmat nämät lauseet sopivat Mrs. Crupp'in mielestä kanteen alle pantavaksi, ja hän oli uhannut saattaa asian "brittiläisen juryn" eteen – tarkoittaen, niinkuin arvelimme, yhtä kansallisten oikeuksiemme pääturvaa.

Koska tätini kuitenkin oli ehtinyt tyyntyä, sillä välin kuin Peggotty oli ulkona Mr. Dick'ille hevoskaartin sotamiehiä näyttämässä – ja koska hän paitsi sitä suuresti ihastui Agnes'in nähdessänsä – ylpeili hän pikemmin tästä kahakasta, kuin paheksi sitä, ja vastaan-otti meidät aivan hyvällä tuulella. Kun Agnes oli asettanut hattunsa pöydälle ja käynyt istumaan tätini viereen, en saattanut hänen lempeitä silmiänsä ja kirkasta

otsaansa katsellessani olla ajattelematta, kuinka luonnolliselta näytti, että hän oli täällä; kuinka luottavaisesti tätini turvasi häneen, vaikka hän oli niin nuori ja kokematon; kuinka voimakas hän todella oli yksinkertaisessa rakkaudessaan ja rehellisyydessään.

Me rupesimme puhumaan tätini tappiosta, ja minä kerroin heille, mitä tänä aamuna olin koettanut tehdä.

"Joka oli järjetöntä, Trot", lausui tätini, "vaikka hyvässä tarkoituksessa tehty. Sinä olet jalomielinen poika – minä arvaan, että minun nyt täytyy sanoa nuori mies – ja minä olen ylpeä sinun puolestasi, ystäväni. Tämä on kaikki hyvä. Nyt, Trot ja Agnes, katsokaamme Betsey Trotwood'in asiaa kasvoihin ja oppikaamme tietämään, millä kannalla se on".

Minä huomasin, että Agnes vaaleni tätiäni tarkasti katsellessaan.

Tätini, joka taputti kissaansa, katseli puolestaan hyvin tarkasti Agnes'ia.

"Betsey Trotwood'illa", lausui tätini, joka ei koskaan ollut ilmoittanut raha-asioitansa kenellekään: " – minä en tarkoita sisartasi, Trot, rakas poikani, vaan itseäni – oli jommoinenkin omaisuus. Vähät siitä, kuinka suuri; kylläksi suuri elättämään häntä. Suurempikin, sillä hän oli säästänyt vähän ja kartutti sitä. Betsey pani ajaksi rahansa valtiopapereihin ja lainasi ne sitten asiamiehensä neuvosta takuuta vastaan maatiloissa. Tämä kannatti sangen hyvin ja tuotti varsin edullisen koron, siksi kuin Betsey maksettiin. Minä puhun Betsey'stä niinkuin sotalaivasta.

Hyvä! Silloin tuli Betsey'n etsiä jotakin paikkaa, mihin nyt tiloittaa rahansa. Hän luuli jo olevansa viisaampi, kuin hänen asiamiehensä, joka ei ollut niin hyvä asiamies siihen aikaan, kuin hän ennen oli – minä tarkoitan teidän isäanne, Agnes – ja sai päähänsä, että hän itse tiloittaisi niitä. Niin hän vei porsaansa", lausui tätini, "muille markkinoille; ja kovin huonot markkinat ne havaittiin olevan. Ensiksi hävisi hän vuorityön toimissa, sitten hävisi hän sukellus-hankkeissa – oli määrä onkia aarteita taikka muuta Tom Tidler'in tavaraa", selitti tätini, nenäänsä hivuttaen; "ja sitten hävisi hän taas vuorityön toimissa, ja päälle päätteeksi hävisi hän pankkitoimissa. Minä en tiedä, mikä pankin osakkeitten hinta kappaleen aikaa olikaan", lausui tätini; "sata prosenttia luvattiin vähintäin, luulen minä; mutta pankki oli toisessa päässä mailmaa ja meni kuperinkeikkaa, en tiedä mistä syystä; tavalla taikka toisella se hajosi eikä koskaan tahdo eikä koskaan voi maksaa kuutta pennyä; mutta Betsey'n kuuden pennyn kappaleet olivat siinä kaikki, ja sinne ne menivät. Mitä vähemmin puhutaan siitä, sitä parempi!" Tätini päätti tämän filosofillisen katsauksen sillä, että hän jonkunlaisella voitonriemulla loi silmänsä Agnes'iin, jonka kasvoihin puna vähitellen palasi.

"Rakas Miss Trotwood, onko tässä koko kertomus?" lausui Agnes.

"Minä toivon, että siinä on kyllin, lapseni", sanoi tätini. "Jos olisi löytynyt enemmän rahoja hukata, ei suinkaan kertomus vielä olisi loppunut. Betsey olisi osannut heittää nekin toisten perästä

ja epäilemättä aloittanut uutta pääkappaletta. Mutta rahaa ei löytynyt enemmän, ja sen vuoksi loppuu juttukin".

Agnes oli ensin kuunnellut pidätetyllä hengellä. Hänen kasvojensa puna tuli ja meni yhä, mutta hän hengitti alttiimmin. Minä luulin tietäväni, minkä vuoksi. Minä luulin hänen pelkäävän, että hänen isä raukkansa oli jollakin tapaa syypää siihen, mitä oli tapahtunut. Tätini otti hänen kätensä omaan käteensä ja nauroi.

"Onko tämä koko kertomus?" toisti tätini. "No, kyllä se on koko, paitsi: 'Ja hän eli aina onnellisena sen jälkeen'. Ehkä minä saan lisätä tämän Betsey'stä vielä jonakin päivänä. Nyt on teillä, Agnes, terävä pää. Niin myöskin sinulla, Trot, muutamissa asioissa, vaikk'en aina saata kehua sitä sinusta"; ja tässä tätini omituisella jänteveyydellä pudisti päätänsä minulle. "Mikä on tehtävä? Taloni tuottaa keskimäärin seitsemänkymmentä puntaa vuoteensa. Minä luulen, että saamme varmuudella laskea tulon siksi. Hyvä! – Siinä on kaikki, mitä meillä on", lausui tätini, joka, niinkuin muutamat hevoset, oli erinomainen siitä, että hän aivan äkkiä pysähtyi, kun hän näytti olevan parhaassa vauhdissansa.

"Sitten", arveli tätini levättyänsä, "on meillä Dick. Hänen kauttansa tulee sata puntaa vuoteensa, mutta tietysti täytyy käyttää ne häntä varten. Minä lähettäisin hänet mieluisammin pois, vaikka tiedän, että olen ainoa, joka panee arvoa häneen, kuin pitäisin häntä luonani käyttämättä hänen rahaansa häntä itseä varten. Kuinka nyt Trot ja minä vast'edes parhaiten tulemme toimeen varoillamme? Mitä te, Agnes, sanotte?"

"Minä sanon, täti", keskeytin minä, "että minun täytyy ruveta johonkin!"

"Ruveta sotamieheksi kaiketi?" vastasi tätini levottomasti; "taikka mennä merelle? Minä en tahdo kuulla semmoisia. Sinusta täytyy tulla proktori. Me emme tahdo mitään särjetyitä päitä meidän suvussamme, jos suvaitsette, Sir".

Minä yritin selittämään, etten tahtonut aloittaa tuommoista elatuskeinoa suvussamme, kun Agnes kysyi, olivatko huoneeni hyyrätyt pitkäksi ajaksi.

"Te osasitte oksaan, rakas tyttöni", lausui tätini. "Niistä ei pääse ainakaan puoleen vuoteen, jollei niitä saa vouratuksi pois vähempään hyyryyn, enkä minä sitä usko. Viimeinen asukas kuoli tänne. Viisi henkeä kuudesta tappaisi – tietysti – tuo nankini-nainen villaisella alushameella. Minulla on vielä vähän puhdasta rahaa; ja minä arvelen, niinkuin te, että paras asia, jonka voimme tehdä, on se, että asumme täällä, siksi kuin hyyry-aika loppuu, ja hankimme Dick'ille makuuhuoneen jossakin likellä".

Minä katsoin velvollisuudekseni viitata siihen vaivaan, jota tätini saisi nähdä, kun hänen olisi täytymys elää lakkaamattomassa guerilla-sodassa Mrs. Crupp'in kanssa; mutta hän suoritti tämän aineen lyhyesti sillä selityksellä, että hän kohta vihollisuuden ilmestyessä oli valmis kummastuttamaan Mrs. Crupp'ia koko hänen loppu-elämäkseen.

"Minä olen ajatellut, Trotwood", lausui Agnes epäillen, "että jos sinulla olisi aikaa –".

"Minulla on paljon aikaa, Agnes. Minä olen aina vapaa kello neljän taikka viiden jälkeen, ja minulla on aikaa varhain aamulla. Tavalla taikka toisella on minulla yltäkyllin aikaa", sanoin minä, tietäen, että punehduin vähän, kun ajattelin niitä tunteja, joita olin menettänyt kuljeksiessani ympäri kaupunkia taikka Norwood'in tiellä.

"Minä tiedän, ettet halpelisi sihteerin virkaa", arveli Agnes luokseni tullen ja puhuen matalalla äänellä, joka oli niin täynnä suloa ja toivokasta huolenpitoa, että vielä nytkin kuulen sen.

"Halpelin, rakas Agnes'ini?"

"Sillä", jatkoi Agnes, "tohtori Strong on pannut toimeen aikomuksensa luopua virastaan ja tullut London'iin asumaan; ja hän kysyi isältäni, tiedän minä, voiko hän neuvoa hänelle ketään. Etkö luule, että hän mieluisammin valitsisi vanhan lempioppilaansa, kuin kenenkään muun?"

"Rakas Agnes!" sanoin minä. "Mitä minä tekisin ilman sinutta? Sinä olet aina minun hyvä enkelini. Minä olen sanonut sitä sinulle ennen. Minä en koskaan katso sinua miksikään muuksi".

Agnes vastasi hupaisella naurullansa, että yhdessä hyvässä enkelissä (tarkoittaen Doraa) oli kylläksi; ja muistutti lisäksi minulle, että tohtorin oli ollut tapa työskennellä lukuhuoneessansa aamuisin ja iltaisin – ja että minun joutoaikani luultavasti sangen hyvästi sopisi yhteen hänen vaatimustensa kanssa. Se toivo, että voisin ansaita oman leipäni, tuskin ilahutti minua enemmän, kuin se todennäköisyys, että saisin ansaita sitä

vanhan opettajani johdolla; lyhyeltä, Agnes'in neuvoa noudattaen istuin alas ja kirjoitin kirjeen tohtorille, esitellen asiaani ja ilmoittaen, että kävisin hänen luonansa seuraavana aamuna kello kymmenen. Kirjeen adresseerasin Highgate'en – sillä tässä minulle niin merkillisessä paikassa hän asui – menin ulos ja vein sen itse postikonttoriin hetkeäkään hukkaamatta.

Missä hyvänsä Agnes oli, näytti myöskin joku miellyttävä merkki hänen hiljaisesta läsnä-olostaan ilmestyvän. Palatessani näin, että tätini linnunhäkki riippui juuri niinkuin se oli riippunut niin kauan vierashuoneen akkunassa hänen talossaan; että minun nojatuolini oli asetettu avonaisen akkunan viereen samalla tapaa, kuin tätini paljon mukavampi nojatuoli Dover'issa; ja että yksin tuo ympyriäinen, viheriä varjostinkin, jonka tätini oli ottanut mukaansa, oli väännetty kiinni akkunan lautaan. Minä tiesin, kuka kaikki nämät muutokset oli tehnyt, siitä, että ne näyttivät hiljaisuudessa tapahtuneen itsestänsä; ja minä olisin silmänräpäyksellä tietänyt, kuka oli asettanut laiminlyödyt kirjani koulupäivieni vanhaan järjestykseen, vaikkapa olisin luullut Agnes'in olevan penikulmien päässä sen sijaan, että näin hänen puuhaavan niitten kanssa ja hymyilevän sitä epäjärjestystä, johon ne olivat joutuneet.

Tätini oli hyvin mielissään Thems'in tähden (se näytti todella sangen komealta, kun aurinko paisti siihen, vaikk'ei se ollut niinkuin meri tätini talon edessä), mutta hän ei voinut sallia London'in savua, joka, sanoi hän, "pippuroitsi kaikki". Täydellinen mullistus, jossa Peggotylla oli etevä osa, tapahtui

joka nurkassa huoneissani tämän pippurin vuoksi; ja minä katselin sitä, ajatellen, kuinka vähän Peggottykin näytti saavan aikaan häärinällensä, ja kuinka paljon Agnes sai aikaan ilman minkäänlaista häärinää, kun kuulumme ovea koputettavan.

"Minä arvaan", lausui Agnes vaaleten, "että se on isä. Hän lupasi tulla".

Minä avasin oven ja laskin sisään sekä Mr. Wickfield'in että Uriah Heep'in. Minä en ollut moneen aikaan nähnyt Mr. Wickfield'iä. Sen johdosta, mitä olin Agnes'ilta kuullut, tiesin odottaa suurta muutosta hänessä, mutta kuitenkin hänen ulkomuotonsa säikäytti minua.

Se ei ollut se, että hän näytti monta vuotta vanhemmalta, vaikka hän yhä oli puettu entisellä perin tarkalla puhtaudellaan; ei sekään, että kivulloinen puna hehkui hänen kasvoissansa; ei sekään, että hänen silmänsä olivat pullistuneet ja veristyneet; eikä sekään, että hänen kätensä hermoja värisytti, johon tiesin syyn, koska olin muutamia vuosia nähnyt sen vaikuttavan. Se ei ollut se, että hän oli kadottanut komean katsantonsa ja vanhan gentlemanin ryhtinsä – sillä hän ei ollut kadottanut sitä – vaan se minua kaikkein enimmän kummastutti, että, vaikka hänen syntyperäisen etevyytensä todistukset vielä näkyivät hänessä, hän antautui tuon huonouden matelevan perikuvan, Uriah Heep'in alle. Noitten molempien luontojen keskinäisessä asemassa tapahtunut muutos, Uriah'n valta ja Mr. Wickfield'in vallan-alaisuus, oli tuskallisempi näky minulle, kuin voin ilmoittaa. Jos olisin nähnyt apinan rupeavan ihmistä

komentamaan, luulen tuskin, että se minusta olisi näyttänyt häpeällisemmältä.

Mr. Wickfield näytti itse erittäin hyvin tietävän tämän. Sisään tultuaan seisoi hän paikallansa ja painoi päänsä alaspäin, niinkuin hän olisi tuntenut sen. Tätä kesti kuitenkin vaan silmänräpäys, sillä Agnes sanoi lempeästi hänelle: "isä! tässä on Miss Trotwood – ja Trotwood, jota ette ole nähneet moneen aikaan!" Ja silloin hän lähestyi ja ojensi kankeasti kättänsä tädilleni, mutta pudisti sydämellisesti minun kättäni. Sen vähäisen seisahuksen aikana, jota mainitsin, näin Uriah'n kasvojen kääntyvän mitä ilkeimpään hymyyn. Agnes näki sen myöskin, luulen minä, sillä hän vetäytyi taaksepäin hänestä.

Mitä tätini näki taikka ei nähnyt, sitä ei mikään muodon tuntia olisi voinut saada selville ilman hänen suostumustansa, rohkenen väittää. Minä luulen, ettei koskaan ole löytynyt ketään, jolla oli semmoinen järkähtämätön katsanto, kuin hänellä, kun hän tahtoi. Puheen-alaisessa tilassa olisi hänen kasvojansa sopinut verrata akkunattomaan muuriin, siihen vähäiseen valoon katsoen, joka niistä levisi hänen ajatuksiinsa, siksi kuin hän tavallisella äkillisyydellään keskeytti äänettömyyden.

"No, Wickfield!" lausui tätini; ja Mr. Wickfield katsahti ylös häneen ensi kerran. "Minä olen kertonut tyttärellenne, kuinka hyvin olen käyttänyt rahani, kosk'en voinut uskoa niitä teille, joka rupeatte ruostumaan raha-asioissa. Me olemme neuvotelleet yhdessä ja, kaikki seikat lukuun otettuina, tulleet hyvään päätökseen. Agnes maksaa mielestäni yhtä paljon kuin

koko firma".

"Jos minä saisin nöyrästi tehdä yhden muistutuksen", sanoi Uriah Heep, ruumistansa luikerruttaen, "pidän kaikin puolin Miss Betsey Trotwood'in ajatusta ja olisin peräti onnellinen, jos Miss Agnes myöskin olisi asiakumppani".

"Olettehan itse asiakumppani", vastasi tätini, "ja siinä on melkein kylläksi teille, toivon minä. Kuinka voitte, Sir?"

Vastaukseksi tähän kysymykseen, joka asetettiin hänelle erinomaisen lyhyesti, sanoi Mr. Heep, kömpelösti puserrellessaan sitä sinistä laukkua, jota hän kantoi, että hän voi sangen hyvin, kiitti tätiäni ja toivotti hänelle samaa.

"Ja te Master – Mister Copperfield aioin sanoa", jatkoi Uriah, "minä toivon, että tekin voitte hyvin! Minua ilahuttaa, että saan nähdä teitä, Mister Copperfield, nykyisessäkin tilassa".

Tästä olin varma, sillä hän näytti olevan sydäimestään mielissään siitä.

"Nykyinen tila ei ole semmoinen, kuin ystävämme soisivat teille, Mister Copperfield, mutta raha se ei miestä tee; se on – minä en todellakaan halvoilla hengenlahjoillani pysty selittämään, mikä se on", lausui Uriah imartelevasti väänneksien, "mutta raha se ei ole!"

Tässä hän pudisti kättäni; ei niinkuin tavallisesti, vaan seisoen etäällä minusta ja nostaen kättäni ylös ja alas niinkuin pumpun tankoa, jota hän hiukan pelkäsi.

"Ja miltä me mielestänne näytämme, Master Copperfield – Mister aioin sanoa?" liehitteli Uriah. "Eikö Mr. Wickfield ole

mielestänne kukoistava, Sir? Vuodet eivät vaikuta paljon meidän firmassamme, Master Copperfield, paitsi että ne koroittavat halpoja, äitiäni ja itseäni – ja kehittävät", lisäsi hän joksikin jälkijätukseksi, "kaunottaria, nimittäin Miss Agnes'ia".

Tämän kohteliaisuuden lausuttuaan rytkytti hän ruumistansa niin inhottavalla tavalla, että tädiltäni, joka oli istunut ja katsonut häntä suorastansa kasvoihin, loppui kaikki kärsivällisyys.

"Hiisi vieköön miehen!" sanoi tätini vakavasti, "mikä häntä vaivaa?

Älkäätkä olko galvanillinen, Sir?"

"Minä pyydän anteeksi, Miss Trotwood", vastasi Uriah, "minä huomaan, että olette heikkohermoinen".

"Menkäätkä järveen, Sir!" lausui tätini, joka ei suinkaan ollut leppynyt. "Älkäätkä rohjetko laskea tuommoisia! Minä en ole ensinkään semmoinen. Jos olette ankerias, Sir, käyttäkäätkä itseänne niinkuin ankerias. Jos olette mies, hallitkaat jäseniänne, Sir! Hyvä Jumala!" huudahti tätini kovasti suuttuneena, "minä en aio antaa tuommoisten kiemuroimisten ja vääntelemisten saattaa itseäni järjeltä!"

Mr. Heep oli vähän häpeissänsä, niinkuin enimmäkseen ihmiset olisivat olleet, tästä räjähyksestä, jonka voima lisääntyi siitä suuttuneesta tavasta, jolla tätini jälestäpäin liikahteli tuolillansa ja pudisti päätänsä, niinkuin hän olisi hankkinut hypätä taikka karata Uriah'n kimppuun. Mutta tämä sanoi minulle syrjään nöyrällä äänellä:

"Minä tiedän hyvin, Master Copperfield, että vaikka

Miss Trotwood on oivallinen lady, hän on äkkipikainen mielenlaadultaan (minä todella luulen, että minun oli ilo halpana konttoristina tuntea hänet, ennenkuin te, Master Copperfield), ja aivan luonnollista, totta puhuen, on, että nykyiset asianhaarat ovat tehneet hänet vielä pikaisemmaksi. Kummallista on, ettei hän ole käynyt paljon äreämmäksi! Minä tulin vaan ilmoittamaan, että jos löytyi jotain, jota äiti ja minä itse, taikka Wickfield ja Heep, voisimme tehdä nykyisessä tilassa, olisimme todella iloiset. Minä saanen mennä niin pitkälle?" kysyi Uriah, kivullosesti hymyillen asiakumppanilleen."

"Uriah Heep", lausui Mr. Wickfield yksitoikkoisella, väkinäisellä tavalla, "on se, joka toimii asiakumppanuudessamme, Trotwood. Siihen, mitä hän sanoo, suostun täydellisesti. Te tiedätte, että minä ennen pidin paljon väliä teillä. Mutta sitäkin katsomatta suostun täydellisesti siihen, mitä Uriah sanoo!"

"Oh, mikä palkinto tämmöisen luottamuksen osoitus on", arveli Uriah, nostaen ylös toista jalkaansa, että oli syy pelätä, että hän saisi tätini uudestaan kimppuunsa, "mutta minä toivon voivani tehdä jotakin, säästääkseni häneltä ammattimme vaivoja, Master Copperfield!"

"Uriah Heep'istä on minulla suuri helpoitus", lausui Mr. Wickfield samalla unteloisella äänellä. "Minä olen päässyt raskaasta taakasta, Trotwood, kun sain semmoisen asiakumppanin".

Tuo punainen kettu pani Mr. Wickfield'in sanomaan nämät

kaikki, että tämä ilmestyisi minun edessäni semmoisena, joksi hän oli kuvannut häntä sinä iltana, jolloin hän myrkytti leponi. Minä näin taas saman ilkeän hymyn hänen kasvoissansa ja huomasin, kuinka hän tarkasteli minua.

"Ettehän lähde vielä, isä?" kysyi Agnes tuskallisesti. "Ettekö tahdo kävellä takaisin Trotwood'in ja minun kanssani?"

Hän olisi, luullakseni, katsonut Uriah'n puoleen, ennenkuin hän vastasi, joll'ei tämä kunnon mies olisi ennättänyt häntä.

"Minulla on asioita ajettavana", lausui Uriah; "muutoin olisin ylen mielelläni pysynyt ystäväieni luona. Mutta minä jätän asiakumppanini edustamaan firmaa. Miss Agnes, aina teidän palvelianne! Minä toivotan teille hyvää päivää, Master Copperfield, ja lausun nöyrän kunnioitukseni Miss Betsey Trotwood'ille".

Tällä puheella hän poistui, suudellen isoa kättänsä ja uskotellen meitä, niinkuin naamarin takaa.

Me istuimme tuossa, puhuen tunnin taikka pari hupaisista, vanhoista Canterbury'n ajoistamme. Agnes'in haltuun jätettynä kävi Mr. Wickfield pian enemmän entisen itsensä näköiseksi, vaikka hänessä huomasi jonkunlaista vakavaa alakuloisuutta, jota hän ei saanut luovutetuksi. Kuitenkin hän kirkastui ja häntä huvitti silminnähtävästi kuulla meidän johdattavan mieleemme pieniä tapauksia vanhasta elämästämme, joista hän sangen hyvin muisti monta. Hän sanoi, että, kun hän taas oli kolmen kesken Agnes'in ja minun kanssani, tuntui siltä, kuin entiset ajat olisivat palanneet; ja hän soi Jumalan kautta, etteivät ne koskaan olisi

muuttuneet. Minä olen varma, että Agnes'in leppeissä kasvoissa ja jo hänen kätensä herkässä kosketuksessa, kun se lepäsi isän käsivarrella, oli joku voima, joka sai toimeen tämän ihmeen.

Tätini, joka melkein koko tämän ajan puuhasi Peggotyn kanssa sisähuoneessa, ei tahtonut seurata meitä heidän asuntoonsa, vaan kehoitti minua menemään; ja minä menin. Me söimme päivällistä yhdessä. Päivällisen jälkeen istui Agnes Mr. Wickfield'in vieressä, niinkuin ennen, ja kaatoi viiniä hänelle. Hän otti, mitä Agnes antoi hänelle, eikä enempää – niinkuin lapsi – ja me istuimme kaikki kolme yhdessä akkunan luona, siksi kuin ilta saapui. Kun oli melkein pimeä, laskeusi Mr. Wickfield jollekin sohvalle. Agnes pani tyynyn hänen päänsä alle ja kallistui hänen puoleensa vähäksi aikaa; ja kun hän palasi akkunan luo, ei ollut niin pimeä, etten voinut nähdä, kuinka kyönelet kiilsivät hänen silmissään.

Minä rukoilen Jumalaa, etten koskaan unhottaisi tätä kallista tyttöä hänen rakkaudessaan ja vilpittömyydessään tähän elämäni aikaan; sillä, jos sen tekisin, lähestyisin varmaan loppuani, ja silloin tahtoisin muistaa häntä parhaiten! Hän täytti sydämeni semmoisilla hyvillä päätöksillä, lujitti esimerkillänsä heikkouttani, johdatti – en tiedä kuinka; hän oli liian ujo ja hellä monilla sanoilla neuvomaan – levotonta intoani ja epävakaisia aikomuksiani, että kaikki, mitä vähän hyvää olen tehnyt, ja kaikki, mitä pahaa olen välttänyt, sai alkunsa hänestä, siitä olen varma.

Ja kuinka hän puhui minulle Dorasta, akkunani luona

pimeässä istuessamme; kuunteli, kun minä ylistin tätä; ylisti itse; ja vuodatti tämän feen-kaltaisen olennon ympäri muutamia säteitä omasta puhtaasta valostansa, jotka saattivat sen vielä kalliimmaksi ja viattommaksi minun silmissäni! Voi, Agnes, lapsuuteni sisar, jos minä silloin olisin tietänyt, mitä kauan aikaa perästäpäin tiesin! —

Ulos tullessani oli joku kerjäläinen kadulla; ja kun käänsin kasvojani akkunaa kohden, ajatellen Agnes'in levollisia, serafinkaltaisia silmiä, sai hän minut hypähtämään sillä, että hän, niinkuin aamullisen puheemme kaikku, hiljalleen lausui:

"Sokea! sokea! sokea!"

VIIDES LUKU

Innostusta

Minä aloitin seuraavan päivän toistamiseen romalaiseen kylpyyn sukeltamalla ja lähdin sitten Highgate'en. Minä en ollut enää alakuloinen. Minä en pelännyt kulunutta takkia enkä halannut uljaita kimoja. Koko se tapa, jolla ajattelin viimeistä onnettomuuttamme, oli muuttunut. Minun oli velvollisuus osoittaa tädilleni, ettei hänen entinen hyvyytensä ollut tuhlattu pois mihinkään tunnottomaan, kiittämättömään esineeseen. Minun tuli hyödykseni käyttää nuorempien päivieni kovaa opetusta ja ryhtyä työhön lujalla ja vakavalla sydämellä. Minun tuli tarttua puunhakkaajan kirveeseen ja raivata itselleni tietä vastusten metsän läpi, kaataen puita, siksi kuin pääsin Doran luo. Ja minä astuin kelpo vauhtia, niinkuin kaikki olisi saatu aikaan vaan kävelemällä.

Kun havaitsin itseni olevan tutulla Highgate'n tiellä, vieläpä ihan toisenlaisessa toimessa, kuin entisillä huviretkilläni, joista se muistutti, tuntui siltä, kuin täydellinen muutos olisi tapahtunut koko elämässäni. Mutta tämä ei lannistanut minua. Uusi elämä tuotti uuden tarkoituksen, uuden aikomuksen. Suuri oli työ; palkinto arvaamattoman kallis. Dora oli palkinto, ja Dora täytyi minun voittaa.

Minä jouduin semmoiseen intoon, että olin pahoillani,

kun ei takkini jo ollut vähän kulunut. Minä tahdoin päästä kaatamaan noita puita vastusten metsässä semmoisilla oloilla, jotka osoittaisivat voimaani. Minun teki suuresti mieli pyytää erästä vanhaa miestä, joka, rautalankaiset silmälasit päässä, rouhensi kiviä tiellä, lainaamaan itselleni vasaraansa hetkeksi ja antamaan minun rakentaa itselleni kivinen silta Doran luo. Minä kiihoitin itseäni semmoiseen lämpimän määrään ja tulin niin hengästyneeksi, että minusta tuntui, kuin olisin ansainnut tiesi kuinka paljon rahaa. Tässä tilassa astuin vähäiseen asuntoon, jonka näin olevan hyyrättävänä, ja tutkin sitä tarkasti – sillä minä huomasin tarpeelliseksi, että olin käytöllinen. Se sopi ihmeen hyvin Doralle ja minulle: siinä oli edustalla vähäinen puutarha, jossa Jip'in kelpaisi juosta ympäri ja aidakkeen takaa haukkua käsityöläisiä, ja oivallinen huone ylikerroksessa tätiäni varten. Minä tulin ulos jälleen kuumempana ja hätäisempänä, kuin koskaan, ja riensin Highgate'en semmoisella kiiruulla, että tulin sinne tuntia varemmin, kuin tarvitsi; ja vaikk'en olisi tullutkaan, olisi minun täytynyt kävellä jähdyttääkseni itseäni, ennenkuin olin ensinkään mahdollinen ilmestymään. Tämän tarpeellisen valmistustyön suoritettuani, oli ensimmäinen huoleni etsiä tohtorin asuntoa. Se ei ollut siinä Highgate'n osassa, jossa Mrs. Steerforth asui, vaan vastapäisellä puolella tässä vähäisessä kaupungissa. Tämän havaittuani palasin minä jonkunlaisesta viehätyksestä, jota en voinut vastustaa, eräälle syrjäkadulle lähelle Mrs. Steerforth'in kartanoa ja tähystelin puutarhan muurin ylitse. Steerforth'in huone oli tarkasti suljettu. Kasvihuoneen ovet olivat

auki, ja Rosa Dartle käveli avopäin nopeilla, kiivailla askelilla edestakaisin somer-käytävällä nurmikon vieressä. Hän johdatti mieleeni villi-eläintä, joka tallatulla tiellä laahaa kahleitansa ja näännyttää sydäntänsä.

Minä poistuin hiljaisesti tähysteliän paikaltani ja karttaen tämänpuolista seutua sekä suoden, etten olisi mennyt likelle sitä, käyskelin siellä täällä, siksi kuin kello oli kymmenen. Hoikka-torninen kirkko, joka nyt seisoo ylinnä mäellä, ei ollut silloin siellä ilmoittamassa, mikä aika oli. Vanha, punatiilinen rakennus, jota käytettiin kouluksi, oli sen asemalla; ja kaunis vanha kouluhuone se lienee ollut, sitä myöden kuin minä muistan sitä.

Kun lähestyin tohtorin taloa – sievää, vanhaa paikkaa, johon hän näytti panneen vähän rahaa, niistä korjauksista ja koristuksista päättäen, jotka näyttivät äskettäin valmistuneen – näin hänen säärystimineen kaikkineen jaloittelevan viereisessä puutarhassa, niinkuin hän ei koskaan olisi laannut jaloittelemasta siitä ajasta, kuin olin hänen oppilaansa. Hänellä oli myöskin vanhat kumppaninsa ympärillään; sillä siellä oli paljon korkeita puita lähellä, ja pari kolme peltovaresta astuskeli ruohossa häntä katsastellen, niinkuin Canterbury'n peltovarekset olisivat kirjoittaneet heille hänestä ja he sen johdosta tyystisti tarkastelleet häntä.

Koska tiesin, että oli mahdoton saada häntä mitään huomaamaan näin kaukaa, uskalsin avata veräjän ja kävellä hänen jälkeensä, että kohtaisin hänet, kun hän kääntäisi takaisin.

Kun hän käänsi ja tuli minua kohden, katseli hän minua tuokion miettiväisesti, ilmeisesti minua ollenkaan ajattelematta; mutta sitten hänen hyvänsuovat kasvonsa osoittivat erinomaista mieltymistä, ja hän tarttui minuun molemmin käsin.

"No, rakas Copperfieldini", lausui tohtori; "olettehan nyt aika mies! Kuinka voitte? Minua ilahuttaa nähdä teitä. Rakas Copperfieldini, kuinka suuresti olette varttuneet! Te olette – niin – voi sentään!"

Minä toivoin, että hän voi hyvin, ja Mrs. Strong myöskin.

"Kyllä!" vastasi tohtori; "Annie voi varsin hyvin ja käy varmaan iloiseksi, kun hän saa nähdä teidät. Te olitte aina hänen lemmittynsä. Hän sanoi niin eilen illalla, kun näytin hänelle kirjeenne. Ja – niin tosiaan – te muistatte Mr. Jack Maldon'in, Copperfield?"

"Täydellisesti, Sir".

"Tietysti", sanoi tohtori. "*Hänkin* voi sangen hyvin".

"Onko hän tullut kotiin, Sir?" kysyin minä.

"Indiastako?" arveli tohtori. "On. Mr. Jack Maldon ei sietänyt ilman-alaa siellä, ystäväni. Mrs. Markleham – te ette ole unhottaneet Mrs. Markleham'ia?"

"Unhottaneet 'vanhaa soturia!' Ja niin lyhyellä aikaa!"

"Mrs. Markleham raukka", lausui tohtori, "oli kovin pahoillansa hänen tähtensä; sentähden toimitimme hänet takaisin jälleen ja ostimme hänelle vähäisen patentti-paikan, joka soveltuu hänelle paljon paremmin".

Minä tunsin kylläksi Mr. Jack Maldon'in, tästä kertomuksesta

arvatakseni, että se oli semmoinen paikka, jossa ei ollut paljon työtä, mutta hyvä palkka. Tohtori, joka tällä välin käveli edestakaisin, käsi olkapäälläni ja nuot lempeät kasvot rohkaisevaisesti minua kohden käännettyinä, jatkoi:

"Mitä nyt, rakas Copperfieldini, teidän ehdoitukseenne tulee, se on, totta puhuen, sangen ilahuttava ja mieluisa minulle; mutta ettekö luule voivanne muulla lailla ansaita paremmin? Te pääsitte, tiedättehän, hyvin eteväksi meillä ollessanne. Te pystytte moneen hyvään asiaan. Te olette laskeneet semmoisen perustuksen, että siihen sopii asettaa mikä rakennus hyvänsä; ja eikö ole vahinko, että panisitte elämänne kevään niin halpaan toimeen, kuin minä voin tarjota?"

Minä hehkaannuin taas ja puhuen, niinkuin pelkään, jotenkin katkonaisella tavalla, puollustin pyyntöäni lujasti; muistuttaen tohtorille, että minulla jo oli virka.

"Hyvä, hyvä", vastasi tohtori, "se on totta. Tosin se asia, että teillä on virka ja että ahkerasti opettelette sitä harjoittamaan, muuttaa paljon. Mutta, hyvä, nuori ystäväni, mitä seitsemänkymmentä puntaa vuoteensa on?"

"Se saattaa tulomme kahta suuremmaksi, tohtori Strong", sanoin minä.

"Hyvä Jumala!" vastasi tohtori. "Kun ajattelee sitä! Ei sen vuoksi, että tahtoisin sanoa, että palkka välttämättömästi on rajoitettu seitsemäänkymmeneen puntaan vuoteensa, koska aina olen aikonut antaa sille nuorelle ystävälle, jota näin käyttäisin, lahjan lisäksi. Aivan varmaan", lausui tohtori, yhä kuljettaen

minua edestakaisin, käsi olkapäälläni, "olen aina ottanut lukuun vuotuisen lahjan".

"Rakas opettajani", lausuin minä (tällä kertaa tyvenesti), "jolle jo olen suuremmassa velassa, kuin mitä ikinä voin maksaa –".

"Ei, ei", keskeytti tohtori. "Älkää millään muotoa!"

"Jos tahdotte hyväksyä sitä aikaa, joka minulta liikenee, nimittäin aamu- ja iltakaudet, ja katsotte työtäni seitsemänkymmenen punnan arvoiseksi vuoteensa, teette minulle niin suuren hyvän työn, etten voi sitä sanoa".

"Voi minua!" lausui tohtori viattomasti. "Kun ajattelee, että näin vähällä saa aikaan niin paljon! Voi, voi! Mutta jos saatatte ansaita muualla paremmin, ettekö mene sinne? Lupaatteko sanallanne?" kysyi tohtori – tämä oli aina suuri vetoaminen meidän, poikien, kunniantuntoomme.

"Sanallani, Sir!" vastasin minä, noudattaen vanhaa koulutapaamme.

"Olkoon siis menneeksi!" arveli tohtori, taputtaen minua olkapäälleni ja yhä pitäen kättänsä siinä, kun vielä kävelimme edestakaisin.

"Ja minä tulen kahtakymmentä kertaa onnellisemmaksi, Sir", sanoin minä vähäisellä – minä toivon viattomalla – imartelevaisuudella, "jos minua käytetään sanakirjan työhön".

Tohtori pysähtyi, taputti hymyillen minua olkapäälleni jälleen ja huudahti semmoisella voitonriemulla, joka oli erittäin hauska katsella ja josta olisi sopinut päättää, että olin tunkenut inhimillisen viisauden syvimpään pohjaan: "rakas,

nuori ystäväni, te olette arvannut oikein. Se *on* sanakirjan työhön!"

Kuinka se saattikaan olla mitään muuta! Hänen plakkarinsa olivat yhtä täynnä sanakirjaa, kuin hänen päänsäkin. Se pisti ulos hänestä joka taholta. Hän kertoi minulle, että hän, koulu-elämästään luovuttuaan, kummallisessa määrässä oli edistynyt siinä; sekä ettei mikään sopinut hänelle paremmin, kuin esitetty aamu- ja iltatyön aika, sentähden, että hänen oli tapa päivällä kävellä miete-lakki päässä. Hänen paperinsa olivat vähän sekaannuksissa, koska Mr. Jack Maldon nykyisin oli tarjounut toimittamaan hänelle amanuensin virkaa eikä ollut tottunut tähän työhön; mutta pian me oikealle kannalle asettaisimme, mitä oli väärin, ja menestyisimme mainiosti. Jälestäpäin, kun olimme ryhtyneet työhömmе, huomasin Mr. Jack Maldon'in kokeet itselleni vaikeammiksi, kuin olin odottanut, sillä hän ei ollut tyytynyt siihen, että hän laski summalta virheitä, vaan oli lisäksi piirtänyt niin monta sotamiestä ja naispäätä tohtorin käsikirjoitukseen, että usein eksyin täydellisiin epätiedon labyrinteihin.

Tohtori oli varsin onnellinen, kun hän ajatteli, että yhdessä rupeisimme työskentelemään tässä ihmeellisessä teoksessa, ja me päätimme ruveta seuraavana aamuna kello seitsemän. Meidän oli määrä tehdä työtä kaksi tuntia joka aamu, ja kaksi, kolme tuntia joka ilta, paitsi lauantaisin, jolloin minä saisin levätä. Sunnuntaisin saisin tietysti myöskin olla jouten, ja minä katsoin näitä ehtoja sangen helpoiksi.

Kun näin olimme keskinäiseksi mielihyväksi järjestäneet toimemme, vei tohtori minut sisään, esitelläksensä minua Mrs. Strong'ille, jonka tapasimme tohtorin uudesta lukuhuoneesta hänen kirjojansa tomuttamasta – jota vapautta noitten pyhien suosikkiensa suhteen hän ei koskaan sallinut kenellekään muulle.

He olivat minun tähteni viivyttäneet aamiaistansa, ja me istuimme pöytään yhdessä. Me emme olleet kauan istuneet, ennenkuin Mrs. Strong'in kasvoista näin, että joku lähestyi taloa, vaikk'en kuullut mitään ääntä. Joku ratsastava gentlemani tuli portille, talutti, ohjakset käsivarrellaan, hevosensa vähäiseen pihaan, niinkuin hän olisi ollut kokonaan kotona, sitoi sen renkaasen tyhjän vaunu-vajan seinään ja astui aamiaishuoneeseen, ratsu-vitsa kädessä. Se oli Mr. Jack Maldon; eikä Mr. Jack Maldon ollut ensinkään parantunut Indiassa, siltä minusta näytti. Mutta minä arvostelin silloin niin ankaran siveellisesti nuoria miehiä, jotka eivät kaataneet puita vastusten metsässä, että tulee soveliaalla varovaisuudella vastaan-ottaa minun muistutukseni.

"Mr. Jack!" lausui tohtori, "Copperfield!"

Mr. Jack Maldon pudisti kättäni, mutta mielestäni jotenkin penseästi ja jollakin välinpitämättömällä suojelian katsannolla, josta salaisesti suutuin. Mutta hänen välinpitämättömyytensä oli kummallinen näky, paitsi kun hän puhutteli serkkuansa Annie'ta.

"Oletteko syöneet aamiaista tänäpäinä, Mr. Jack?" kysyi tohtori.

"Minä syön tuskin milloinkaan aamiaista, Sir", vastasi hän,

heittäen päätänsä taaksepäin nojatuolissaan. "Minä huomaan, että se haittaa minua".

"Onko mitään uutisia tänään?" kysyi tohtori.

"Ei mitään, Sir", vastasi Mr. Maldon. "Puhutaan ihmisistä, jotka ovat nälissään ja suutuksissaan Pohjois-Englannissa, mutta aina niitä on nälkäisiä ja suuttuneita jossakin".

Tohtori näytti totiselta ja sanoi, niinkuin hän olisi tahtonut vaihtaa puhe-ainetta, "ei ole siis mitään uutisia; joka on sama, sanotaan, kuin hyvät uutiset".

"Sanomalehdissä on pitkä juttu, Sir, jostakin murhasta", jatkoi Mr.

Maldon. "Mutta aina joku murhataan, enkä minä lukenut sitä".

Siihen aikaan ei, luullakseni, katsottu penseyden osoitusta kaikkien ihmiskunnan tekojen ja intohimojen suhteen niin erinomaiseksi ominaisuudeksi, kuin olen huomannut sitä jälestäpäin katsottavan. Minä olen havainnut tuommoisen penseyden hyvin muodinmukaiseksi. Minä olen nähnyt sitä tuotavan esiin semmoisella menestyksellä, että olen kohdannut muutamia hienoja ladyjä ja gentlemaneja, joitten olisi sopinut yhtä hyvin syntyä kaalimadoiksi. Se ehkä vaikutti enemmän minuun silloin, koska se oli jotakin uutta minulle, mutta ei se suinkaan puolestansa koroittanut ajatustani Mr. Jack Maldon'ista eikä lujittanut luottamustani häneen.

"Minä tulin kysymään, tekeekö Annie'n mieli mennä operaan tänä iltana", lausui Mr. Maldon, kääntyen Mrs. Strong'in

puoleen. "Se on viimeinen hyvä ilta tällä näytäntökaudella; ja siellä on eräs laulajatar, jota hänen todella pitäisi kuulla. Hän on aivan erinomainen. Paitsi sitä on hän niin viehättävän ruma", ja Mr. Maldon vaipui entiseen välinpitämättömyyteensä.

Tohtori, jota aina kaikki huvitti, mikä, hänen luullaksensa, huvitti hänen nuorta vaimoansa, kääntyi nyt tämän puoleen ja sanoi:

"Sinun tarvitsee mennä, Annie. Sinun tarvitsee mennä".

"Minä en juuri huolisi", sanoi tämä tohtorille. "Minä jään mieluisammin kotiin. Minä jäisin paljon mieluisammin kotiin".

Serkkkuunsa katsahtamatta puhutteli Mrs. Strong sitten minua ja kysyi minulta Agnes'ista, saisiko hän nähdä tätä ja oliko luultavaa, että Agnes tulisi tänään. Mrs. Strong oli niin hämmentynyt, että minua kummastutti, kuinka tohtorikaan, joka levitti voita paahdetulle leivällensä, saatti olla niin ilmeistä asiaa näkemättä.

Mutta tohtori ei nähnyt mitään. Hän sanoi hyvänsävyisesti vaimollensa, että hän oli nuori, että hänen täytyi huvitella ja hauskutella eikä saanut sallia, että hänen ikävä, vanha toverinsa ikävystytti hänen elämänsä. Paitsi sitä, lausui hän, tahtoi hän kuulla vaimonsa laulavan kaikkia tuon uuden laulajattaren lauluja; ja kuinka tämä siihen pystyi, jollei hän mennyt? Niin tohtori yhä pyysi sopia asiasta hänen puolestaan, ja Mr. Jack Maldon'in oli määrä tulla takaisin päivällisiksi. Kun tämä oli päättynyt, lähti hän, arvaan minä, patentti-paikkaansa; oli kuinka tahansa, hän lähti pois ratsullansa, kovin joutilaalta näyttäen.

Seuraavana aamuna olin utelias tietämään, oliko Mrs. Strong käynyt operassa. Hän ei ollut käynyt, vaan oli lähettänyt sanan London'iin ja päästänyt serkkunsa hänen lupauksestaan. Hän oli illalla mennyt ulos tapaamaan Agnes'ia ja oli saanut tohtorin seuraamaan itseänsä; ja he olivat palanneet kotiin ketojen poikki, jutteli tohtori minulle, koska ilta oli ollut kaunis. Minä tuumailin silloin, olisiko Mrs. Strong mennyt operaan, jollei Agnes olisi ollut kaupungissa, ja vaikuttiko Agnes hyvää hänenkin suhteensa!

Mrs. Strong ei näyttänyt erittäin onnelliselta, ajattelin minä; mutta hänen kasvonsa olivat hyvät taikka kovin viekkaat. Minä katselin niitä usein, sillä hän istui akkunan vieressä koko ajan, kuin teimme työtä, ja laitti aamiaistamme, jota söimme palasittain, koska olimme toimessamme kiinni. Kun kello yhdeksältä lähdin, oli hän polvillansa lattialla tohtorin edessä, vetäen kenkiä ja säärystimäiä tämän jalkaan. Muutamat viheriät lehvät, jotka riippuivat matalan huoneen avonaisen akkunan edessä, loivat jonkunlaista lientynyttä varjoa hänen kasvoillensa; ja Doctors' Commons'iin mennessäni ajattelin koko matkan sitä iltaa, jona olin nähnyt niitten katselevan tohtoria, tämän lukiessa.

Minä olin nyt kovin ahkera: ylhäällä kello viisi aamuisin ja kotona kello yhdeksän taikka kymmenen illalla. Mutta minä olin sanomattoman tyytyväinen, kun minulla oli niin paljon työtä, enkä koskaan kävellyt verkalleen mistään syystä, vaan tunsin innokkaasti, että mitä enemmän väsytin itseäni, sitä enemmän ansaitsin Doraa. Minä en ollut vielä Doralle

ilmoittanut muuttunutta tilaani, koska hän muutamien päivien perästä aikoi käydä Miss Mills'in luona, ja minä siksi lykkäsin kaikki, mitä minulla oli hänelle puhuttavaa; minä kerroin vaan hänelle kirjeissäni (kaikki meidän keskinäiset tiedon-antomme toimitti salaisesti Miss Mills), että minulla oli paljon sanottavaa hänelle. Tällä välin rupesin yhä vähemmin käyttämään karhuni-ihraa, heitin kokonaan hyvähajuisten saipuan ja lavendeli-veden sekä myin suurella tappiolla pois kolme liiviä, koska ne olivat liian koreat nykyisellä, vakavalla elämänradallani.

Minä en tyytynyt näihin ponnistuksiin, vaan hartaasti tahtoen tehdä jotakin lisäksi, lähdin tapaamaan Traddles'ia, joka nyt asui ylikerroksessa rintavarustimen takana jossakin rakennuksessa Castle Street'illä, Holborn'issa. Minä otin mukaani Mr. Dick'in, joka jo oli kahdesti ollut minun kanssani Highgate'ssa ja uudestaan aloittanut tuttavuuttansa tohtorin kanssa.

Minä otin Mr. Dick'in mukaani, sillä kovasti pahaksensa pannen tätini vastoinkäymisiä ja täyttä totta uskoen, ettei mikään kaleri-orja taikka pahan-tekiä tehnyt työtä niinkuin minä, oli hän ruvennut kiusaamaan ja vaivaamaan itseänsä alakuloiseksi ja nujoksi, kosk'ei hänellä ollut mitään hyödyllistä tehtävää. Tässä tilassa hän vielä vähemmin, kuin muutoin, kykeni päättämään memorialiansa; ja mitä kovemmin hän puuhasi siinä, sitä useammin kuningas Kaarlo Ensimmäisen onneton pää pujahti siihen. Toden takaa pelätessäni, että hänen tautinsa pahentuisi, jollemme jollakin viattomalla tavalla voisi viekoitella häntä uskomaan, että hänestä oli hyötyä, taikka todella saisi häntä

tekemään jotakin hyötyä (joka olisi parempi), päätin koettaa, voisiko Traddles auttaa meitä. Ennenkuin lähdimme, kirjoitin Traddles'ille ja kerroin täydellisesti kaikki, mitä oli tapahtunut, ja Traddles kirjoitti minulle takaisin oivallisen vastauksen, jossa hän ilmoitti osan-ottoansa ja ystävyytensä.

Me tapasimme hänet ahkerassa työssä läkki-tolpponsa ja paperiensa ääressä, jossa hän välisti virvoitukseen katseli kukkaruukun alustaa ja tuota pikkuista, pyöreätä pöytää, jotka seisoivat jossakin nurkassa vähäisessä huoneessa. Hän vastaanotti meidät sydämellisesti ja rupesi kohta hyväksi ystäväksi Mr. Dick'in kanssa. Mr. Dick väitti varmaan nähneensä häntä ennen, ja me sanoimme molemmat: "hyvin luultavaa".

Ensimmäinen asia, josta aion neuvotella Traddles'in kanssa, oli tämä: – minä olin kuullut, että moni eri toimissa mainio mies oli ensi aluksi laatinut kertomuksia parlamentin keskusteluista. Koska Traddles oli minulle maininnut sanomalehtiä yhdeksi toiveistansa, olin minä sovittanut yhteen nämät molemmat asiat ja ilmoitin hänelle kirjeessäni, että tahdoin tietää, kuinka minä pääsisin tämmöiseen virkaan. Traddles esitteli nyt minulle, mitä hän oli kysymällä saanut tietää, nimittäin, että, paitsi harvoissa tapauksissa, jo yksistään se mekanillinen taito, jota vaadittiin, jos mieli tulla eteväksi siinä, se on, jos mieli täydellisesti ja kokonaan oppia pikakirjoituksen keinon, oli yhtä vaikea, kuin kuuden kielen oppiminen; ja että sitä voi saavuttaa, jos oli kestäväinen, vaan muutamien vuosien kuluessa. Traddles tietysti luuli, että tämä ratkaisi asian; mutta minä, jonka mielestä tässä vaan oli

muutamia pitkiä puita kaadettavana, päätin kohta kirves kädessä avata itselleni tietä Doran luo tämän tiheikön lävitse.

"Minä olen kovasti kiitollinen sinulle, rakas Traddles'ini!" sanoin minä. "Minä aloitan huomenna".

Traddles näytti kummastuneelta, niinkuin hänen hyvin sopi, mutta hänellä ei ollut vielä mitään käsitystä innostuneesta tilastani.

"Minä ostan kirjan", lausuin minä, "joka sisältää hyvän opastuksen tähän taitoon; minä tutkin sitä Commons'issa, jossa minulla ei ole puoleksikaan kyllin työtä; harjoitukseksi kirjoitan ylös, mitä oikeustossamme puhutaan – Traddles, rakas toverini, minä opin sen!"

"No, voi", sanoi Traddles, silmät selällään, "minulla ei ollut mitään aavistusta, että sinulla oli niin luja luonto, Copperfield!"

Minä en tiedä, kuinka hänellä olisi voinutkaan olla, sillä se oli jotenkin uutta minullekin. Minä jätin tämän sikseen ja rupesin puhumaan Mr. Dick'istä.

"Jos, näettekö, Mr. Traddles", lausui Mr. Dick miettiväisesti, "minä voisin ryhtyä johonkin – jos osaisin lyödä rumpua taikka puhalttaa!"

Mies raukka! Minä en epäile, että hän sydämessänsä olisi pitänyt semmoista työtä kaikkein mieluisimpana. Traddles, joka ei olisi tahtonut nauraa, vaikka mikä olisi ollut, vastasi tyvenesti:

"Mutta olettehan sangen hyvä kynämies, Sir. Sinä kerroit minulle siitä, Copperfield?"

"Oivallinen!" sanoin minä. Ja hän olikin todella. Hän kirjoitti

erinomaisen sievästi.

"Ettekö luule", kysyi Traddles, "että voisitte kopioita asiakirjoja, Sir, jos minä hankkisin niitä teille?"

Mr. Dick katseli minua epäileväisesti. "Kuinka teen, Trotvood?"

Minä pudistin päätäni. Mr. Dick pudisti myös päätänsä ja huokaili.

"Kertokaat hänelle memorialista", lausui Mr. Dick.

Minä selitin Traddles'ille, että oli vastus pitää kuningas Kaarlo Ensimmäistä poissa Mr. Dick'in käsikirjoituksista; jolla aikaa Mr. Dick sangen kunnioittavaisesti ja vakavasti katseli Traddles'ia ja imi peukaloansa.

"Mutta ne asiakirjat, joista minä puhun, ovat jo paperille piirretyt ja päätetyt", lausui Traddles vähän mietittyänsä. "Mr. Dick'in ei tarvitse lisätä mitään niihin. Eikö tämä muuttaisi asiaa, Copperfield? Eikö kaikissa tapauksissa olisi hyvä koettaa?"

Tämä antoi meille uutta toivoa. Sillä aikaa kuin Mr. Dick huolestuneena katseli meitä tuoliltansa, laskimme Traddles ja minä syrjässä päämme yhteen ja sepitimme semmoisen tuuman, jonka johdosta saimme hänet seuraavana päivänä suurella menestyksellä ryhtymään työhön.

Yhdelle pöydälle akkunani viereen Buckingham Streett'illä asetimme sen työn, jonka Traddles hankki hänelle – joka oli semmoinen, että hän tekisi en muista kuinka monta kopiaa eräästä oikeudenkirjasta, joka koski jotakin tietä – ja toiselle pöydälle levitimme viimeisen suuren memorialin

keskentekoisien alkukirjoituksen. Me teroitimme Mr. Dick'iin, että hän kopioitsisi tarkkaan sitä, joka oli hänen edessään, originalista vähintäkään poikkeamatta; ja että, kun hän katsoi tarpeelliseksi hiukankin viitata kuningas Kaarlo Ensimmäiseen, hän turvaisi memorialiin. Me kehoitimme häntä olemaan lujana tässä kohden ja jätimme hänet tätini valvottavaksi. Tätini kertoi meille jälestäpäin, että Mr. Dick ensiksi menetteli niinkuin mies, joka lyö vaskirumpuja, ja ehtimiseen jakoi huomiotansa molempain asiakirjain välille, mutta että hän, huomattuansa, että se hämmensi ja vaivasi häntä sekä että hänen kopiesa oli suoraan hänen silmiensä edessä, pian kävi siihen säännöllisellä asiamiehen tavalla käsiksi ja lykkäsi memorialinsa soveliaammaksi ajaksi. Sanalla sanoen, vaikka me tarkasti katsoimme, ettei hänellä olisi enemmän työtä, kuin oli hyvä hänelle, ja vaikk'ei hän aloittanut viikon alusta, oli hän seuraavana lauantai-iltana ansainnut kymmenen shillingiä ja yhdeksän pennyä; enkä minä eläissäni unhota, kuinka hän kävi kaikissa puodeissa naapuristossa vaihtamassa tätä aarrettansa kuuden pennyn kappaleiksi, taikka kuinka hän ilon ja ylpeyden kyynel silmissä toi ne tädilleni tarjottimella, johon hän oli järjestänyt ne sydämen muotoon. Oli niinkuin joku hyvänsuopa henki tenhovoimallaan olisi vaikuttanut häneen siitä hetkestä saakka, kuin häntä hyödyksi käytettiin; ja jos mailmassa ketään onnellista sinä lauantai-iltana löytyi, oli se se kiitollinen olento, joka ajatteli tätiäni ihmeellisimmäksi naiseksi ja minua ihmeellisimmäksi nuoreksi mieheksi koko maan päällä.

"Nyt ei enää kuolla nälkään, Trotwood", lausui Mr. Dick, pudistaen kättäni jossakin nurkassa. "Minä pidän huolta hänestä, Sir!" ja hän heilutti kymmentä sormeansa ilmassa, niinkuin ne olisivat olleet kymmenen pankkia.

Minä tuskin tiedän, kumpi oli iloisempi, Traddles vai minä. "Se on, totta puhuen", sanoi Traddles samalla kuin hän veti esiin yhden kirjeen plakkaristansa ja ojensi sen minulle, "kokonaan karkoittanut Mr. Micawber'in päästäni!"

Kirje (Mr. Micawber ei laiminlyönyt mitään tilaisuutta kirjeitten kirjoittamiseen) oli adresseerattu minulle "Inner Temple'n jäsenen T. Traddles'in, Esquire'n, hyvyyden kautta". Se kuului näin:

"Rakas Copperfieldini!"

"Luultavasti se tieto, että jotakin on ilmaantunut, ei äkki-
arvaamatta kohtaa teitä. Minä olen ehkä maininnut teille jossakin edellisessä tilaisuudessa, että olen odottanut jotakin semmoista tapausta".

"Minä olen asettumallani eräasen siunatun saaremmen maaseutu-kaupunkiin (jonka vallasväessä sopii sanoa maanviljeliäin ja pappien onnellisesti sulanneen toisiinsa) suoraan yhteyteen erään oppineen ammatin kanssa. Mrs. Micawber ja lapsemme seuraavat minua. Jonakin tulevana aikana löydetään varmaan meidän kaikkien tuhkamme sen kunnianarvoisen rakennuksen hautausmaassa, josta se paikka, jota tarkoitan, on saavuttanut mainetta, sanonko Kiinasta Peruun saakka?"

"Kun jätämme hyvästi tämän uuden-aikaisen Babelin, jossa olemme nähneet niin monta muutosta, minä toivon aivan kunniallista, emme, Mrs. Micawber ja minä, voi salata itseltämme, että eroamme kenties vuosiksi ja kenties ijäksi eräästä henkilöstä, joka on lujilla siteillä liitetty kodillisen elämämme alttariin. Jos te semmoisen lähdön aattona tahdotte seurata yhteistä ystäväämme, Mr. Thomas Traddles'ia, nykyiseen asuntoomme ja siellä vaihtaa toivotuksia, jotka ovat luonnollisia semmoisessa tilaisuudessa, osoitatte paljon

hyvyyttä
yhdelle,
joka
aina
on
teidän

Wilkins Micawber".

Minua ilahutti kuulla, että Mr. Micawber oli päässyt tomustaan ja tuhastaan, ja että jotakin todella viimein oli ilmaantunut. Kun sain Traddles'ilta kuulla, että kutsumus tarkoitti paraikaa kuluvaan iltaan, sanoin olevani valmis noudattamaan sitä; ja me lähdimme pois yhdessä siihen taloon, jossa Mr. Micawber asui Mr. Mortimer'ina ja joka oli likellä Gray's Inn Road'in päätä.

Tässä asunnossa oli niin vähän tilaa, että tapasimme kaksoiset, jotka nyt olivat noin kahdeksan taikka yhdeksän vuoden vanhat, makaavina kokoon lykättävässä sängyssä perheen arkihuoneessa,

jossa Mr. Micawber oli pesukannuun laittanut, niinkuin hän sanoi, "panoksen" sitä miellyttävää juomaa, josta hän oli mainio. Minulla oli ilo tässä tilaisuudessa uudistaa tuttavuuteni Master Micawber'in kanssa, joka oli hyvätoiveinen poika kahden- tai kolmentoista vuoden iällä ja hyvin taipusa siihen jäsenten levottomuuteen, joka on jotenkin tavallinen ilmauma hänen ikäisissä nuorukaisissa. Minä tulin myöskin kerran vielä tuttavaksi hänen sisarensa, Miss Micawber'in kanssa, jossa, niinkuin Mr. Micawber sanoi meille, "hänen äitinsä uudisti nuoruutensa, niinkuin Phoenix".

"Rakas Copperfieldini", lausui Mr. Micawber, "te ja Mr. Traddles tapaatte meidät lähdön liepeillä ja antanette anteeksi ne vähäiset hankaluuden kohdat, jotka kuuluvat semmoiseen tilaan".

Sovelialla tavalla vastattuani katselin ympärilleni ja huomasin, että perheen kalut jo olivat kokoon sääilityt sekä ettei tavaraa ollut erittäin kauhistavassa määrässä. Minä onnittelin Mrs. Micawber'ia lähestyvän muutoksen suhteen.

"Rakas Copperfieldini", sanoi Mrs. Micawber, "teidän ystävällisestä osan-otostanne kaikkiin meidän asioihimme olen hyvin varma. Heimoni katsokoon tätä maanpakolaisuudeksi, jos heitä haluttaa; mutta minä olen vaimo ja äiti enkä minä koskaan jätä Mr. Micawber'ia".

Traddles, johon Mrs. Micawber'in silmä vetosi, myönsi hellätunteisesti.

"Tämä", lausui Mrs. Micawber, "tämä on ainakin minun

käsitykseni, rakas Mr. Copperfieldini ja Mr. Traddles, siitä velvollisuudesta, johon sitouduin, kun toistin nuot peräyttämättömät sanat: 'minä, Emma, otan sinut, Wilkins'in'. Minä luin eilen illalla yökynttilän ääressä vihkisanat ja se päätös, johon siitä tulin, oli se, etten koskaan voisi jättää Mr. Micawber'ia. Ja", jatkoi Mrs. Micawber, "vaikka on mahdollista, että käsitykseni vihkisanoista on väärä, en minä ikänä sitä tee!"

"Rakas ystäväni", arveli Mr. Micawber vähän maltittomasti, "minä en tiedä, että kukaan luulee sinun tekevän mitään semmoista".

"Minä näen, rakas Mr. Copperfield", jatkoi Mrs. Micawber, "että nyt lähden koettamaan onneani vieraitten joukossa, ja näen myöskin, etteivät ne erinäiset heimoni jäsenet, joille Mr. Micawber on mitä gentlemanin-kaltaisimmilla lauseilla kirjoittanut ja ilmoittanut tämän, ole pitänyt vähintäkään väliä Mr. Micawber'in sanomalla. Minä ehkä olen taika-uskoinen", lausui Mrs. Micawber, "mutta minusta näyttää, kuin Mr. Micawber'in ei olisi suotu koskaan saada minkäänlaista vastausta useimpiin niihin kirjeisin, joita hän kirjoittaa. Heimoni vaitiolosta saan ehkä ennustaa, että he moittivat sitä päätöstä, jonka olen tehnyt; mutta minä en sallisi, Mr. Copperfield, kenenkään, ei edes isäni ja äitini, jos he vielä eläisivät, työntää itseäni velvollisuuden tieltä".

Minä lausuin ajattelevani, että tämä kävi oikeaa suuntaa.

"Monesta edusta luopuu", sanoi Mrs. Micawber, "kun menee sulkeumaan vähäiseen tuomiokirkko-kaupunkiin; mutta totta

puhuen, Mr. Copperfield, jos minä eduista luovun, luopuu Mr. Micawber'in lahjainen mies paljon suuremmista".

"Vai niin! Te lähдете siis johonkin tuomiokirkkokaupunkiin?" arvelin minä.

Mr. Micawber, joka oli jaellut meille kaikille pesu-kannusta, vastasi;

"Canterbury'yn. Minä olen todella, rakas Copperfieldini, suostunut semmoiseen sopimukseen, jonka johdosta olen velvoitettu ja kontrahdilla sidottu auttamaan ja palvelemaan ystäväämme Heep'iä hänen uskottuna konttoristinaan".

Minä tuijotin Mr. Micawber'iin, jota hämmästykseni suuresti miellytti.

"Minun tulee kertoa teille", sanoi Mr. Micawber varsinaisella virkamiehen katsannolla, "että Mrs. Micawber'in asioitsian kokemus ja viisaat tuumat suureksi osaksi ovat aikaan saaneet tämän seikan. Sen haastokintaan, johon Mrs. Micawber eräässä edellisessä tilaisuudessa viittasi ja joka heitettiin ulos sanomalehti-ilmoituksen muodossa, otti ystävämme Heep ylös, ja me tunsimme toisemme jälleen. Ystävästäni Heep'istä", lausui Mr. Micawber, "joka on erinomaisen terävä mies, tahdon puhua kaikenlaisella kunnioituksella. Ystäväni Heep ei ole määrännyt oikeata palkkaani erittäin korkean laskun mukaan, mutta hän on pääasiallisesti luvannut auttaa minua rahallisten vastusteni kuormasta sitä myöden kuin palveluksellani on arvoa; ja juuri tämän palveluksen arvoon perustan minä toivoni! Mitä sukevuutta ja tietoa minulla sattuu olemaan", sanoi

Mr. Micawber vanhalla gentilillä katsannollansa kehuvaisesti alentaen itseänsä, "pannaan ystävälleni Heep'ille alttiiksi. Minä tunnen jo vähän lakia – vastaajana siviili-asioissa – ja minä aion heti ryhtyä yhden mitä etevimmän ja mainioimman englantilaisen lakimiehemme kommentareihin. Minä katson tarpeettomaksi lisätä, että tarkoitan tuomaria Mr. Blackstonea".

Näitä selityksiä niinkuin useimpia niistä selityksistä, joita tuotiin esiin tänä iltana, keskeytti Mrs. Micawber, kun hän huomasi, että Master Micawber milloin istui saappaillansa, milloin tuki päätänsä molemmilla käsivarsillansa, niinkuin hän olisi pelännyt, että se oli irti, milloin vahingossa potkaisi Traddles'ia pöydän alla, milloin viskeli jalkojansa toinen toisensa päälle, milloin siirsi niitä luonnottoman kauas luotansa, milloin kallisteli itseänsä, että hiukset menivät viini-laseihin, milloin osoitti jäsentensä levottomuutta jollakin muulla lailla, joka ei soveltunut yhteen seuran yleisen edun kanssa; samoin ikään Master Micawber, joka suuttumuksella vastaan-otti nämät muistutukset. Minä istuin koko ajan kummastellen Mr. Micawber'in ilmoitusta ja ihmetellen, mitä se tiesi; siksi kuin Mrs. Micawber taas jatkoi keskustelua ja kiinnitti huomiotani.

"Mitä minä erittäin käsken Mr. Micawber'in varoa, on se", lausui Mrs. Micawber, "ettei hän, rakas Mr. Copperfieldini, tähän alhaiseen lain-opin haaraan ruvetessaan saata itseänsä kykenemättömäksi lopullisesti nousemaan puun latvaan. Minä olen vakuutettu, että, jos Mr. Micawber kääntyy tämmöiseen ammattiin, joka niin soveltuu hänen uhkeihin taidonlahjoihinsa

ja sujuvaan kieleensä, hän *varmaan* tulee eteväksi. Pannaan nyt, Mr. Traddles", sanoi Mrs. Micawber, syvämietteiseltä näyttäen, "esimerkiksi tuomari taikka vaikka kanslerikin. Asettuuko joku ulkopuolelle näitä ylhäisiä paikkoja, jos rupeaa semmoiseen virkaan, johon Mr. Micawber on suostunut?"

"Rakas ystäväni", muistutti Mr. Micawber – mutta samalla myöskin kysyväisesti katsellen Traddles'ia; "meillä on kylläksi aikaa vast'edes ajatella näitä kysymyksiä".

"Ei, Micawber!" vastasi hän. "Sinun erehdyksesi elämässä on se, ettet katso kyllin kauas eteenpäin. Sinä olet velvollinen perheesi tähden, jollet itsesi tähden, luomaan silmäsi kaukaisimpaan kohtaan ilman-rannalla, johon luonnonlahjasi ehkä johdattavat sinua".

Mr. Micawber yski ja joi punssiansa erinomaisen tyytyväisellä muodolla – yhä katsellen Traddles'ia, niinkuin hän tahtoisi kuulla hänen ajatustansa.

"No, asian laita, Mrs. Micawber", sanoi Traddles, lempeästi ilmoittaen totuutta hänelle, "minä tarkoitan oikeata, prosallista tosi-asiaa, tiedättekö –".

"Juuri niin", lausui Mrs. Micawber, "rakas Mr. Traddles'ini, minä tahdon olla niin prosallinen ja kirjaimenmukainen, kuin mahdollista näin tärkeässä seikassa".

"– on yksinkertaisesti se", sanoi Traddles, "että tällä lain-opin haaralla, vaikkapa Mr. Micawber olisi oikea asianajaja", —

"Aivan niin", vastasi Mrs. Micawber ("Wilkins, sinä karsastelet etkä saa silmiäsi kohdalleen jälleen".)

" – ei ole mitään", jatkoi Traddles, "tekemistä tämän kanssa. Ainoastaan advokati kelpaa valittavaksi semmoisiin virkoihin; eikä Mr. Micawber'ista voi tulla advokatia, jollei hän ole viisi vuotta ollut oppilaana jossakin lakitieteellisessä collegiumissa".

"Ymmärrätkö teitä?" kysyi Mrs. Micawber ystävällisimmällä asiamiehen katsannollansa. "Saanko päättää, rakas Mr. Traddles'ini, että Mr. Micawber tämän ajan kuluttua kelpaisi tuomarin tai kanslerin virkaan valittavaksi?"

"Hän *kelpaisi valittavaksi*", vastasi Traddles, pannen suurta painoa näihin sanoihin.

"Kiitoksia", lausui Mrs. Micawber. "Tässä on aivan kylläksi. Jos asia on semmoinen eikä Mr. Micawber kadota mitään etuoikeuksia, vaikka hän rupeaa tähän ammattiin, ovat huoleni menneet. Minä puhun", sanoi Mrs. Micawber, "tietysti niinkuin nainen; mutta minulla on aina ollut se ajatus, että Mr. Micawber'illa on, miksi kuulin isäni sitä sanovan, kun asuin kotona, lakimiehen äly; ja minä toivon, että Mr. Micawber nyt astuu semmoiselle kentälle, jossa tämä äly saa kehittyä ja pääsee valtavaan asemaan".

Minä olen ihan varma, että Mr. Micawber lakimiehen älynsä silmällä jo näki itsensä istuvan villasäkillä. [Villasäkiksi nimitetään suurta, neliskulmaista, punaisella veralla päällistettyä tyynyä, jolla lordkansleri istuu Englannin parlamentin ylihuoneessa.] Hän siveli tyytyväisesti kaljua päätänsä kädellään ja sanoi kerskaavalla nöyryydellä:

"Rakas ystäväni, meidän ei tule pyrkiä sallimuksen ennalle.

Jos olen määrätty kantamaan perukia, olen ainakin ulkonaisesti valmis", paljaspäisyyttänsä tarkoittaen, "tähän kunniaan. Minä en", lausui Mr. Micawber, "sure hiuksiani, ja ehkä ne vietiin minulta jossakin erityisessä tarkoituksessa. Sitä on vaikea sanoa. Minun on aikomus, rakas Copperfieldini, kasvattaa poikani kirkon palvelukseen; minä en kiellä, että minua hänen tähtensä ilahuttaisi, jos pääsisin eteväksi".

"Kirkon palvelukseen?" sanoin minä, vielä vähän väliä muistellen Uriah Heep'iä.

"Niin", lausui Mr. Micawber. "Hänellä on mainio tenoriääni, ja hän saa alkaa kuorilaulajana. Canterbury'ssä olomme ja paikkakunnallinen tuttavuutemme tuottavat epäilemättä hänelle tilaisuutta hyödyksi käyttää jokaista avointa paikkaa, joka ehkä ilmestyy tuomiokirkollisessa virkamiehistössä".

Kun taas katselin Master Micawber'ia, huomasin, että hänen kasvonsa jollakin lailla näyttivät siltä, kuin hänen äänensä olisi ollut hänen kulmakarvojensa takana; jossa se heti havaittiinkin olevan, kun hän lauloi meille (hän oli toinen ehdolla, laulaminen tai maatapano) "Nokkivan tikan". Useita kertoja kiitettyämme sitä tapaa, jolla hän tehtävänsä toimitti, ryhdyimme yleiseen keskusteluun; ja koska hurjat tuumani siinä määrässä pyörivät päässäni, etten voinut salata muuttunutta tilaani, annoin siitä tiedon Mr. ja Mrs. Micawber'ille. Minun on mahdoton kuvata, kuinka se ajatus, että tätini oli joutunut pahaan pulaan, erinomaisesti huvitti heitä molempia, ja kuinka hauskaksi ja ystävälliseksi se teki heidät.

Kun lähestyimme sitä aikaa, jolloin punssi viimeisen kerran kiertelisi, käännyin Traddles'in puoleen ja muistutin hänelle, ettemme saisi erota ystävillemme terveyttä, onnea ja menestystä heidän uudella elämänradallaan toivottamatta. Minä käskin Mr. Micawber'in täyttää lasimme ja esittelin maljan asianmukaisella tavalla: pudistaen hänen kättänsä pöydän poikki ja suudellen Mrs. Micawber'ia tämän tärkeän kohtauksen muistoksi. Traddles teki niinkuin minä ensimmäisen tempun suhteen, mutta hän ei katsonut itseänsä kyllin vanhaksi ystäväksi uskaltamaan ruveta toiseen.

"Rakas Copperfieldini", lausui Mr. Micawber nousten, peukalot liivinplakkareissaan, "nuoruuteni kumppani – jos minun sallitaan käyttää tätä lausetta – ja kunnioitettu ystäväni Traddles – jos minun sallitaan nimittää häntä siksi – suvainnevat minun Mrs. Micawber'in, omasta ja lastemme puolesta hartaimmilla ja vakavimmilla sanoilla kiittää heitä heidän hyvistä toivotuksistaan. Sopii odottaa, että minä semmoiselle matkalle hankkiessani, joka saattaa meidät aivan uuteen elämään", Mr. Micawber puhui, niinkuin olisivat aikoneet lähteä viiden sadan tuhannen penikulman päähän, "omistaisin muutamia jäähyväis-lauseita kahdelle semmoiselle ystäväälle, kuin nyt näen edessäni. Mutta kaikki, mitä minulla on sanomista tässä suhteen, olen sanonut. Mihin yhteiskunnalliseen asemaan hyvänsä minä pääsnen sen oppineen ammatin kautta, jonka halvaksi jäseneksi olen joutumallani, koetan olla sitä häväisemättä, ja Mrs. Micawber on puoleltansa varmaan sitä

kaunistava. Semmoisten rahallisten sitoumusten satunnaisen taakan alla, joihin menin siinä toivossa, että ne kohta suoritettaisiin, vaikka ne moninaisten asianhaarain vuoksi ovat jääneet suorittamatta, olen ollut pakoitettu rupeamaan tämmöiseen valepukuun, jota luontoni inhoo – minä tarkoitan silmälaseja – ja ottamaan semmoista liikanimeä, johon en voi tuoda esiin mitään laillista vaatimusta. Kaikki, mitä minun tulee sanoa tämän johdosta, on, että pilvi on siirtynyt pois kolkolta näkymöltä ja että päivän jumala kerran vielä on kohonnut korkealle vuorten huippujen ylitse. Ensi maanantaina, kun neljän-vaunut saapuvat Canterbury'yn, on jalkani kotiseutuni nummella – on nimeni Micawber!"

Mr. Micawber istui takaisin paikallensa näitten muistutusten lopulla ja joi vakaasti kaksi lasillista punssia perätysten, jonka tehtyänsä hän juhlallisesti sanoi:

"Yksi seikka lisäksi tulee minun suorittaa, ennenkuin tämä ero on täydellinen, ja se on eräs oikeuden osoitus. Ystäväni Mr. Thomas Traddles on kahdessa eri tilaisuudessa 'pistänyt nimensä', jos saan käyttää tätä jokapäiväistä lausetta, vekseleihin minun hyväkseni. Ensimmäisessä tilaisuudessa jätettiin Mr. Thomas Traddles – sallikaat minun lyhyeltä sanoa – pulaan. Toinen vekseli ei ole vielä langennut. Ensimmäinen vekseli tekee", tässä Mr. Micawber huolellisesti katsoi papereihinsa, "luullakseni, kolmekolmatta puntaa, neljä shillingiä ja yhdeksän ja puoli pennyä; toinen, minun kirjojeni mukaan, kahdeksantoista puntaa, kuusi shillingiä ja kaksi

pennystä. Nämät summat tekevät yhteen laskettuina, jos lukuni ovat oikeat, yksiviidettä puntaa, kymmenen shillingiä ja yksitoista ja puoli pennyä. Ystäväni Copperfield on ehkä hyvä ja tarkastaa tätä laskua!"

Minä tein niin ja huomasin sen oikeaksi.

"Jos jättäisin tämän metropolin", lausui Mr. Micawber, "ja ystäväni Mr. Thomas Traddles'in, tämän sitoumuksen rahallista osaa suorittamatta, rasittaisi se mieltäni sanomattomasti. Minä olen sentähden laatinut ystävälleni Mr. Thomas Traddles'ille ja pidän nyt kädessäni semmoisen dokumentin, joka toimittaa tämän asian. Minä pyydän saadakseni ojentaa ystävälleni Thomas Traddles'ille yhdenviidettä punnan, kymmenen shillingin ja yhdentoista ja puolen pennyn velkasetelin; ja minä tunnen itseni onnelliseksi, kun saan takaisin siveellisen arvoni ja tiedän, että voin kerran vielä käydä pää pystyssä kanssa-ihmisteni vieressä!"

Tämän johdannon jälkeen (joka suuresti liikutti häntä) antoi Mr. Micawber velkasetelinsä Traddles'ille käteen ja sanoi, että hän toivotti hänelle hyvää kaikissa elämän oloissa. Minä en ole ainoastaan varma siitä, että tämä Mr. Micawber'in mielestä oli aivan sama, kuin makso, vaan myöskin siitä, että Traddles itse tuskin tiesi eroitusta, ennenkuin hänellä oli ollut aikaa ajatella sitä.

Mr. Micawber käveli tämän kunnon työn johdosta pää niin pystyssä kanssa-ihmistensä vieressä, että hänen rintansa taas näytti puolta leveämmältä, kun hän, kynttilä kädessä, saatti

meitä portaita alas. Me erosimme suurella sydämellisyydellä kummaltakin puolelta; ja kun minä olin seurannut Traddles'ia hänen portillensa ja yksinään astuin kotiin, ajattelin muitten kummallisten ja vastakkaisten asiain joukossa, että, vaikka Mr. Micawber oli löyhä, minä arvattavasti sain kiittää jotakin hellämielistä muistoa, jota hän oli säilyttänyt minusta niiltä ajoilta, jolloin poikana olin hänen hyyryläisensä, siitä, ettei hän koskaan pyytänyt minulta rahaa. Minulla ei tosiaankaan olisi ollut siveellistä voimaa kieltää sitä; enkä minä epäile, että hän (olkoon se kirjoitettu hänen kunniaksensa) tiesi tämän yhtä hyvin, kuin minä.

KUUDES LUKU

Vähän kylmää vettä

Uutta elämääni oli kestänyt toista viikkoa, ja minä olin jäykempi kuin koskaan noissa kauhean käytöllisissä päätöksissä, joita muutos mielestäni vaati. Minä astuin yhä erinomaisen nopeasti ja luulin yleensä, että edistyin. Minä määräsin säännöksi, että ponnistaisin itseäni niin paljon, kuin mahdollista, kaikissa toimissa, joihin ryhdyin. Minä tein itseni täydelliseksi uhriksi. Jopa puolimmiten päätin ruveta elämään vaan kasviruoalla, himmeästi ajatellen, että kantaisin Doralle uhrin, jos näin muuttuisin ruohonsyöjäksi eläimeksi.

Tähän saakka pikku Dora ei ollenkaan tietänyt hurjasta lujoudestani, paitsi mitä kirjeissäni hämärästi heijasti. Mutta toinen lauantai tuli, ja sinä lauantai-iltana oli hänen määrä olla Miss Mills'in luona; ja kun Mr. Mills oli lähtenyt whisti-klubiinsa (joka telegrafeerattiin minulle kadulle linnunhäkin avulla, joka asetettiin vierashuoneen keski-akkunaan), tuli minun mennä sinne teetä juomaan.

Tähän aikaan olimme saaneet taloutemme täyteen järjestykseen Buckingham Street'illä, jossa Mr. Dick ihan onnellisena jatkoi kopioimistaan. Tätini oli saanut suuren voiton Mrs. Crupp'ista sillä, että hän maksoi hänet pois, viskasi ensimmäisen ruukun, jonka hän oli asettanut portaisiin,

ulos akkunasta, ja itse suojellen saatti portaita ylös ja alas erään varapalvelian, jonka hän pestasi ulkonaisesta mailmasta. Nämät ankarat keinot synnyttivät semmoista kammoa Mrs. Crupp'in povessa, että hän peräytyi omaan kyökkiinsä siinä vakuutuksessa, että tätini oli hullu. Koska tätini piti yhtä vähän väliä Mrs. Crupp'in kuin muitten ajatuksella ja pikemmin vahvisti kuin vähensi tuota vakuutusta, muuttui Mrs. Crupp, joka äskettäin oli niin rohkea, muutaman päivän perästä semmoiseksi pelkuriksi, että hän ennemmin, kuin kohtasi tätini portaissa, koetti kätkeä kookasta ruumistansa ovien taa – josta kuitenkin leveä päärmme hänen villaisesta alushameestaan pisti näkyviin – taikka pakeni pimeihin nurkkiin. Tämä miellytti tätiäni niin sanomattomasti, että hän semmoisiin aikoihin, kuin sopi arvata, että Mrs. Crupp oli tulossa, pelkäksi huviksensa, niinkuin minä luulen, kulki portaita ylös ja alas, hattu mielettömän tavalla orsitettuna pään laelle.

Tätini, joka oli tavattoman siisti ja keksiväinen, teki niin monta pientä parannusta huoneellisissa laitoksissamme, että minusta tuntui siltä, kuin olisin ollut rikkaampi eikä köyhempi. Muun muassa muutti hän ruokakammion pukiaishuoneeksi minulle ja osti minulle sängyn ja koristi sen, että se päivällä näytti niin paljon kirjakaapilta, kuin sänky voi näyttää. Minusta hän lakkaamatta piti huolta; eikä oma äiti raukkani olisi voinut rakastaa minua enemmän taikka hartaammin koettanut tehdä minua onnelliseksi.

Peggotty oli katsonut itseänsä suuresti kunnioitetuksi, kun

hän sai ottaa osaa näihin töihin; ja vaikka hän yhä niinkuin ennenkin vähän pelkäsi tätiäni, oli hän vastaanottanut niin monta kehoituksen ja luottamuksen osoitusta, että he olivat mitä parhaat ystävät mailmassa. Mutta se aika oli nyt tullut (minä puhun siitä lauantaista, jona minun oli määrä juoda teetä Miss Mills'in luona), jolloin hänen täytyi palata kotiin ja ruveta toimittamaan niitä velvollisuuksia, joihin hän oli sitounut Ham'in suhteen. "Jumalan haltuun siis, Barkis", lausui tätini, "ja pitäkääät huolta itsestänne! Minä en todella koskaan luullut, että voisin sureksia teidän lähtöänne!"

Minä vein Peggotyyn vaunukonttoriin ja näin hänen lähtevän pois. Hän itki, kun erosimme, ja sulki veljensä minun ystävyyyteeni, niinkuin Ham oli tehnyt. Me emme olleet kuulleet Mr. Peggotysta siitä kuin hän lähti pois tuona päivänpaisteisena iltana.

"Ja nyt oma, rakas Davyni", lausui Peggotty, "jos opissa ollessanne tarvitsisitte rahaa taikka jos opista päästyänne, rakas poikani, tarvitsisitte jotakin oman taloutenne asettamiseksi (ja jompikumpi taikka molemmat, lemmittyni, tapahtuu varmaan), kuka on enemmän oikeutettu pyytämään saadaksensa lainata sitä teille, kuin suloisen tyttöni oma, vanha, typerä minä!"

Minä en ollut niin kauhean itsenäinen, että olisin vastannut mitään muuta, kuin että, jos koskaan lainaisin rahaa keneltäkään, minä lainaisin häneltä. Paitsi jos paikalla olisin vastaan-ottanut suuren summan, luulen, että tämä tuotti enemmän lohdutusta Peggotylle, kuin mikään muu asia, jonka olisin voinut tehdä.

"Ja, kultani!" kuiskasi Peggotty, "kertokaat tuolle sievälle pikku enkelille, että minä olisin niin mielellään tahtonut nähdä hänet, vaikka vaan pikimmältä. Ja sanokaat hänelle, että, ennenkuin hän menee naimisiin poikani kanssa, minä tulen ja teen asuntonne niin ihanaksi teille, jos sallitte minun!"

Minä vakuutin, ettei kukaan muu saisi koskea siihen; ja tämä teki Peggoty'n niin iloiseksi, että hän lähtiessään oli varsin hyvällä tuulella.

Koko päivän vaivasin itseäni Commons'issa niin paljon, kuin mahdollista, kaikenlaisilla tuumilla, ja menin määrättyyn aikaan illalla Mr. Mills'in kadulle. Mr. Mills, joka oli koko kauhea nukkumaan jälkeen päivällisen, ei ollut vielä lähtenyt ulos eikä ollut mitään linnunhäkkiä keski-akkunassa. Hän odotutti minua niin kauan, että minä hartaasti toivoin, että klubi sakoittaisi hänet myöhästymisestä. Viimein hän tuli ulos, ja silloin minä näin oman Dorani ripustavan ylös linnunhäkin, kurkistelevan balkongille, etsiäksensä minua, ja juoksevan sisään taas, kun hän näki minun olevan siellä, samalla kuin Jip jäi järeille ja hävyttömästi haukkui julman isoa teurastajan koiraa, joka oli kadulla ja olisi voinut nielaista sen, niinkuin pillerin.

Dora tuli minua vastaan vierashuoneen ovesta; ja Jip syöksi ulos ja tupertui omaan murinaansa, epäilemättä luullen, että minä olin rosvo; ja sen jälkeen menimme kaikki kolme sisään niin onnellisina ja rakastavaisina, kuin mahdollista. Minä tuotin ennen pitkää surua iloomme – ei sen vuoksi, että aioin tehdä sitä, vaan sen vuoksi, että asiani oli täyttänyt kaikki ajatukseni

– kun ilman vähintäkään valmistusta kysyin Doralta, voiko hän rakastaa kerjäläistä?

Sievä, pikkuinen, hämmästynyt Dora! Muuta ei tämän sanan johdosta tullut hänen mieleensä, kuin keltaiset kasvot ja yölakki taikka pari kainalo-sauvoja taikka puujalka taikka koira, karaffin-tarjotin suussa, taikka jotakin sellaista; ja hän tuijotti minuun mitä hupaisimmalla kummastuksella.

"Kuinka saatat kysyä minulta niin hullunkurisia!" sanoi Dora vähän närkästyneenä. "Rakastaa kerjäläistä!"

"Dora, oma kultani!" lausuin minä. "*Minä* olen kerjäläinen!"

"Kuinka saatat olla niin typerä", vastasi Dora, vähän napaisten kättäni, "että istut tässä ja lasket semmoisia juttuja? Minä panen Jip'in puremaan sinua!"

Hänen lapsellinen käytöksensä oli minusta mitä suloisin käytös mailmassa, mutta nyt oli tarpeellista puhua selvästi, ja minä toistin juhlallisesti:

"Dora, oma henkeni, minä olen sinun häviöön joutunut David'isi!"

"Minä sanon, että panen Jip'in puremaan sinua!" lausui Dora, kiharoitansa pudistaen, "jos yhä olet niin naurettava".

Mutta minä näytin niin totiselta, että Dora herkesi kiharoitansa pudistamasta, pani vapisevan pikku kätensä olkapäälleni ja näytti ensiksi pelästyneeltä ja tuskastuneelta, mutta alkoi sitten itkeä. Tämä oli kauheata. Minä lankesin polvilleni sohvan eteen, hyväilin häntä ja rukoilin, ettei hän musertaisi sydäntäni; mutta isoon aikaan pikku Dora parka ei

tehnyt muuta, kuin huusi: voi minua! voi minua! Oi, hän oli niin pelästynyt! Missä Julia Mills oli! Oi! Minun tuli viedä hänet Julia Mills'in luo ja olla hyvä ja mennä pois, siksi kuin itse olin melkein mieleltä mennyt.

Viimein minä, tuskissani paljon rukoiltuani ja vakuutettuani, sain Doran katsomaan itseeni kauhistuneella muodolla, jota vähitellen lievitin, siksi kuin se kävi lempeäksi ja hänen hieno, sievä poskensa taas nojausi minun poskeani vastaan. Silloin minä kiersin käsivarteni hänen ympärillensä ja kerroin hänelle, kuinka hellästi, ylen hellästi rakastin häntä; kuinka katsoin oikeaksi esitellä, että hän olisi vapaa lupauksestaan, koska minä nyt olin köyhä; kuinka en kuitenkaan voinut kestää hänen katoansa taikka tointua siitä; kuinka en pelännyt köyhyyttä, jos ei hän pelännyt, sillä hän terästi käsivarttani ja innostutti sydäntäni; kuinka jo työskentelin semmoisella rohkeudella, jota ei kukaan, paitsi rakastaja, tuntenut; kuinka olin ruvennut olemaan käytöllinen ja ajattelemaan tulevaisuutta; kuinka rehellisesti ansaittu leivänkannikka maistui makeammalta, kuin peritty ateria; ja paljon muuta senlaatuista, jota lausuin niin hehkuvalla kaunopuheliaisuudella, että se kummastutti itseänikin, vaikka olin ajatellut asiaa yöt päivät siitä saakka, kuin tätini oli kummastuttanut minua.

"Onko sydämesi vielä minun, rakas Dora?" sanoin minä ihastuneena, sillä siitä, että hän painui puoleeni, tiesin, että se oli.

"Voi, on!" huudahti Dora. "Voi, on; se on kokonaan sinun. Mutta älä ole julma!"

Minä julma! Doralle!

"Älä puhu köyhyydestä ja kovasta työstä!" sanoi Dora vielä enemmän lähestyen minua. "Voi, älä, älä!"

"Kallis sydänpäpyni", lausuin minä, "rehellisesti ansaittu leivänkannikka –".

"Niin kyllä; mutta minä en tahdo kuulla mitään enää leivänkannikoista!" arveli Dora. "Ja Jip'in täytyy saada lammaskotlettinsa joka päivä kello kaksitoista, muutoin se kuolee!"

Hänen lapsellinen, viehättävä käytöksensä lumosi minut. Minä selitin lempeästi Doralle, että Jip saisi lammaskotlettinsa yhtä säännöllisesti, kuin ennen. Minä kuvasin yksinkertaista kotiamme, jonka oma työni oli tekevä itsenäiseksi – ja piirsin hänen eteensä sen vähäisen huoneuksen, jonka olin nähnyt Highgate'ssa ja jossa tätini oli asuva kammiossansa ylikerroksessa.

"Olenko nytkin julma, Dora?" kysyin minä hellästi.

"Voi, ei, ei!" huudahti Dora. "Mutta minä toivon, että tätisi enimmiten pysyy omassa huoneessansa! Ja minä toivon, ettei hän ole mikään toruva, vanha tonttu!"

Jos minun olisi ollut mahdollinen rakastaa Doraa enemmän, kuin ennen, olen varma, että nyt rakastin. Mutta minä havaitsin, että hän oli hiukan taipumaton. Se jäähdytti vasta syntynyttä intoani, kun näin, että oli niin vaikea vuodattaa tätä intoa häneen. Minä koetin uudestaan. Kun hän jälleen oli entisellään ja kiverteli sylissään makaavan Jip'in korvia, kävin vakavaksi ja

lausuin:

"Dorani! Saanko sanoa sinulle jotakin?"

"Voi, mutta älä ole käytöllinen!" vastasi Dora hyväillen. "Sillä se peloittaa minua niin kovasti!"

"Suloinen sydämeni!" vastasin minä; "ei näissä ole mitään huolettavaa. Minä soisin, että katsoisit asiaa aivan toiselta kannalta. Minä soisin, että se terästäisi ja innostuttaisi sinua, Dora!"

"Voi, se on niin kauheata!" huudahti Dora.

"Ei, armaani. Kestäväisyys ja lujaluontoisuus tekevät, että kykenemme kantamaan paljon pahempia asioita".

"Mutta minussa ei ole mitään lujuutta ensinkään", lausui Dora, kiharoitansa pudistaen. "Onko minussa, Jip? Kas niin, suutele Jip'iä ja ole kiltti!"

Minun oli mahdoton olla Jip'iä suutelematta, kun hän nosti sitä ylöspäin minua kohden tätä tarkoitusta varten, sovittaen omaa heleätä, ruusuista suutansa suutelon asentoon, samalla kuin hän johdatti minun tointani, joka oli tehtävä niin, että täsmälleen kosketin kuonon keskipalkkaa. Minä tein, niinkuin hän käski – palkiten itseäni jälestäpäin kuuliaisuudestani – ja niin hän tenhosi minut pois vakavammasta mieli-alastani, en tiedä kuinka pitkäksi ajaksi.

"Mutta, rakas Dora!" lausuin minä vihdoin, jälleen palaten siihen; "minä aioin sanoa jotakin".

Itse prerogativi-oikeuston tuomarikin olisi rakastunut Doraan, jos hän olisi nähnyt, kuinka tämä pani pikkuiset kätensä ristiin

ja nosti niitä ylöspäin, pyytäen ja rukoillen, etten taas rupeisi julmaksi.

"Sitä en suinkaan aio, lemmittyni!" vakuutin hänelle. "Mutta, Dora, silmäteräni, jos joskus tahtoisit ajatella – ei epätoivossa; kaukana siitä – mutta jos joskus tahtoisit ajatella – ainoastaan rohkaistaksesi itseäsi – että olet kihlattu köyhälle miehelle –".

"Älä, älä!" huudahti Dora. "Se on niin kauheata!"

"Ei ollenkaan, Dora kultani!" sanoin minä iloisesti. "Jos joskus ajattelisit tätä ja silloin tällöin loisit silmäsi isäsi talouteen ja koettaisit vähän harjaantua – esimerkiksi kirjanpitoon –".

Pikku Dora raukka vastaan-otti tämän ehdoituksen jollakin puoleksi huokauksen- ja puoleksi huudontapaisella äänellä.

" – hyödyttäisi se meitä jälestäpäin", jatkoin minä. "Ja jos tahtoisit luvata minulle, että luet pikkuista – pikkuista kakkikirjaa, jonka aion lähettää sinulle, olisi se mainion hyvä meille molemmille. Sillä elämämme tie, Dorani", sanoin minä aineestani kiihtyen, "on nyt kivinen ja karkea, ja meistä itse riippuu sen tasoittaminen. Meidän täytyy taistellen pyrkiä eteenpäin. Meidän täytyy olla urhoollisia. Esteitä on, jotka kohtaavat meitä, mutta meidän täytyy kohdata ja kukistaa ne!"

Minä puhuin hyvin nopeasti, käsi kokoon puristettuna ja kasvot aivan hehkuvina, mutta oli ihan tarpeetonta jatkaa. Minä olin puhunut kylläksi. Kaikki oli taas hullusti. Oi, hän oli pelästynyt! Missä Julia Mills oli! Oi, minun tuli viedä hänet Julia Mills'in luo ja olla hyvä ja mennä pois! Niin että minä, lyhyeltä puhuen, nyt olin kokonaan suunniltani ja riehuin sinne tänne

vierashuoneessa.

Tällä kertaa luulin, että olin tappanut hänet. Minä parskutin vettä hänen kasvoillensa. Minä lankesin polvilleni. Minä revin hiuksiani. Minä julistin itseni luonnottomaksi hirviöksi ja sääliettömäksi pedoksi. Minä rukoilin häneltä anteeksi. Minä pyysin häntä avaamaan silmiänsä. Minä myljäsin Miss Mills'in ompelurasian, hajuveden-pulloa tavatakseni, sieppasin sen sijasta tuskissani elfen-luisen neulakotelon ja kaasin kaikki neulat Doran ylitse. Minä pudistin nyrkkiä Jip'ille, joka oli yhtä raivosa, kuin minä itse. Minä tein kaikki hurjat mielettömyyden työt, joita ikinä voi tehdä, ja olin aikaa kadottanut järkeni, kun Miss Mills astui sisään.

"Kuka tämän on tehnyt!" huudahti Miss Mills, juosten ystävänsä avuksi.

Minä vastasin: "*minä*, Miss Mills! *Minä* sen olen tehnyt! Katsokaat surmaajaa!" – taikka jotakin semmoista – ja kätkin kasvoni sohvan tyynyyn.

Ensiksi Miss Mills luuli, että olimme riitaantuneet ja lähestyimme Saharan erämaata, mutta huomasi pian, kuinka asian laita oli, sillä, häntä syleillen, alkoi rakas, säälivä pikku Dorani huudahdella, että minä olin "köyhä työmies", käski minun sitten itkien luoksensa, syleili minua ja kysyi, sallisinko, että hän antoi kaikki rahansa minulle, jonka jälkeen hän lankesi Miss Mills'in kaulaan, nyyhkien, niinkuin hänen hellä sydämensä olisi ollut pakahtumallaan.

Miss Mills näytti oikein syntyneen siunaukseksi meille. Hän

tiedusteli muutamilla sanoilla minulta, mitä oli tapahtunut, lohdutti Doraa ja sai hänet vähitellen uskomaan, etten minä ollut mikään työmies – siitä tavasta, jolla olin asiaa esitellyt, päätti Dora, että minä olin merimies, joka päiväkaudet viippuen lykkäsin kärryjä ylös ja alas plankkua myöden – ja tällä tapaa sovitti meidät. Kun olimme kokonaan tyyntyneet, ja Dora oli mennyt ylikerrokseen vähän hautomaan silmiänsä ruusuvedellä, soitti Miss Mills sisään teetä. Tällä välin vakuutin minä Miss Mills'ille, että hän ijäti oli minun ystäväni, ja että minun sydämeni täytyi laata sykkimästä, ennenkuin unhotin hänen osan-ottonsa.

Tuosta minä selitin Miss Mills'ille, mitä niin vähällä menestyksellä olin koettanut selittää Doralle. Miss Mills vastasi yleisillä lauseilla, että tyytyväisyyden maja oli parempi, kuin kylmän komeuden palatsi, ja että missä rakkaus oli, siinä oli kaikki.

Minä sanoin Miss Mills'ille, että tämä oli aivan totta, ja kuka sen paremmin tiesi, kuin minä, joka rakastin Doraa semmoisella rakkaudella, jota ei kukaan kuolevainen tähän saakka ollut koettanut. Mutta kun Miss Mills alakuloisesti huomautti, että todella olisi hyvä muutamille sydämille, jos niin laita olisi, lisäsin, että pyysin saada supistaa väitöstäni miespuolisiin kuolevaisiin.

Minä kehoitin sitten Miss Mills'ia sanomaan, oliko vai ei, hänen mielestänsä, mitään käytöllistä ansiota siinä ehdoituksessa, jonka minä niin kiivaasti olin tehnyt kirjanpidosta, taloudesta ja

kokkikirjasta?

Vähän mietittyään vastasi Miss Mills näin:

"Mr. Copperfield, minä aion olla suora teitä kohtaan. Sielun vaivat ja koetukset täyttävät muutamissa luonnoissa vuosien sijan, ja minä aion olla yhtä suora teitä kohtaan, kuin jos olisin luostarin abedissa. Ei. Ehdoitus ei ole sovelias Doralle. Rakas Doramme on luonnon lempilapsia. Hänen koko olentonsa on valoa, ilmaa ja iloa. Minä olen valmis tunnustamaan, että, jos sitä voisi tehdä, se olisi hyvä, mutta –".

Ja Miss Mills pudisti päätänsä.

Tämän viimeisen Miss Mills'in myönnytyksen johdosta rohkaisin mieltäni ja kysyin häneltä, tahtoiko hän, jos hänellä olisi jotakin tilaisuutta johdattaa Doran huomiota tämmöisiin totisen elämän valmistuksiin, Doran tähden käyttää sitä? Miss Mills vastasi suostuvaisesti, jopa niin alttiisti, että minä lisäksi kysyin häneltä, tahtoiko hän ottaa tuota kokkikirjaa huostaansa sekä, jos hän joskus saisi Doran vastaan-ottamaan sitä, häntä peloittamatta, tehdä minulle tämän suuren hyvän työn. Miss Mills vastaan-otti tämänkin toimen, mutta hän ei toivonut suuria siitä.

Ja Dora palasi, näyttäen niin armaalta pikku olennotta, että todella epäilin, sopiko vaivata häntä milläkään niin jokapäiväisellä asialla. Ja hän osoitti rakkauttansa minua kohtaan niin paljon ja oli niin viehättävä (erittäin, kun hän pani Jip'in seisomaan takajaloillaan paahdettua leipää varten ja oli pitävinään sen kuonoa päin kuumaa tee-kannua rangaistukseksi,

kun se ei ottanut totellaksensa), että minä, kun ajattelin, että olin peloittanut ja itkettänyt häntä, mielestäni olin niinkuin jonkunlainen hirviö, joka oli joutunut feen lehtoon.

Teen jälkeen soitettiin gitarria ja Dora lauloi nuot samat rakkaat, vanhat franskalaiset laulut, kuinka oli mahdoton mistäkään syystä herjetä tanssimasta, tra-la-ra, trala-ra, siksi kuin pidin itseäni paljon suurempana hirviönä, kuin ennen.

Ilomme häirittyi vaan kerran, ja se tapahtui vähän ennenkuin jätin hyvästi, kun Miss Mills sattui viittaamaan huomis-aamuun ja minä, paha kyllä, ilmoitin, että, koska minun nyt täytyi ponnistaa voimiani, minä nousin kello viisi. Luuliko Dora, että minä olin jonkunlainen yksityinen yövartia, sitä en saata sanoa, mutta se koski kipeästi häneen ja sitten hän ei soittanut eikä laulanut mitään enää.

Se oli vielä hänen mielessänsä, kun sanoin hyvästi hänelle; ja hän lausui minulle sievällä, hyväilevällä tavallansa – niinkuin olisin ollut joku nukki, siltä minusta näytti:

"Älä nyt nouse kello viisi, sinä häijy poika. Se on niin julmaa!"

"Lemmittyäni", sanoin minä, "minun täytyy tehdä työtä".

"Mutta älä huoli siitä!" vastasi Dora. "Miksi sinä siitä huolisit?"

Oli mahdoton sanoa näille suloisille pikku hämmästyneille kasvoille muulla lailla, kuin iloisesti ja leikillisesti, että meidän täytyi tehdä työtä, voidaksemme elää.

"Voi! Kuinka naurettavaa!" huudahti Dora.

"Kuinka voimme elää työtä tekemättä, Dora?" arvelin minä.

"Kuinka? Millä lailla hyvänsä!" lausui Dora.

Hän näytti ajattelevan, että hän tällä oli kokonaan ratkaissut asian ja antoi minulle semmoisen voittosan, pikkuisen suudelman suoraan viattomasta sydämestänsä, että tuskin olisin tahtonut osoittaa hänen erehdystänsä, vaikka olisin saanut koko mailman.

Niin! Minä rakastin häntä, ja minä yhä rakastin häntä aivan yksinomaisesti, täydellisesti ja kokonaan. Mutta kovasti työskennellessäni ja ahkerasti pitäessäni tulikuumina kaikkia rautoja, jotka minulla oli ahjossa, istuin välisti iltaisin vastapäätä tatiäni ja ajattelin, kuinka sillä kertaa olin peloittanut Doraa, ja kuinka, gitarrikotelo kädessä, parhaiten voisin raivata itselleni tietä vastusten metsän läpi, siksi kuin rupesin luulemaan, että pääni kävi aivan harmaaksi.

SEITSEMÄS LUKU

Eräs kumppani-kunta hajoo

Minä en antanut päätökseni parlamentin keskustelujen suhteen jähtyä. Se oli yksi niistä raudoista, joita rupesin heti lämmittämään, ja yksi niistä raudoista, joita pidin kuumana ja taoin semmoisella kestäväisyydellä, jota minun syystä sopii ihmetellä. Minä ostin hyväksi katsotun oppikirjan pikakirjoituksen jalossa, salamyhkäisessä taidossa (se maksoi minulle kymmenen shillingiä ja kuusi pennyä); ja sukelsin semmoiseen hämmennysten mereen, joka muutamien viikkojen perästä saatti minut hulluuden partaalle. Ne muutokset, jotka syntyivät pisteistä, jotka tiesivät missä sitä, missä tätä; ne kummalliset oikut, joita ympyrät osoittivat; ne arvaamattomat seuraukset, jotka lähtivät karpäsjalan kaltaisista merkeistä; ne kauheat vaikutukset, joita joku koukero-viiva väärässä paikassa tuotti, ne eivät ainoastaan rasittaneet minua, kun olin valveilla, vaan ilmestyivät jälleen edessäni, kun nukuin. Kun olin hapuillut tietäni eteenpäin näitten vastusten läpi ja olin oppinut aapiston, joka jo itsessään oli kokonainen Egyptin temppeli, astui eteeni joukko uusia kauhuja, joita nimitettiin mielivaltaisiksi kirjaimiksi; mitä puolettomimpia olentoja minä milloinkaan olen nähnyt, jotka esimerkiksi vaativat, että hämähäkin-siiman kaltainen saikura merkitsi "toivomusta", ja että läkki- ja

pännäraketti oli sama kuin "eduton". Kun olin kiinnittänyt nämät pahukset muistiini, huomasin, että ne olivat karkoittaneet pois kaikki muut siitä, ja kun aloitin uudestaan, unhottuivat ne itse pois; kun taas poimin niitä ylös, pudotin muita järjestelmän kappalia; lyhyeltä, se oli melkein kuolettavaa.

Se olisikin tappanut minut, jollei Doraa olisi ollut. Hän oli minun myrskyn-alaisen haahteni tuki ja ankkuri. Jokainen oppikirjan piirto oli oksainen tammi vastusten metsässä, ja minä kaasin niitä toinen toisensa perästä semmoisella voimalla, että minun oli kolmen taikka neljän kuukauden perästä tilaisuus tehdä yksi koe, kun joku meidän korupuhujistamme Commons'issa käytti sanavaltaansa. Unhottanenko koskaan, kuinka korupuhuja juoksi luotani, ennenkuin pääsin alkuun, ja jätti heikon kynäni hoipertelemaan paperilla, niinkuin se olisi ollut jossakin taudin setkessä!

Tämä ei käynyt laatuun; se oli aivan selvää. Minä lensin liian korkealle enkä koskaan edistyisi tällä tapaa. Minä pyysin neuvoa Traddles'ilta, joka esitteli, että hän lukisi ääneen puheita minulle niin pitkäänsä ja semmoisilla satunnaisilla pysäyksillä, jotka soveltuivat heikkoudelleni. Hyvin kiitollisena tästä ystävällisestä avusta suostuin ehdoitukseen, ja ilta toisensa perästä, melkein jok'ikinen ilta, pidimme monta aikaa jonkunlaista yksityistä parlamenttia Buckingham Street'illä, kun olin tullut kotiin tohtorin tyköä. Minä tahtoisin nähdä semmoista parlamenttia muualla! Tätini ja Mr. Dick edustivat hallitusta taikka vastustajakuntaa (kuinka kulloinkin sopi) ja Traddles

paiskeli Enfield'in Puhujan taikka vihkollisen parlamentin-puheitten avulla mitä kummastuttavimpia soimauksia heitä vastaan. Seisoen pöydän ääressä, sormi kirjan sivulla, paikkaa tietääksensä, ja heiluttaen oikeata kättänsä päänsä yli, kiihoitti Traddles, niinkuin Mr. Pitt, Mr. Fox, Mr. Sheridan, Mr. Burke, Lord Castlereagh, Viscount Sidmouth taikka Mr. Canning, itseänsä mitä tulisimpaan intoon ja syytti mitä myrkyllisimmällä tavalla tätiäni ja Mr. Dick'ia kelvottomuudesta ja lahjan-alaisuudesta, sillä välin kuin minä istuin vähän matkan päässä, muistoonpanokirjani polvellani, ja voimani takaa pyrin hänen jälessään. Ei mikään todellinen valtiomies olisi voittanut Traddles'ia ristiriitaisuudessa ja välinpitämättömyydessä. Hän puollusti jos jonkunlaista valtiollista menetystä saman viikon kuluessa ja veti vaikka mimmoisen lipun mimmoiseen mastoon tahansa. Tätini, joka näytti yhtä jäykältä, kuin mikä lordkansleri hyvänsä, keskeytti silloin tällöin, kun teksti näytti sitä vaativan, sanoilla: "kuulkaat!" taikka "ei!" taikka "oh!"; jonka merkin kuullessa Mr. Dick (joka oli täydellinen maakunnan gentlemani) lujasti huusi samalla tavalla. Mutta Mr. Dick'ia moitittiin parlamentin jäsenenä semmoisista asioista ja tehtiin vastuun-alaiseksi semmoisista kauheista seurauksista, että hän välisti rupesi hätääntymään. Minä luulen, että hän alkoi pelätä todella tehneensä jotakin, joka tarkoitti brittiläisen perustuslain kumoamista ja maan häviötä.

Usein jatkoimme näitä keskusteluita siksi kuin kello osoitti keski-yötä ja kynttilät paloivat loppuun. Seuraus

niin paljosta hyvästä harjoituksesta oli, että minä ennen pitkää rupesin pysymään sangen hyvin Traddles'in rinnalla ja olisin ollut oikein riemuissani, jos minulla vaan olisi ollut vähintäkään aavistusta, mitä kirjoitukseni merkitsivät. Mutta mitä kirjoitetun lukemiseen tulee, olisin yhtä hyvin voinut ymmärtää suunnattoman teerasia-joukon kiinalaiset päällekirjoitukset taikka nuo kullatut kirjaimet kaikissa suurissa punaisissa ja viheriöissä apteeki-pulloissa!

Tässä ei ollut muuta neuvoa kuin palata takaisin ja aloittaa aivan uudestaan. Se oli kovin ikävää, mutta minä palasin, vaikka raskaalla sydämellä, ja rupesin ahkerasti ja säännöllisesti etanan hitaisuudella tarsimaan samaa väsyttävää tietäni, pysähtyen tyystisti kaikilta tahoilta tutkimaan jokaista pilkkua matkalla ja vimmatun tavalla koettaen kohta nähdessäni tuntea näitä petollisia merkkejä, missä hyvänsä kohtasin niitä. Minä olin aina säntillinen byroossa; tohtorin luona myöskin; ja minä tein todella työtä, tavallista puheenpartta käyttäakseni, niinkuin juhta.

Kun eräänä päivänä tapani mukaan lähdin Commons'iin, näin Mr. Spenlow'in erittäin totisena seisovan käytävässä ja puhuvan itseksensä. Koska hänen oli tapa valittaa päänskipua – hän oli luonnosta lyhytkaulainen ja minä luulen vakaasti, että hän käytti liiaksi tärkkelystä – kävin ensin levottomaksi, kun ajattelin, ettei hänen ollut oikein hyvin laita tässä kohden; mutta hän päästi minut pian huolistani.

Hän ei vastannut tavallisella ystävyydellensä "hyvään huomeneeni", vaan katseli minua vieraalla, juhlallisella lailla ja

kylmäkiskoisesti käski minun seurata itseään erääsen kahvilaan, joka siihen aikaan oli vähäisessä St. Paul'in kirkkomaan holvikäytävässä ja josta ovi kävi Commons'iin. Minä tottelin jotenkin alakuloisena, ja koko ruumistani pisteli ja kuumotti, niinkuin pelkoni olisi puhjennut kukkiin. Kun soukan tien vuoksi väistyin hänen edestään, laskeakseni häntä ohitseni, huomasin, että hän piti päätänsä pystyssä ylpeällä katsannolla, joka ei ennustanut mitään hyvää; ja minua aavisti, että hän oli saanut tietää jotakin minun ja lemmityn Dorani keskinäisestä välistä.

Jollen matkalla kahvilaan olisi arvannut tätä, olisin tuskin voinut olla asian laitaa huomaamatta, kun seurasin häntä johonkin huoneesen ylikerrokseen ja siellä näin Miss Murdstone'n selin nojaavan pöytään, jolla oli useita ylös alaisin käännettyjä laseja, sitruuneja pohjalla, ja kaksi tuommoista kummallista, pelkkiä syrjiä ja uurteita täynnä olevaa laatikkoa, joihin veitsiä ja kahveleita pistettiin, mutta jotka ihmiskunnan onneksi nyt ovat vanhan-aikaisia.

Miss Murdstone ojensi minulle kylmät kyntensä ja istui tuossa kovasti tylyn-näköisenä. Mr. Spenlow sulki oven, osoitti minulle yhtä tuolia ja asettui matolle kaminin eteen seisomaan.

"Tehkää hyvin ja näyttäkää Mr. Copperfieldille", lausui Mr. Spenlow, "mitä teillä on väskyssänne, Miss Murdstone".

Minä luulen, että se oli tuo vanha teräslukkoinen lapsuuteni väsky, joka meni kiinni kuin pihti. Ummistaen huuliansa sopusointuun lukon kanssa, avasi Miss Murdstone sen – avaten suutansa vähän samalla kertaa – ja veti esiin viimeisen kirjeeni

Doralle, joka oli täynnä hartaan rakkauden lauseita.

"Minä luulen, että tämä on teidän käsi-alanne, Mr. Copperfield?" lausui Mr. Spenlow.

Minua kuumotti kovasti, ja se ääni, jonka kuulin, kun sanoin: "niin on, Sir!" oli aivan toisenlainen, kuin minun ääneni.

"Jollen erehdy", sanoi Mr. Spenlow, kun Miss Murdstone väskystänsä otti esiin kimpun kirjeitä, joka oli sidottu kiinni mitä sievimmällä, sinisellä nauhan-palasella, "ovat nuotkin siis teidän kynästäenne lähteneet, Mr. Copperfield?"

Minä otin ne häneltä syvän alakuloisuuden tunteella, ja nähden semmoisia lauseita kirjeitten alussa, kuin: "Oma, kallis Dorani", "Hartaasti rakastettu enkelini", "Ijäti lemmitty" ja samanlaisia, punehduin kovasti ja painoin alas pääni.

"Ei, kiitoksia!" vastasi Mr. Spenlow kylmästi, kun minä koneentapaisesti tarjosin näitä takaisin hänelle. "Minä en tahdo ryöstää niitä teiltä. Miss Murdstone, tehkää hyvin ja jatkakaat!"

Tuokion miettiväisesti mattoon katsottuaan, puhui tämä lempeä olento kuivakiskoisella tekoliikutuksella niinkuin seuraa:

"Minun täytyy myöntää, että kappaleen aikaa olen epäillyt Miss Spenlow'ia David Copperfieldin suhteen. Minä katselin Miss Spenlow'ia ja David Copperfieldia, kun he ensi kerran kohtasivat toinen toisensa; eikä se vaikutus, jonka tämä kohtausta teki minuun, ollut miellyttävä. Ihmissydämen huonous on semmoinen –".

"Minä olen kiitollinen teille, Ma'am", keskeytti Mr. Spenlow, "jos pysytte teko-asioissa".

Miss Murdstone loi silmänsä maahan, pudisti päätänsä, niinkuin hän olisi pannut vastaväitteensä tähän sopimattomaan keskeyttämiseen, ja jatkoi sitten synkkämuotoisella arvokkaisuudella:

"Koska minun täytyy pysyä teko-asioissa, esittelen niitä niin koristelematta, kuin mahdollista. Tätä ehkä katsotaan mieluisaksi menetykseksi. Minä olen jo sanonut, Sir, että jonkun aikaa olen epäillyt Miss Spenlow'ia David Copperfieldin suhteen. Minä olen usein koettanut löytää jotain ratkaisevaa vahvistusta näihin luuloihin, mutta ilman menestystä. Minä en ole sen vuoksi maininnut niitä Miss Spenlow'in isälle", tätä ankarasti katsellen, "koska tiedän, kuinka vähän taipusat semmoisissa asioissa ollaan hyväksymään tunnollista velvollisuuksien täyttämistä".

Mr. Spenlow näytti kovasti pelästyvän Miss Murdstone'n käytöksen miehen-tapaista vakavuutta ja koetti luovuttaa hänen ankaruuttansa vähäisellä, lepyttävällä käden liikunnolla.

"Kun palasin Norwood'iin, veljeni häitten tähden poissa oltuani", jatkoi Miss Murdstone välinpitämättömällä äänellä, "ja Miss Spenlow palasi, ystävänsä Miss Mills'in luona käytyänsä, oli mielestäni kuin Miss Spenlow'in käytös olisi antanut minulle enemmän syytä epäluuloon, kuin ennen. Sentähden pidin tarkkaa vaaria Miss Spenlow'ista".

Kallis, hellä, pikku Dora, joka niin vähän aavistit tämän lohikäärmeen silmää!

"Minä en kuitenkaan", pitkitti Miss Murdstone, "löytänyt

mitään todistusta, ennenkuin eilen illalla. Minusta tuntui siltä, kuin Miss Spenlow olisi saanut liian paljon kirjeitä ystävältänsä Miss Mills'iltä; mutta koska Miss Mills oli hänen ystävänsä hänen isänsä täydellisellä suostumuksella", toinen sattuva kolhaus Mr. Spenlow'ille, "ei minun tullut siihen ryhtyä. Jollei minun sallita viitata ihmissydämen luonnolliseen huonouteen, saanen ainakin – minun täytyy saada – huomauttaa tästä väärin sijoitetusta luottamuksesta".

Mr. Spenlow sopersi jotakin puollustukseksi ja suostumukseksi.

"Eilen illalla teen jälkeen", jatkoi Miss Murdstone, "näin pikku koiran hyppelevän vierashuoneen lattialla, murisevan ja repivän jotakin. Minä sanoin Miss Spenlow'ille: 'Dora, mikä se on, joka koiralla on suussaan? Se on joku paperi'. Miss Spenlow pisti kohta kätensä hameesensa, huudahti ja juoksi koiran luo. Minä astuin väliin ja sanoin: 'rakas Dorani, teidän täytyy sallia minun katsoa'".

Voi Jip, pahanpäiväinen pentu, sinä siis tämän surkeuden synnytit!

"Miss Spenlow koetti", lausui Miss Murdstone, "lahjoa minua suudelmilla, ompelu-rasioilla ja vähäisillä hempukaluilla – mutta tämän jätän tietysti mainitsematta. Pikku koira pakeni, minun lähestyessäni, sohvan alle ja saatiin vaan suurella vastuksella ajetuksi pois sieltä hiilihangon avulla. Sieltä karkoitettunakin se yhä piti kirjettä suussaan; ja kun minä yritin ottamaan sitä pois ja oli suuri vaara, että se purisi minua, kiristi se hampaansa kiinni

niin lujasti, että saatti nostaa sen paperista ilmaan. Viimein sain kuitenkin paperin käsiini. Sen luettuani väitin minä, että Miss Spenlow'illa oli monta semmoista kirjettä hallussansa; ja sain lopullisesti häneltä sen kimpun, joka nyt on David Copperfieldin kädessä".

Tähän hän päätti ja näytti, väskyänsä jälleen lukiten ja suutansa ummistaen, semmoiselta, kuin hänet ehkä olisi saanut murtumaan, mutta ei koskaan mukaantumaan.

"Te olette varmaan kuulleet, mitä Miss Murdstone on lausunut", sanoi Mr. Spenlow, kääntyen minun puoleeni. "Minä tahdon kysyä, Mr.

Copperfield, onko teillä mitään vastata tähän?"

Se kuva, joka oli edessäni, kuinka tuo sievä pikku sydämeni aarre koko yön oli nyyhkinyt ja itkenyt – kuinka hän oli ollut yksinään, peloissaan ja huolissaan – kuinka hän oli niin surkeasti pyytänyt ja rukoillut tätä kivisydämistä naista antamaan itselleen anteeksi – kuinka hän turhaan oli tarjonnut hänelle noita suudelmia, ompelu-rasioita ja hempukaluja – kuinka hän oli kovin suuressa tuskassa, ja kaikki minun tähteni – heikonsi sangen paljon, mitä vähän arvokkaisuutta olisin kyennyt osoittamaan. Minä pelkään, että olin tuokion aikaa jonkunlaisessa vapisevassa tilassa, vaikka tein parastani, sitä salatakseni.

"Minulla ei ole mitään sanomista tähän, Sir", vastasin minä, "paitsi, että koko vika on minun. Doran –".

"Miss Spenlow'in, jos suvaitsette", lausui hänen isänsä

majesteetillisesti.

" – minä houkuttelin ja suostutin", jatkoin minä, nielaisten tuon kylmemmän nimen, "myöntymään tähän salaamiseen, ja minä kadun sitä katkerasti".

"Te olette kovasti moitittava, Sir", lausui Mr. Spenlow, kävellessään edestakaisin kaminin matolla ja kaulahuivinsa ja selkänsä kankeuden tähden pannen pontta sanoihinsa koko ruumiillansa eikä päällään. "Te olette tehneet salaisen ja sopimattoman teon, Mr. Copperfield. Kun lasken gentlemanin huoneeseni, vähät siitä, onko hän yhdeksäntoista, yhdeksänkolmatta vai yhdeksänkymmenen vuoden vanha, lasken hänet luokseni täydellä luottamuksella. Jos hän väärinkäyttää luottamustani, tekee hän kunniattoman työn, Mr. Copperfield".

"Minä ymmärrän sen, Sir, vakuutan teille", vastasin minä. "Mutta minä en ole koskaan ennen sitä ajatellut. Suoraan, rehellisesti sanottuna, minä en, Mr. Spenlow, ajatellut sitä ennen. Minä rakastan Miss Spenlow'ia siinä määrässä –".

"Pah! Joutavia!" sanoi Mr. Spenlow punehtuen. "Älkäätkä sanoko vasten kasvojani, että rakastatte tyttärentäni, Mr. Copperfield!"

"Voisinko puollustaa käytöstäni, jollen sitä tekisi, Sir?" vastasin minä kaikella nöyryydellä.

"Voitteko puollustaa käytöstänne, jos teette sen, Sir?" kysyi Mr. Spenlow, yht'äkkiä pysähtyen kaminin matolla. "Oletteko ajatelleet omaa ikäänne ja tyttärentäni ikää, Mr. Copperfield?"

Oletteko ajatelleet, mikä asia se on, kun hävitätte sen luottamuksen, jonka pitäisi olla tyttäreni ja minun välilläni? Oletteko ajatelleet tyttäreni asemaa elämässä, niitä tuumia, joita minä ehkä mietin hänen eduksensa, niitä testamentin aikomuksia, joita minulla ehkä on hänen suhteensa? Oletteko ajatelleet mitään, Mr. Copperfield?"

"Sangen vähän, Sir, varon minä", vastasin minä, puhuen hänelle sillä kunnioituksella ja surulla, jota tunsin; "mutta olkaat hyvä ja uskokaat minua, minä olen ajatellut omaa maallista tilaani. Kun selitin sitä teille, olimme jo kihloissa –".

"Minä *pyydän*", lausui Mr. Spenlow, enemmän Punch'in näköinen, kuin olin ikinä nähnyt hänet, samalla kuin hän toisella kädellä lujasti löi toista kättänsä selkään – jota en edes tuskassani voinut olla huomaamatta; "ett'ette puhu minulle kihlauksista, Mr. Copperfield!"

Tuo muutoin liikahtamaton Miss Murdstone naurahti halveksien yhdellä lyhyellä tavulla.

"Kun selitin muuttunutta tilaani teille, Sir", rupesin uudestaan, pannen toisia sanoja niitten sijaan, jotka olivat niin vastenmieliset hänelle, "oli tämä salaaminen, johon, paha kyllä, olen johdattanut Miss Spenlow'in, alkanut. Siitä asti, kuin jouduin muuttuneesen tilaani, olen jännittänyt jokaista hermoa, olen ponnistanut kaikkia voimiani, parantaakseni sitä. Minä olen varma, että voin parantaa sitä aikaa myöden. Tahdotteko sallia minulle aikaa – kuinka pitkän tahansa? Me olemme molemmat niin nuoret, Sir –".

"Te olette oikeassa", keskeytti Mr. Spenlow, nyykäyttäen päätänsä useita kertoja ja kovasti rypistäen otsaansa, "te olette molemmat hyvin nuoret. Pelkkää hulluutta. Tehkää loppu siitä. Ottakaat pois nämät kirjeet ja heittäkää ne tuleen. Antakaat minulle Miss Spenlow'in kirjeet tuleen heitettäväksi; ja vaikka meidän yhteytemme vast'edes täytyy, te ymmärrätte, supistua Commons'iin, suostukaamme, ettemme sen koommin menneitä mainitse. No niin, Mr. Copperfield, teiltä ei puutu järkeä; ja tämä on järjellinen meno".

Ei! Minä en voinut ajatella mitään tämmöistä suostumusta. Minä olin kovin pahoillani, mutta tässä oli eräs korkeampi arvostelukanta, kuin järki. Rakkaus oli kaikkia maallisia arvostelukantoja korkeampi, ja minä rakastin Doraa niinkuin epäjumalaani, ja Dora rakasti minua. Minä en juuri sanonut niin; minä lievitin sanojani niin paljon, kuin voin; mutta minä viittasin selvästi siihen, ja minä olin luja siinä.

"Hyvä, Mr. Copperfield", lausui Mr. Spenlow, "minun täytyy koettaa, mitä valtaa minulla on tyttäreni suhteen".

Selvästi kuvailevalla äänellä, pitkäveteisellä henkäyksellä, joka ei ollut huokaus eikä voihkaus, vaan molempien kaltainen, ilmoitti Miss Murdstone, että tämä olisi ollut ennen tehtävä.

"Minun täytyy koettaa", arveli Mr. Spenlow, jota tämä apu vahvisti, "valtaani tyttäreni suhteen. Ettekö suostu ottamaan näitä kirjeitä, Mr. Copperfield?" Sillä minä olin laskenut ne pöydälle.

Ei. Minä sanoin hänelle, että toivoin, ettei hän katsoisi sitä vääräksi, mutta minä en voinut millään lailla ottaa niitä Miss

Murdstone'n kädestä.

"Eikö minunkaan?" kysyi Mr. Spenlow.

Ei, vastasin minä syvimmällä kunnioituksella; ei hänenkään.

"Hyvä!" sanoi Mr. Spenlow.

Tuosta oltiin vaiti, enkä minä tietänyt, tuliko minun mennä vai jäädä. Viimein minä verkan astuin ovea kohden, aikoen sanoa, että ehkä parhaiten tekisin hänen mieltänsä myöden, jos menisin; jolloin hän, kädet takinplakkareissaan, joihin hän töin tuskin sai ne pistetyksi, ja semmoisella katsannolla, jota minä ylimalkain sanoisin suoraan hurskaaksi, lausui:

"Arvattavasti tiedätte, Mr. Copperfield, etten minä ole maallista omaisuutta aivan vailla, ja että tyttäreni on lähin ja kalliin sukulaiseni?"

Minä kiirehdin vastaamaan hänelle, että toivoin, ettei se erehdys, johon hurjaluontoinen rakkauteni oli houkutellut minua, saattanut häntä ajattelemaan minua myöskin rahanhimoiseksi?

"Minä en maininnut asiaa siitä syystä", lausui Mr. Spenlow. "Se olisi parempi teille itselle ja meille kaikille, jos *olisitte* rahanhimoinen, Mr. Copperfield – minä tarkoitan, jos olisitte älykkäämpi ja vähemmän altis kaikkiin noihin nuoruuden hullutuksiin. Ei. Minä sanon vaan toisenlaisessa aikomuksessa, että arvattavasti tiedätte, että minulla on omaisuutta testamenteerata lapselleni?"

Minä arvelin, että niin oli laita.

"Ja koska olette nähneet, mitä joka päivä Commons'issa

näemme ihmisten anteeksi antamattomasta ja huolimattomasta menetyksestä testamenttiansä suhteen – jotka kaikista asioista ovat ne, joissa ehkä kummallisimmat todistukset ihmisten epämukaisuudesta tavataan, te tuskin voitte ajatella muuta, kuin että minä olen testamenttini säännökset tehnyt?"

Minä notkistin päätäni myönnytykseksi.

"Minä en sallisi", sanoi Mr. Spenslow, jonka hurskaat tunteet ilmeisesti enenivät ja joka pitkäänsä pudisti päätänsä, kun hän viippui vuorotellen varpaillansa ja kantapäillään, "että joku nuoruuden hulluus, niinkuin tämä, vaikuttaisi niihin soveliaisiin keinoihin, joihin olen ryhtynyt lastani varten. Sillä se on hulluutta. Pelkkää mielettömyyttä. Lyhyen ajan perästä se on köykäisempi, kuin höyhen. Mutta kenties minä – kenties minä – jollei tätä tyhmää tointa kokonaan heitetä, jonakin tuskan hetkenä saatettaisiin varjelemaan ja suojelemaan häntä niistä seurauksista, jotka lähtisivät järjettömästä naimishankkeesta. Minä toivon nyt, Mr. Copperfield, ettette pakoita minua avaamaan, edes neljänneksen tunnin ajaksi, tätä suljettua sivua elämän kirjassa ja kumoamaan, edes neljänneksen tunnin ajaksi, vakaita määräyksiä, joita kauan sitten asetettiin".

Häntä ympäröitsi joku levollisuus, joku tyvenyys, joku hiljaisen päivänlaskun ilma, joka suuresti koski minuun. Hän oli niin rauhallinen ja tyytyväinen – hänen asiansa olivat ilmeisesti niin hyvässä kunnossa ja niin täydellisessä järjestyksessä – että hän oli mies, jonka sopi tulla liikutetuksi, kun hän ajatteli itseänsä. Minä todella luulen, että näin kyynelten puhkeavan

hänen silmiinsä niitten tunteitten syvyydestä, joita tämä kaikki synnytti.

Mutta mitä minä voin tehdä? Minä en voinut kieltää Doraa ja omaa sydäntäni. Kun hän sanoi minulle, että olisi paras, jos viikon aikaa miettin, mitä hän oli lausunut, kuinka voin vastata, etten tahtonut miettiä viikon aikaa, mutta kuinka voin toiselta puolelta olla tietämättä, ettei mikään viikkojen määrä voinut vaikuttaa semmoiseen rakkauteen, kuin minun?

"Tällä välin neuvotelkaat Miss Trotwood'in taikka kenenkä hyvänsä kanssa, jolla on joku kokemus elämästä", lausui Mr. Spenlow, molemmin käsin korjaten kaulahuiviansa. "Miettikää viikko aikaa, Mr. Copperfield".

Minä mukaannuin ja astuin ulos huoneesta semmoisilla kasvoilla, jotka osoittivat niin paljon alakuloista ja toivotonta kestäväisyyttä, kuin voin saada niitä osoittamaan. Miss Murdstone'n synkät kulmakarvat seurasivat minua oven luo – minä sanon hänen kulmakarvansa ennemmin, kuin hänen silmänsä, koska ne olivat paljon tärkeämmät hänen kasvoissaan – ja hän näytti niin samanlaiselta, kuin hänen oli tapa näyttää juuri tähän aikaan aamuisin vierashuoneessamme Blunderstone'ssa, että helposti olisin luullut, että jälleen hämmennyin läksyissäni ja että se paino, joka rasitti sydäntäni, tuli tuon kauhean vanhan aapiskirjan soikeista puupiiirroksista, jotka lapsellisen mielikuvitukseni mukaan olivat muodoltaan niinkuin silmälasit.

Kun tulin byroosen ja, käsilläni sulkien vanhaa Tiffey'tä ja heitä kaikkia näkyvistäni, istuin pulpettini vieressä omassa

erityisessä nurkassani, ajatellen tätä niin äkkiä tapahtunutta maanjäristystä sekä katkerassa mielentilassani kiroten Jip'ia, jouduin semmoiseen tuskaan Doran vuoksi, että minua kummastuttaa, etten siepannut hattuani käteeni ja mielettömän tavalla rientänyt Norwood'iin. Se ajatus, että he peloittaisivat ja itkettäisivät häntä ja etten minä ollut siellä häntä lohduttamassa, vaivasi minua niin, että se pakoitti minua kirjoittamaan hurjan kirjeen Mr. Spenlow'ille, jossa rukoilin häntä, ettei hän rankaisisi Doraa minun kovan onneni tähden. Minä pyysin, että hän armahtaisi hänen lempeätä luontoansa – ettei hän murtaisi hentoa kukkaa – ja puhuttelin häntä, muistaakseni, yleisesti, niinkuin hän olisi ollut joku petolintu taikka lohikäärme eikä hänen isänsä. Tämän kirjeen panin sinettiin ja laskin sen Mr. Spenlow'in pulpetille, ennenkuin hän palasi, ja kun hän tuli sisään, näin minä hänen huoneensa puoleksi avatusta ovesta, että hän otti ylös ja luki sen.

Hän ei puhunut siitä koko aamun kuluessa, mutta ennenkuin hän illalla lähti pois, käski hän minut sisään ja ilmoitti minulle, ettei minun tarvinnut ollenkaan pitää murhetta hänen tyttärensä onnesta. Hän oli vakuuttanut tyttärellensä, lausui hän, että kaikki oli vaan joutavaa; eikä hänellä ollut tyttärelleen mitään muuta sanomista. Hän luuli olevansa hellä isä (niinkuin hän todella oli), ja minun sopi säästää huoliani hänen tyttärensä puolesta.

"Jos yhä olette järjetön taikka itsepintainen, Mr. Copperfield", muistutti hän, "ehkä pakoitatte minut lähettämään tyttäreni joksikin aikaa ulkomaille jälleen; mutta minulla on

parempi ajatus teistä. Minä toivon, että tulette viisaammaksi jo muutamien päivien perästä. Mitä Miss Murdstone'en koskee", sillä minä olin kirjeessäni viitannut häneen, "kunnioitan tämän lady'n valppautta ja tunnen itseni kiitolliseksi hänelle; mutta minä olen ankarasti käskennyt hänen karttaa tätä ainetta. Minä en pyydä mitään muuta, Mr. Copperfield, kuin että se unhotetaan. Teidän ei tarvitse tehdä muuta, Mr. Copperfield, kuin unhottaa se".

Ei muuta! Siinä kirjeessä, jonka kirjoitin Miss Mills'ille, toistin katkerasti tämän lauseen. Minun ei tarvinnut tehdä mitään muuta, sanoin minä synkällä ivalla, kuin unhottaa Dora. Ei siis mitään muuta, ja kuinka helppo tämä oli! Minä pyysin saadakseni tavata Miss Mills'iä sinä iltana. Jollei se voinut tapahtua Mr. Mills'in luvalla ja suostumuksella, anoin salaista yhtymystä takakyökissä, jossa mankeli oli. Minä ilmoitin hänelle, että järkeni horjui valta-istuimellansa ja että ainoastaan hän, Miss Mills, voi estää sitä kukistumasta. Minä kirjoitin kirjeen alle: "hänen mielimennyt palveliansa"; ja kun luin tätä kynäelmäni, ennenkuin lähetin sen, en voinut itseltäni salata, että se oli vähän Mr. Micawber'in laatuun.

Kuitenkin panin sen menemään. Illalla lähdin Miss Mills'in kadulle ja kävelin edestakaisin, siksi kuin Miss Mills'in neitsyt varkain vei minut sisään ja saatti minut piha-tietä takakyökkiin. Minä olen jalestäpäin saanut syytä siihen luuloon, ettei mikään mailmassa olisi estänyt minua katuovesta sisään menemästä ja vierashuoneesen pääsemästä, paitsi Miss Mills'in taipuvaisuus kaikkiin, mitä oli romantillista taikka salamyhkäistä.

Takakyökissä raivosin niinkuin tilani vaati. Minä olin, arvatakseni, lähtenyt sinne, tehdäkseni itseäni narriksi, ja minä olen varma siitä, että se onnistui minulta. Miss Mills oli saanut hätäisen kirjeen Doralta, jossa tämä kertoi, että kaikki oli saatu ilmi, ja sanoi: "Oi, tee hyvin ja tule luokseni, Julia, tule, tule!" Mutta Miss Mills, joka epäili, olisiko hänen läsnä-olonsa korkeille asianomaisille otollinen, ei ollut vielä lähtenyt; ja me yövyimme kaikki Saharan erämaahan.

Miss Mills'in varalla oli kummallinen sanantulva, ja hän laski sitä mielellään liikkeelle. Vaikka hän yhdisti kyynelensä minun kyyneliini, en voinut olla ajattelematta, että meidän surumme tuottivat hänelle hirveätä hekumaa. Hän hyväili niitä, sopisi minun sanoa, ja teki niistä niin paljon, kuin hän voi. Syvä juopa, arveli hän, oli auennut Doran ja minun välilläni, ja ainoastaan rakkaus saatti silloittaa sen taivaankaarellansa. Rakkaus sai kärsiä tässä tilyssä mailmassa; niin oli aina ollut, niin oli aina oleva. Vähät siitä, muistutti Miss Mills. Hämähäkin verkkoihin kiedotut sydämet pakahtuvat viimein, ja silloin rakkaus on kostettu.

Tässä ei ollut paljon lohdutusta, mutta Miss Mills ei tahtonut kehoittaa petollisiin toiveisiin. Hän saatti minut paljon kurjemmaksi, kuin ennen olin, mutta minä tunsin (ja sanoinkin sitä hänelle syvimmällä kiitollisuudella), että hän oli tosi-ystävä. Me päätimme, että hän ensimmäiseksi työksensä aamulla menisi Doran luo ja jollakin tavalla, katseilla taikka sanoilla, koettaisi vakuuttaa hänelle minun rakkauttani ja surkeata tilaani. Me

erosimme kokonaan surun vallassa, ja minä luulen, että Miss Mills'in nautinto oli täydellinen.

Kotiin tultuani uskoin kaikki tädilleni, ja mistäkään hänen puheestaan huolimatta panin epätoivossa maata. Minä nousin epätoivossa ja lähdin ulos epätoivossa. Oli lauvantaiaamu, ja minä menin suoraan Commons'iin.

Byroon ovea lähestyessäni näin ihmeekseni, että palvelusmiehemme seisoivat ulkopuolella, keskinäisesti puhuen, samalla kuin kymmenkunta ohitse meneviä katseli akkuniin, jotka olivat suljetut. Minä joudutin askeliani ja, käyden heidän välitsensä, kummastelin heidän katseitansa ja menin nopeasti sisään.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.